

MEDENİYET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF CIVILIZATION STUDIES

85 Mukaddime'de İnsan, Toplum ve Toplumsal Yaşam Üzerine İnceleme
A Study About Human, Society and Social Life in Muqaddimah

Aslı COŞKUN, Muhammed Ali CANKATAR

103 Göç ve Kent: Göç Olgusuna Kozmopolitan Bir Bakış
Immigration and City: A Cosmopolitan Consideration

Alim YILMAZ

111 Yerel Kamu Hizmeti Sunumunda "Yeniden Belediyeleştirme (Remunicipalisation)": OECD Ülkeleri ve Türkiye'den Uygulama Örnekleri
"Remunicipalisation" in Public Service Delivery: Application Examples From OECD Countries and Turkey

A. Muhammet BANAZILI

133 Bureaucratic Tradition of China: Confucianism and Legalism
Çin'in Bürokratik Geleneği: Konfüçyanizm ve Legalizm

Elshad ASSADULLAYEV

149 Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Afete Hazırlık Düzeylerinin Belirlenmesi
Determination of Disaster Awareness and Preparedness Level of University Students

Yusuf ŞAHİN, Mustafa LAMBA, Sezai ÖZTOP

İSTANBUL MEDENİYET
ÜNİVERSİTESİ

MEDENİYET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF
CIVILIZATION
STUDIES

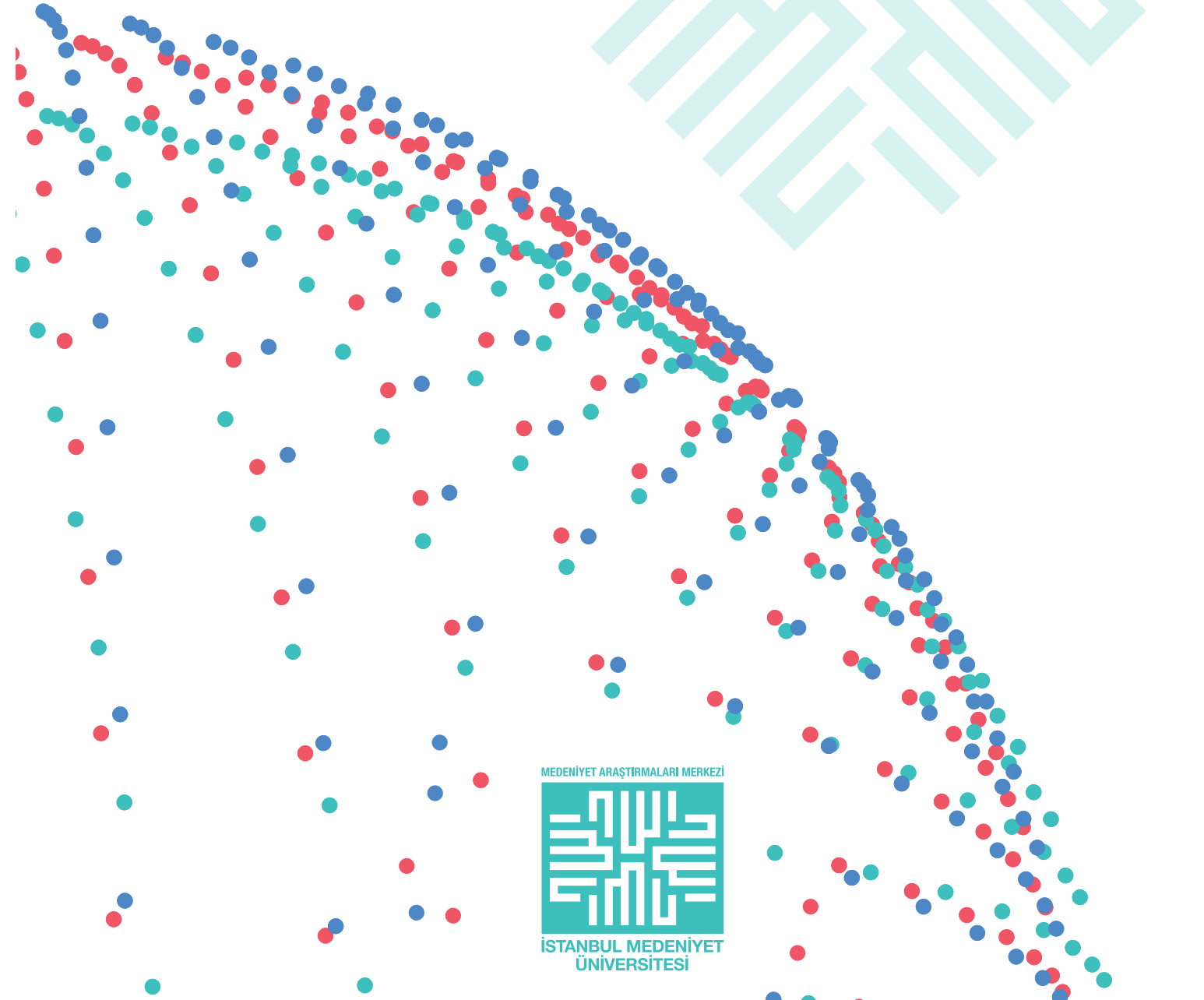
Cilt: 3 Sayı: 6 Aralık 2018

Volume: 3 Issue: 6 December 2018

ISSN: 2148-1652 e-ISSN: 2636-8374

Uluslararası Hakemli Dergi

International Peer-Reviewed Journal

MEDENİYET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

İSTANBUL MEDENİYET
ÜNİVERSİTESİ

MEDENİYET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF CIVILIZATION STUDIES

Baş Editör / Editor in Chief
Prof. Dr. Hamza ATEŞ
hamza.ates@medeniyet.edu.tr

Editörler / Editors
Arş. Gör. Gökçe GÖK
gokce.gok@medeniyet.edu.tr

**Dizgi ve Mizanpaj
Layout Editor**
Arş. Gör. Gökçe GÖK
gokce.gok@medeniyet.edu.tr

**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Managing Editor**
Dr. Öğr. Üyesi Murat TÜMAY
murat.tumay@medeniyet.edu.tr

**Sekreteryaya
Secretariat**
Arş. Gör. Gökçe GÖK
journalmdn@medeniyet.edu.tr

Cilt: 3 Sayı: 6 Yıl: 2018
Volume: 3 Issue: 6 Year: 2018
ISSN : 2148 - 1652
e-ISSN : 2636 - 8374
Baskı : Aralık 2018
Copyright © Aralık 2018

İletişim / Correspondence
Telefon/Phone: +90 216 280 34 81
Faks/Fax: +90 216 280 34 95
Adres/Address: Medeniyet Araştırmaları
Uygulama ve Araştırma Merkezi
Mahir İz Caddesi No:17/1 Altunizade,
Üsküdar/İstanbul.
journalmdn@medeniyet.edu.tr
http://dergipark.gov.tr/mad

MEDENİYET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF CIVILIZATION STUDIES

Sahibi / Owner
İstanbul Medeniyet Üniversitesi adına
on behalf of the Istanbul Medeniyet University
Prof. Dr. İhsan KARAMAN, Rektör / Rector

Cilt / Volume : 3
Sayı / Issue : 6
Yıl / Year : 2018
Baskı : Aralık 2018
ISSN : 2148 - 1652
e-ISSN : 2636 - 8374

Copyright © Aralık 2018

Medeniyet Araştırmaları Dergisi (MAD)
Journal of Civilization Studies

• İstanbul Medeniyet Üniversitesi'ne bağlı Medeniyet Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (İSMAM) bünyesinde çıkarılmaktadır. Yılda 2 kez yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Dergi sosyal bilimlerin tüm alanlarında Türkçe ve İngilizce dillerinde özgün araştırma makalesi, derleme makale, kitap incelemesi ve yorumlar yayımlar. Yayımlanmak üzere kabul edilen yazıların her türlü yayın/telif haklarının dergiye ait olduğu yazar tarafından kabul edilir. Dergide yayımlanan makalelerin dil, etik, yasal ve bilimsel sorumluluğu yazara aittir. Makaleler kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Tüm hakları saklıdır. Makalelerinizi derginin journalmdn@medeniyet.edu.tr adresine gönderebilirsiniz.

• *Journal of Civilization Studies is published on behalf of the Center for Civilization Studies (ISMAM) of Istanbul Medeniyet University. The journal is an international peer-reviewed journal published semiannually. Journal of Civilization Studies is an interdisciplinary scientific journal covering all aspects of social sciences. The journal publishes original research articles, review articles, book reviews and commentaries in Turkish and English languages. The copyright of the manuscripts published in the journal belongs to the journal. The author agrees to transfer all copyrights of the manuscript which has been approved to be published in the journal. The author accepts full responsibility for the article. The views in the manuscripts published in the journal are personal views of the authors, and do not represent the official views of the journal. All rights reserved. Please submit your manuscript to the journalmdn@medeniyet.edu.tr*

İndeksler / Indexing

- SOBİAD
- BASE (Bielefeld Academic Search Engine)
- Google Scholar
- idealonline
- DRJI (Directory of Research Journals Indexing)
- ResearchBib
- Eurasian Scientific Journal Index
- CiteFactor

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
MEDENİYET ARAŞTIRMALARI UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ

MEDENİYET
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

*ISTANBUL MEDENİYET UNIVERSITY
CENTER FOR CIVILIZATION STUDIES
JOURNAL OF CIVILIZATION STUDIES*

Cilt / Volume: 3

Sayı / Issue: 6

Yıl / Year: 2018

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Derleme Makaleler / Review Articles

Mukaddime’de İnsan, Toplum ve Toplumsal Yaşam Üzerine İnceleme
A Study About Human, Society and Social Life in Muqaddimah

Ash COŞKUN, Muhammed Ali CANKATAR 85-101

Araştırma Makaleleri / Research Articles

Göç ve Kent: Göç Olgusuna Kozmopolitan Bir Bakış
Immigration and City: A Cosmopolitan Consideration

Alim YILMAZ 103-109

Yerel Kamu Hizmeti Sunumunda “Yeniden Belediyeleşirme (*Remunicipalisation*)”: OECD Ülkeleri ve Türkiye’den Uygulama Örnekleri
“Remunicipalisation” in Public Service Delivery: Application Examples From OECD Countries and Turkey

A. Muhammet BANAZILI 111-132

Bureaucratic Tradition of China: Confucianism and Legalism
Çin’in Bürokratik Geleneği: Konfüçyanizm ve Legalizm

Elshad ASSADULLAYEV 133-148

Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Afete Hazırlık Düzeylerinin Belirlenmesi
Determination of Disaster Awareness and Preparedness Level of University Students

Yusuf ŞAHİN, Mustafa LAMBA, Sezai ÖZTOP 149-159

Yayın Politikası ve Yazım Kuralları

Yayın Politikası 160

Yazım Kuralları 161

MEDENİYET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
DANIŞMA KURULU
JOURNAL OF CIVILIZATION STUDIES
ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Abdelwahab El
AFFENDI
(*University of Westminster*)

Prof. Dr. Ahmet İNAM
(*Orta Doğu Teknik
Üniversitesi*)

Prof. Dr. Ahmet KALA
(*İstanbul Üniversitesi*)

Prof. Dr. Ahmet KAVAS
(*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)

Prof. Dr. Ahmet NOHUTÇU
(*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)

Prof. Dr. Ali FARAZMAND
(*Florida Atlantic University*)

Prof. Dr. Anthony PAGDEN
(*UCLA*)

Yrd. Doç. Dr. Ayesha HANIF
(*University of Punjab*)

Prof. Dr. Ayşegül MENGİ
(*Ankara Üniversitesi*)

Prof. Dr. Bedri GENCER
(*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Birol AKGÜN
(*Türkiye Maarif Vakfı Başkanı*)

Prof. Dr. Brett BOWDEN
(*University of Western Sydney*)

Prof. Dr. Burhan KÖROĞLU
(*Bahçeşehir Üniversitesi*)

Prof. Dr. Burhanettin DURAN
(*SETA Genel Koordinatörü*)

Prof. Dr. Bünyamin
ÖZGÜLTEKİN
(*Altınbaş Üniversitesi*)

Prof. Dr. Carter V. FINDLEY
(*Ohio State University*)

Prof. Dr. Prof. Dr. Cemal
KAFADAR
(*Harvard University*)

Prof. Dr. Cemil AYDIN
(*George Mason University*)

Prof. Dr. Cemal KAFADAR
(*Harvard University*)

Prof. Dr. Cemil AYDIN
(*George Mason University*)

Prof. Dr. Emilio Gonzales FERRIN
(*The University of Seville*)

Prof. Dr. Engin AKARLI
(*İstanbul Şehir Üniversitesi*)

Prof. Dr. Fatih ANDI
(*Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi*)

Prof. Dr. Fazıl Önder SÖNMEZ
(*Boğaziçi Üniversitesi*)

Prof. Dr. Gülfettin ÇELİK
(*YÖK Denetim Kurulu Başkanı*)

Prof. Dr. Gülrü NECİPOĞLU
(*Harvard University*)

Yrd. Doç. Dr. Hafez Md. Masudur RAHMA
(*Dhaka University*)

Prof. Dr. Hakan POYRAZ
(*Mimar Sinan Üniversitesi*)

Prof. Dr. Hamza ATEŞ
(*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)

Prof. Dr. Hasan YAZICI
(*İstanbul Üniversitesi*)

Prof. Dr. Hayrünnisa ALAN
(*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)

Prof. Dr. İhsan FAZLIOĞLU
(*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)

Prof. Dr. İsenbike TOGAN
(*Boğaziçi Üniversitesi*)

Prof. Dr. İshak ARSLAN
(*İstanbul Şehir Üniversitesi*)

Prof. Dr. İsmail KARA
(*İstanbul Şehir Üniversitesi*)

Yrd. Doç. Dr. Jafar MORVARID
(*Ferdowsi University Of Mashhad*)

Prof. Dr. Kenan AYDIN
(*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. M. Akif AYDIN
(*Medipol Üniversitesi*)

Prof. Dr. Mehmet Ali DOĞAN
(*İstanbul Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Mehmet BAYRAKTAR
(*Yeditepe Üniversitesi*)

Prof. Dr. Mehmet BULUT
(*Sebahattin Zaim Üniversitesi*)

Dr. Mehmet GENÇ
(*İstanbul Şehir Üniversitesi*)

Prof. Dr. Mehmet İPŞİRLİ
(*İstanbul Şehir Üniversitesi*)

Prof. Dr. Mirosljub JEVTIC
(*University of Belgrade*)

Prof. Dr. Mustafa ÇİÇEKLER
(*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)

Prof. Dr. Mustafa SAMASTI
(*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)

Prof. Dr. Nataliya VELİKAYA
(*Russian State University for The
Humanities*)

Prof. Dr. Nazif SHAHRANI
(*Indiana University*)

Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ
(*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Osman BAKAR
(*Unb University Of Brunei*)

Prof. Dr. Osman Faruk AKYOL
(*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)

Prof. Dr. Ömer TORLAK
(*Rekabet Kurumu Başkanı*)

Prof. Dr. Sadettin ÖKTEN
(*İstanbul Şehir Üniversitesi*)

Prof. Dr. Salih KUŞLUVAN
(*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)

Dr. Süha Taji AL-FARUKI
(*University of Exeter*)

Prof. Dr. Taha ABDURRAHMAN
(*Muhammad V University*)

Prof. Dr. Ümit MERİÇ
(*Harvard University*)

Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL
(*Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*)

Prof. Dr. Yılmaz ÖZAKPINAR
(*İstanbul Arel Üniversitesi*)

Prof. Dr. Yusuf BALCI
(*İstanbul Üniversitesi*)

BU SAYININ HAKEM KURULU
REFEREE LIST OF THE ISSUE

Bu derginin yayımlanmasında emeği olan kıymetli hakemlerimize ilgi ve desteklerinden dolayı teŖekkür eder, saygılarımızı sunarız.

We are very grateful to the referees for their evaluation of the manuscripts and constructive criticisms.

Hakemin Unvanı <i>Title of the Referee</i>	Hakemin Adı <i>Name of the Referee</i>	Hakemin Üniversitesi <i>Institution of the Referee</i>
Prof. Dr. Dr. Öğr. Üyesi Prof. Dr. Doç. Dr.	Abdulkadir BAHARÇİÇEK Ahmet GÜVEN Ahmet Hamdi AYDIN Bengül GÜNGÖRMEZ AKOSMAN	İnönü Üniversitesi Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kahramanmaraş Sütçü İmam Ü. Uludağ Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Doç. Dr. Doç. Dr. Dr. Öğr. Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Arş. Gör. Dr. Dr. Öğr. Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Doç. Dr. Doç. Dr. Doç. Dr. Dr. Öğr. Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Prof. Dr. Dr. Öğr. Üyesi Prof. Dr.	Burak Hamza ERYİĞİT Erhan ÖRSELLİ Gökhan TUNCEL Hande TEK TURAN İdil TUNÇER KILAVUZ İsa KUYUCUOĞLU Mesut Malik YAVUZ Murat TÜMAY Mustafa KÖMÜRCÜOĞLU Nezir AKYEŞİLMEN Özer KÖSEOĞLU Özgür ÖNDER Refik YASLIKAYA Salih Zeki HAKLI Sedat KARAKAYA Semih Mustafa ÖNEN Ülke Evrim UYSAL Yüksel DEMİRKAYA	Marmara Üniversitesi Necmettin Erbakan Üniversitesi İnönü Üniversitesi Yeditepe Üniversitesi İstanbul Medeniyet Üniversitesi Dokuz Eylül Üniversitesi İstanbul Medeniyet Üniversitesi İstanbul Medeniyet Üniversitesi İstanbul Medeniyet Üniversitesi Selçuk Üniversitesi Sakarya Üniversitesi Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Kırıkkale Üniversitesi Polis Akademisi Gv. Bil. Enstitüsü Muş Alparslan Üniversitesi İnönü Üniversitesi Beykent Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Derleme Makale
Review Article

MUKADDİME'DE İNSAN, TOPLUM VE TOPLUMSAL YAŞAM ÜZERİNE İNCELEME

*Aslı COŞKUN**
*Muhammed Ali CANKATAR***

Öz: Mukaddime'nin başlı başına sosyolojik bir çalışma olduğu söylenebilir. İbn-i Haldun yazmış olduğu Mukaddimesinde seleflerinin sosyo-ekonomik ve siyasal görüşlerine ciddi eleştiriler yapmış olsa da eserlerinde onların izlerini de taşımaktadır. Mukaddime diğer taraftan da haleflerine ışık tutacak ciddi görüşler barındırmaktadır. İbn-Haldun Mukaddimesinde sosyo-ekonomik ve siyasal sorunları akıl süzgecinden geçirek kutsal kitabın öğretisi çerçevesinde yeniden yorumlamıştır.

Bu çalışmada İbn Haldun'un eseri olan "Mukaddime" de yer alan sosyo-ekonomik ve siyasal görüşler incelenmiştir. Mukaddime'de dile getirilen görüşler, eserin yazıldığı çağın şartları da göz önünde bulundurularak yeniden yorumlanmıştır. İbn-i Haldun'un sosyo-ekonomik ve siyasal görüşleri siyasal düşünceler tarihi çerçevesinde irdelenmiştir. Çalışmada bir taraftan Mukaddime'nin kendisinden önce dile getirilen sosyo-ekonomik ve siyasal görüşler ile olan benzerlikleri sorgulanırken, diğer taraftan da daha sonrasında çeşitli bilim insanları tarafından dile getirilen görüşlerde Mukaddimenin izleri aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsan, Toplum, Sosyal Hayat, Otorite, Ekonomik Faaliyetler.

A STUDY ABOUT HUMAN, SOCIETY AND SOCIAL LIFE IN MUQADDIMAH

Abstract: It can be said that the Muqaddimah is a sociological work in its own right. Although Ibn Khaldun criticized the socio-economic and political views of his predecessors in his Muqaddimah, he reflects their views in his writings too. On the other side, Muqaddimah has serious opinions that shed light on its successors. Ibn Khaldun reinterpreted the socio-economic and political problems in his Muqaddimah not only within the teaching of the holy book but also in a rational sense.

In this study, the socio-economic and political views of Ibn Khaldun in his work "Muqaddimah" were examined. The opinions expressed in the Muqaddimah were reinterpreted in line with the conditions of its century. Ibn Khaldun's socio-economic and political views were scrutinized within the framework of the history of political thought. On the one hand, the similarities of the socio-economic and political opinions of Ibn Khaldun were interrogated with his predecessors. On the other hand, the effects of views of Ibn Khaldun on the opinions of his successor were put under the scope.

Keywords: Human, Society, Social Life, Authority, Economic Activities.

* İstanbul Sancaktepe Belediyesi Teftiş Kurulu, Müfettiş. e-mail: mufettisasli@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4560-2286

** İstanbul Sancaktepe Belediyesi, Başkan Yardımcısı. e-mail: malicankatar@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5414-8911

Geliş Tarihi: 02 Ağustos 2018

Received: 02 August 2018

Kabul Tarihi: 15 Kasım 2018

Accepted: 15 November 2018

I. Giriş

İbn Haldun'un yedi ciltlik eseri "*Kitâbü'l-İber ve Divânü'l-Mübtedâ ve'l-Haber fî Ahbâr-ı Mulûki'l-Arab ve'l-Acem ve'l-Berber ve men Âsârahum Zevi's- Sultâni'l-Ekber*" üç bölümden oluşmaktadır. Eserden daha ünlü olan bölüm ise aynı zamanda "*Kitâbü'l-İber*"in birinci cildi olan Mukaddime'dir. İbn-i Haldun; psiko-sosyal ve siyasi olarak birçok gözleme dayandırdığı tarih felsefesi ile devlet kuramını bu eserde kaleme almıştır (Gültekin, 2016: 277-293).

İbn-i Haldun'un eserlerini yazarken kendisinden önceki düşünürlerden etkilenip etkilenmediği hususunda iki görüş hâkimdir. Birinci görüşe göre İbn-i Haldun kendinden önceki düşünürlerden hiç etkilenmemiştir. Mukaddimesinde her ne kadar Yunan Filozofları Aristo ve Platon'dan ve yine Farabi başta olmak üzere bir kısım İslam düşünürlerinden bahsetmiş olsa da bunlar genellikle eleştirel niteliktedir (Gürkan, 1967: 226). İkinci görüşe göre ise İbn-i Haldun kendinden önceki Yunan filozoflarını ya da İslam düşünürlerini her ne kadar sert bir üslupla eleştirse de kendi düşüncesinin temelini bu insanların bir kısım görüşleri oluşturmaktadır (Yıldız, 2010: 39). Çalışma bu tartışmalara ışık tutacak nitelikte olup İbn-i Haldun'un Mukaddimesinde geçen görüşleri analiz edilerek eski öğreti ile etkileşimin boyutları ortaya konmaya çalışılacaktır.

Mukaddime tarih felsefesi adına ortaya konan ilk yapıttır. Çünkü Voltaire tarafından ilk kez 1765 senesinde literatüre kazandırılan ve dar manada tarihin felsefi çalışması anlamına gelen bu öğretinin bütün karakteristik özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Burada vurgulamak gerekir ki tarih felsefesi, felsefi fikirlerin tarihsel bağlamında gelişiminin incelenmesi olan felsefe tarihi ile karıştırılmamalıdır (Walsh, 1984: 2). Dawood Mukaddime'yi bu zaviyeden aşağıdaki şekilde yorumlamıştır: "*Herhangi bir tarihinin, insanın politik ve sosyal örgütlenmesinde meydana gelen değişikliklerde bir örüntü bulması için yapılan en erken girişim olarak kabul edilebilir. Akılcı yaklaşım ve analitik yöntemiyle, eseri ayrıntılı olarak, geleneksel tarih yazıcılığından neredeyse tamamen uzaklaşmayı, geleneksel kavramları ve klişeleri atmayı ve yalnızca olayların kronolojisinin ötesinde bir açıklamayı ve dolayısıyla bir tarih felsefesini aramayı temsil eder.*"

Çağdaş felsefede, eleştirel tarih felsefesi (analitik olarak da bilinir) ile spekülâtif tarih felsefesi arasında bir ayırım yapılmaktadır. Bu tasnif hiç şüphesiz İngiliz felsefe tarihçisi Broad'in eleştirel felsefe ile spekülâtif felsefe arasındaki ayırımından türetilmiştir (Gruner, 1972: 283). Kant'ın eleştirel felsefe yaklaşımına bakıldığında İbn-i Haldun'un Mukaddimesinde daha önce de zikredildiği üzere eleştirel yaklaşımı onun eleştirel bir tarih felsefecisi olduğunu göstermektedir. Çünkü Kant'a atfedilen eleştirel felsefenin temel görevi, bilgiyi meşrulaştırılmak yerine eleştiri olarak görmektir. Bu görüşe göre, filozofların temel görevi, gerçeklik hakkındaki teorileri ortaya koymak ve göstermek değil, felsefenin kendisi de dahil olmak üzere tüm teorileri eleştirel bir incelemeye tabi tutmak ve geçerliliğini ölçmektir. Farabi'nin faziletli şehirden bahsederken bu yaklaşımın toplumsal gerçeklikle bağdaşmadığını açıkça vurgulayarak eleştirmesi bunun en bariz göstergesidir (Gürkan, 1967: 226).

İbn-i Haldun tarihçi yönü ile Yunan tarihçi Tukididis ile sürekli bir şekilde karşılaştırılsa da her ikisini birbirinden ayıran en önemli fark İbn-i

Haldun'un tarihi olaylara felsefik açıdan bakmasıdır. Oysa Tukididis kendisi ile çağdaş tarihçi Herodotus'un yalnız tarih anlatımlarından farklı olarak olayların siyasi yönünü de ele almıştır fakat hiçbir zaman insanın ve çevrenin yaşanan olaylar içerisindeki rolünü irdelememiştir.

Mukaddimenin genel çatısını “umran” ve “asabiyet” kavramları oluşturmaktadır. Oysa bu kavramlar dünya literatürüne İbn-i Haldun'dan çok sonra girmiştir. İbn-i Haldun'un “umran” kavramı dünya literatüründe “civilization” olarak tercüme edilmiştir. Türkçede “medeniyet” olarak tercüme edilen “civilization” ya da “civilisation” kavramı dar manada birçok faktör tarafından ortak bir şekilde karakterize edilen karmaşık toplumu ifade eder (Felipe, 2001: 25). Schweitzer medeniyeti aynı paralelde toplumsal ilerlemenin genel toplamı olarak tanımlamaktadır. Mukaddime'de İbn Haldun; kendi döneminin verilerini de kullanarak, bir devletin var oluşunu, güçlenişini, zayıflamasını ve nihai olarak yıkılışını, tek yönlü bir bakış açısıyla değil, toplumun bütün unsurlarının etkili olduğu bir süreç içerisinde ele alır. Bunu, “Umran ilmi” olarak adlandırır ve belirli aşamalar ile açıklar (Oruç, 2010: 130). Bütün tanımlarda bir bütün halinde incelendiğinde İbn-i Haldun'un umran kavramı ile batılı filozofların civilization kavramı arasında bir fark olmadığı görülmektedir. Civilization kavramı Fransız literatüründe ilk kez 1757 senesinde Victor Riqueti ve İngiliz literatüründe Adam Ferguson tarafından kullanıldı. Fransız devrimi yıllarının en popüler kelimelerinden biri olan “civilization” yine toplumun bir bütün olarak ilerlemesi anlamına geliyordu (Velkley, 2002: 11-30). Massimo Campanini İbn-i Haldun'un umran kavramı ile medeniyetin analizi, büyümesi ve gerilemesine ilişkin teorileri etkilediğini belirtmektedir (Campanini, 2005: 75).

İbn-i Haldun'un mukaddimesinde kullandığı asabiyet kavramının kökü olan asabe kelimesi Arapçada tutmak anlamına gelmektedir. İbn-i Haldun bu kelimeyi çeşitli anlamlar yükleyerek kullandığı için çeşitli bilim insanları bu kelimeyi farklı şekillerde yorumlanmıştır. Örneğin müşterek bir fikir etrafında toplanmak olarak yorumlandığı gibi topluluğu bir arada tutan bir enerji olarak değerlendirilmiştir. Milliyetçilik gibi daha basite indirgeyenler olduğu gibi Toynbee gibi asabiyeyi birlik ruhu olarak literatüre kazandıran bilim insanları da olmuştur. Bütün bu yorumlardan bağımsız olarak asabiyet kavramına farklı bir açıdan daha yaklaşılabilir. Birincisi tutmak anlamına gelen asabiyet kavramını İbn-i Haldun toplumun bireyleri arasında koherent bir ilişkinin olması gerektiğine vurgu yapmasını meselenin merkezine oturttuğumuzda Avrupa Birliğinin temel prensiplerinden biri olan kohezyon ile İbn-i Haldun'un asabiyeti arasında sıkı bir ilişki olduğu ortaya çıkacaktır. Kimya ilminde su örneğinde olduğu gibi benzer moleküller arasındaki çekim gücünden etkilenecek sosyal bilimlere uyarlanan bu kavram sosyal kohezyon olarak adlandırılmaktadır. Sosyal kohezyon bir sosyal grubun üyelerinin birbirine sıkıca tutunması ile ortaya çıkar. Bu tutunma çok yönlü bir süreç olsa da dört ana bileşene ayrılabilir: sosyal ilişkiler, görev ilişkileri, algılanan birlik ve duygular. Bir toplumda koherent ilişki ne kadar güçlü ise toplumun üyelerinin sosyal sorunları birlikte çözmedeki istekleri daha güçlüdür. Nasıl ki İbn-i Haldun birçok kabile tarafından oluşan toplumun bir arada yaşayabilmesini asabiyete bağlamışsa Avrupa Birliği de çok uluslu yapısının devamlılığının kohezyon prensibi ile mümkün olduğunu açıklamaktadır (Forsyth, 2010: 188-

122). Avrupa Birliği Antlaşması'nın 3. maddesinde geçtiği üzere: “Birlik; ekonomik, sosyal ve yersel uyumu ve üye devletler arasında dayanışmayı destekler.” ibaresindeki uyum kelimesi kohezyon ile ifade edilmektedir.

Diğer taraftan Emile Durkheim'in sosyal olgusu (*social fait*) ile İbn-i Haldun'un asabiyeti arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Durkheim sosyal olguyu: “...ister sabit olsun ister olmasın, bireyin dışsal bir kısıtlama uygulayabilmesi için herhangi bir davranış biçimidir, ya da belirli bir toplumun bütünü boyunca genel olan, bireysel tezahürlerinden bağımsız olarak, kendi başına var olan bir eylemdir” (Durkheim, 1982: 59) şeklinde tanımlamaktadır. Kongar bu paralelde Durkheim'in sosyal olgusunu “bireyin üzerine belli davranışların yapılması için dış bir baskı” olarak yorumlamaktadır. Bu yorumdan hareketle söylenebilir ki asabiyet ile sosyal olgu meşruiyet açısından bir fark olsa da sonuç açısından hiçbir fark bulunmamaktadır (Kongar, 1996: 33).

Umran ve asabiyet kavramları günümüzde hüküm süren modern ulus devlet tanımlarında da karşılık bulmaktadır. Diğer taraftan İbn-i Haldun'un özellikle “umran” konusunu açıklarken kullandığı toplumsal argümanlar - eğitim, iktisat, siyaset, toplumsal uzlaş, şehirleşme, devletin ve yöneticinin görevleri vb.- eserin yazılışı üzerinden altı yüz yıl geçmesine rağmen güncelliğini korumaktadır.

Mukaddime'nin amacı, birçok alanda gerçekleşen bireysel ve toplumsal değişimleri, özellikle devletlerin yükseliş ve çöküşleriyle ilgisi açısından, somutu soyuttan ayıracak eleştirel bir yaklaşım vasıtasıyla anlamaktır. Bu amaçla, sosyal organizasyon şekilleri, dayanışma ve otorite çeşitleri gibi olguları hesaba katarak bir teori geliştirmiştir (Alatas, 2006: 125). Onun sisteminin temel tartışma alanını Mukaddime'de şu başlıklar altında görmekteyiz:

- Genel olarak sosyal organizasyon toplumsal iş bölümü (*umran*),
- Konar-göçer (Bedevi) toplumun yaşayışı (*el-umrânü'l-bedevi*),
- Devlet, sultanlık ve hilafet otoritesi,
- Yerleşik toplum,
- Zanaatlar, geçim sağlama yolları,
- İlimler ve bu ilimlerin tahsili (Haldun, 2004: 29-30).

II. Mukaddime'de Toplumsal Yaşam

A. Mukaddime'de İnsan

İbn Haldun'un düşünce dünyasında insan; medeniyetlerin kurucu öznesidir. Devletlerin ömrünü dahi insan argümanına bağlamaktadır. Eğitim konusunda dile getirdiği görüşler teorik olmaktan ziyade, insan öznesi ile şekillenen ve fiili tecrübelerden oluşturduğu görüşlerdir. Bu bakış açısı din, ekonomi, siyaset konularında da geçerlidir. Tasavvuf konusunu, mutasavvıflar üzerinden eleştirir. Ticaret konusundaki eleştirilerinin odağında tüccarlar vardır, siyaseti de insan faktörüne bağlı algılamış ve o şekilde aktarmıştır (Demircioğlu, 2013: 44). İbn-i Haldun bu yaklaşımı tanrısal ve doğal düzen yaklaşımını reddetmiş ve insanı merkeze koymuştur. Dolayısıyla ona göre insan hem devletlerin hem kurucu öznesidir, hem varlık nedenidir ve hem de bekasının koruyucusudur. Bu yönü ile Thomas Hobbes ile başlayıp John Locke,

Jean-Jacques Rousseau, Baron de Montesquieu ile devam eden ve Immanuel Kant ile taçlanan insan eksenli bir devlet anlayışına da öncülük etmiştir. Ancak belki burada söylenebilir ki bu fikir insanların bireyciliğe ciddi atıfta bulunmalarına karşın bireycilik İbn-i Haldun'un Mukaddimesinde hak ettiği yere sahip değildir. Yukarıda sıralı filozofların görüşlerine çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı bir şekilde yer verilecektir.

İbn Haldun İslami bakış açısına sahiptir. İbn-i Haldun'a göre insanlar; ihtiyaçları olan gıda maddelerini elde etmek, vahşi hayvanlardan korunmak vb, problemleri çözebilmek için yakın çevresi ile dayanışma içinde olmak zorundadır (Ülken, 1998: 231). Elbette ki dayanışma hem İslam hem de Hristiyan öğretilerinde önemli bir yere sahip bir kavramdır. Ancak bunun sosyal boyutu ile irdelenmesi ve sosyoloji ilmi çerçevesinde yorumlanması batıda İbn-i Haldun'dan çok daha sonradır. Bayertz'e göre dayanışma, çağdaş felsefede ortaya çıkan bir kavramdır, etik ya da politik felsefenin çeşitli alt alanlarında devam eden çalışmalara tabidir. Bu çerçevede ilk ciddi felsefi yorumlama Emile Durkheim tarafından "Toplumsal İş Bölümü (*The Division of Labor in Society*)" adlı eserinde dile getirilmiştir. Durkheim bu çalışmasında dayanışmayı mekanik ve organik olmak üzere ikiye ayırmıştır. Mekanik dayanışma sergileyen bir toplumda, onun bütünlüğü ve bütünleşmesi, bireylerin homojenliğinden kaynaklanmaktadır. İnsanlar benzer iş, eğitim ve dini eğitim ve yaşam tarzı ile bağlı hissederler. Mekanik dayanışma normalde "geleneksel" ve küçük ölçekli toplumlarda çalışır. Daha basit toplumlarda (Ör.: Aşiret) dayanışma genellikle akrabalık bağlarına dayanır. Organik dayanışma, işin uzmanlaşmasından ve insanlar arasındaki tamamlayıcılıktan doğan "karşılıklı" ve "modern" ve "endüstriyel" toplumlarda meydana gelen bir gelişmeden kaynaklanır (Durkheim, 1983: 70-111). İbn-i Haldun bu denli bir tasnife tabi tutmamış ancak yaklaşımı ile her iki tasnifi de bünyesinde barındırmış ve gelecekteki felsefi yorumlara ışık tutmuştur.

İbn Haldun'a göre toplu yaşamı zorunlu hale getiren üç ana sebep olan gıda, güvenlik ve ünsiyet yani dostluk ihtiyaçlarıdır. Bu sebeplerle bir araya yaşayan bireylerin meydana getirdiği ortaklığa "içtima" denir. İbn-i Haldun'un düşünce sisteminde içtima kavramı, "medeniyet" ve 'umran' kavramlarıyla aynı anlamı ifade eder (Şentürk, 2009: 33-50). İbn-i Haldun sıraladığı bu ihtiyaçlar hiyerarşisi ile Maslow'dan çok önce sosyal bir gerçekliği dile getirmiştir. Maslow'un beşli ihtiyaç hiyerarşisinin ilk üçü olan fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ve aidiyet duygusu İbn-i Haldun'un yaklaşımı ile bire bir örtüşmektedir. Diğer iki ihtiyaç olan saygı ve kendini gerçekleştirme ise İbn-i Haldun'un felsefesinde farklı zaviyelerden dile getirilmiş kavramlardır (Haldun; 2004: 79-80).

Mukaddimeye göre genel olarak insanı yukarıdaki gibi tarif eder ve ondan medeniyetler kurmasını bekler. Medeniyet kurmanın ve devam ettirmenin yolu ise toplumsal iş bölümünün gerçekleştirilebilmesine bağlıdır. Durkheim bu noktada konuyu biraz daha açmaktadır. Durkheim'e göre toplumsal iş birliğinin işlevi uygarlık üretmek değildir. İşbirliğinin ana işlevi toplumda kohezyonun (Mukaddime'de asabiyet) rolüne benzer bir fonksiyon üstlenmesi ve toplumun bütün dinamiklerini harekete geçirmesidir (Durkheim, 1983: 100-110). Ancak görüldüğü üzere İbn-i Haldun toplumsal gelişimi tetikleyecek her konuda kafa yormuş ve fikir beyan etmiştir. Beyan ettiği bütün

fikirler daha sonrasında büyük düşünürler tarafından mercek altına alınmış ve bir toplumsal doktrine dönüşmüştür.

B. Sürdürülebilir Toplum İçin İş Bölümü

İnsanlar hayatlarını sürdürebilmek için zaruri olarak birlikte yaşamak zorundadırlar. Bu yüzden İbn Haldun, üzerinde fazlaca durduğu ve iktisadi faaliyetlerin en önemli başlangıç noktalarından biri olarak gördüğü “umran”ı insanları bir araya getiren ve örgütlü bir biçimde aktive eden çok güçlü bir mekanizma olarak değerlendirir (Albayrak, 2006: 9).

Her toplumda ortaya çıkan iş bölümü ve uzmanlaşmanın aynı olamayacağı, farklı toplumlarda farklı dayanışma şekillerinin mevcut olacağını söylemektedir (Haldun, 2004: 280). Bu söylemini destekleyen bir biçimde umranı, “bedevi” ve “hadari” umran olarak ikiye ayırmaktadır (Kozak, 1999: 135).

Bedeviliği, ortaya çıkma, ilk olma anlamında tanımlamakta ve genellikle göçebelik için kullanılmaktadır. Hadariliği ise şehir, kasaba, beldeye yerleşmiş olma olarak tanımlamakta ve genelde yerleşik hayat anlamında kullanılmaktadır. Hayatta kalmak için zorunlu iş birliği halinde olan bedevi toplumlarda iş birliği ve dayanışma genellikle basit, yok denecek kadar az düzeydedir. Çiftçilik ve hayvancılıkla geçinen bedevi toplumlar geçinmeleri için mecburi gördükleri işleri yerine getirebilmek için iş birliğine başvurmaktadırlar. Bu nedenle de bu toplumlarda uzmanlaşma çok fazla gelişmemiştir. İhtiyaç duydukları düzeyde üretim yapan bedeviler iktisadi faaliyetlere çok meyilli değillerdir. Bu durumun sonucu olarak da iktisadi faaliyetlerin temel amaçlarından olan kar ve kazanç elde etme amacı ve hırsı bu tip toplumlarda gelişmemiştir. İnsanı kötü ahlaklı yapabilecek duygu ve düşüncelerden olan hırs, aşırı rekabet, kurnazlık, aldatma gibi davranışlara sahip olmayan bedevi toplumlar refah açısından zengin olamazlar ancak ahlaki açıdan oldukça zengindirler (Erdem, 2011: 53).

Göçebe yaşam tarzına sahip olan ve genelde çiftçilik, hayvancılık gibi temel faaliyetlerde bulunan ve aşırı üretim yapmayan bedevi toplumlar, iş bölümü ve dayanışma faaliyetlerini düzgün bir şekilde yapabilirlerse gitgide hadarileşmeye başlarlar. İş bölümü ve uzmanlaşmanın sonucu olarak ihtiyaç fazlası üretim yapan toplumlar ürettikleri bu ürünleri satarak kazanç elde ederler. Kazanç elde ettikçe ve ihtiyaçları giderildikçe daha farklı ihtiyaçlara gereksinim duyan, farklı zevk ve hazları tatmak isteyen toplumlar, refah düzeyleri arttıkça daha az çalışmak ve daha rahat bir yaşam sürmek isterler (Erol, 2012: 51).

İbn-i Haldun’un toplumsal iş birliği kapsamında toplumu iki kısımda tasnif etmesi ile yukarıda genişçe yer verilen Emile Durkheim’in mekanik ve organik dayanışma yaklaşımı arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir. İbn-i Haldun’un bedevi toplumu ile Emile Durkheim’in küçük toplum yapıları arasındaki en büyük benzerlik ise her ikisinin de bu iki toplum yapısındaki iş birliğini basit olarak tanımlamalarıdır. Yine Emile Durkheim’in modern toplumu ile İbn-i Haldun’un hadari toplumu arasında ki en büyük benzerlik ise ikisi karmaşık yapısına ve hedeflerine ilişkin tanımların örtüşmesinden kaynaklanmaktadır. Konuyu biraz daha basite indirgersek Emile Durkheim eserini o yüz yılda ve aynı coğrafyada yazmış olsaydı kuvvetle ihtimaldir ki

İbn-i Haldun'un kullandığı terimleri kullanacaktı ve çerçevesinin onu çizdiği gibi belirleyecekti. İbn-i Haldun'u hem doğuda hem de batıda büyük bir filozof yapan ise işte bu öngörüleridir.

İhtiyaçlarını giderebilmek için göçebe hayat süren bedevi toplumların refah seviyeleri yükseldikçe yerleşik hayata geçmeye başlarlar. Yerleşik hayata geçen toplumlar, bedevi toplumlarda olduğu gibi diri ve canlı değillerdir. Zenginlik, refah ve bolluk "Bireycilik felsefesi"ni doğurmuştur. İnsanlar sadece kendilerini düşünür hale gelmiştir. Bu nedenle de insan, toplumun onu sürüklediği yöne doğru savrulur. Toplumdaki ahlaki bozulma, çözülme insanı etkiler ve insanda kent yaşantısının getirdiği olumsuz eğilimlere karşı duramaz, bozulur. Bu durumu anlatmak için, "refah ve hadaretten hâsıl olan ahlak, bizatihi bir ahlak bozulmasıdır" demektedir (Uludağ, 1993: 49).

Birlikte yaşama zaruretinden doğan yardımlaşma ve dayanışmanın mevcut olduğu bedevi umrandan farklı olarak hadari umranda (şehirlerde) yardımlaşma ve dayanışma genellikle menfaat ilişkisine dayanmaktadır. Bedevi toplumlar medenileşmeye doğru yol aldıkça çalışma hayatında birçok iş bölümü ortaya çıkmakta ve bu durumun sonucunda da bedevilik döneminde birçok işi birlikte görmeye mecbur olan birey kentte tek bir işte uzmanlaşmak zorunda kalmaktadır. Bu yüzden şehir hayatında insanları ticaret ile uğraşanlar ve sanayi ile uğraşanlar olmak üzere sınıflara ayrılmaktadır (Uygun, 2008: 79).

Genelde temel ihtiyaç malzemelerini şehrin çevresinde yerleşen bedevi toplumlardan temin eden hadariler daha çok uzmanlaşma gerektiren işleri yapmakta ya da yapmak istemektedirler. Geçimini sağlamak için ihtiyaç duyduğu malzemeleri temin edebilen insanlar, lüks ve refah içerisinde yaşayabilmek için çalışmaya ve iş birliğine başvurmaktadırlar. Ancak şehirlerde ortaya çıkan ahlaki bozulmanın sonucu olarak, iyi düşünce ve ahlaka sahip olmayan kişiler kendilerine avantaj sağlamak amacıyla çok rahatlıkla içerisinde buldukları ve iş birliği yaptıkları topluluğun aleyhinde faaliyette bulunabilmektedirler (Falay, 1978: 24).

Kültür terimini Kant aydınlanma kavramı içerisinde (*Enlightenment/Aufklaerung*) yeniden yorumlayıp eğitim ile ilişkilendirirken, Johann Gottfried Herder bütün eğitim ve tecrübelerin toplamı olarak görmüştür (Charles, 2003: 146). Bu her iki aydının görüşlerini de bir potada eriten Wilhelm von Humboldt kültürü bir toplumun dünya görüşü olarak nitelemiştir. Mukaddime açısından bu öğretinin en önemli yanı ise kültürlerin medeni, ilkel ya da bedevi şekilde tasnif edilmesidir. İngiliz düşünür Matthew Arnold de yukarıda zikredilen Alman bilim insanlarına paralel olarak kültürü toplumun bireylerinin sahip oldukları bütün değerleri yansıması olarak görmekte ve toplumsal farklılıkları (medeni ya da bedevi) birer kültür dairesi olarak görmektedir (Matthew, 1965: 30). Bütün bu kültür tanımlamalarını ve yorumlamalarını incelediğimizde İbn-i Haldun'un çok önceden adını kültür koymasa da bir kültür tanımlaması, tasnifi ve analizi yaptığını söyleyebiliriz. Bu analizi ve tasnifi yaparken de bölgesel gelişmişlik farklarının kültürel yapıya etki ettiğini açıkça belirtmiştir. Bu yönü ile de gelişme teorisi (*Development Theory*) alanında da ortaya koyduğu örnekler ayrıca analize muhtaçtır.

C. Ekonomik Faaliyetler

Çalışmanın bu bölümünde Mukaddimede yer alan ekonomik faaliyetlere ilişkin görüşlere yer verilmiştir. Ancak öncelikli olarak burada belirtmek gerekir ki ekonomiye olan önemli katkıları onu bilim dünyasında farklı bir yere taşımaktadır. İbn-i Haldun hali hazırda birçok kişi tarafından ekonominin babası olarak adlandırılan Adam Smith'ten (1723-1790) dört yüzyıla yakın daha önce ekonomiye ilişkin hayati görüşleri nedeniyle ekonomi teorisyenliğinin öncüsüdür. Çünkü İbn-i Haldun, ister üretim ister tedarik ister maliyet olsun, klasik iktisadın tohumlarını atmakla kalmamış, aynı zamanda modern iktisat teorisinin köşe taşları olan tüketim, talep ve faydaya da öncülük etmiştir. İbn-i Haldun'un izlerine sadece Adam Smith'in teorilerinde değil Sir William Petty (1623-1687), David Ricardo (1772-1823), Thomas R. Malthus (1766-1834), Karl Marx (1818-1883) ve John Maynard Keynes (1883-1946) gibi ekonomi teorisyenlerinin eserlerinde de sıkça rastlanmaktadır (Atiyeh ve Oweiss, 1988: 112-113).

İbn-i Haldun ekonomik faaliyetlere ilişkin görüşlerini kutsal kitabın öğretisi doğrultusunda yorumlamıştır. “*Rızkınızı arayınız*” (Cuma, 62/13) ve “*İnsana gayretinden başka bir kazanç yoktur*” (Necm, 53/39) mealindeki ayetler İbn-i Haldun'un ekonomiye ilişkin felsefesinin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle görüşlerini “rızık” ve “kazanç” kelimeleri etrafında irdelemektedir. Ekonomik faaliyetlerde bulunmak; “rızkınızı arayınız” ayeti ile sabit olan Allah'ın emridir. Çiftçilik ve diğer geçimlik zanaatlarla ilgili bilgiler de insanlara Allah tarafından öğretilmiştir. Bu nedenle ekonomik faaliyetlerin kutsal yönü bulunmaktadır (Göze, 1987: 96).

Rızık ve Kazanç:

Çalışarak veya herhangi bir yolla elde ettiği gelirin, insanın asgari ihtiyaçları karşılayan bölümüne “rızık”, bunun dışında kalan ve sermaye birikimi sağlayan kısmına “kazanç” adını vermektedir (Haldun, 2004: 693). Buradan yola çıkarak İbn Haldun'un kazancı, ihtiyaç fazlası, bir “artı değer” olarak gördüğünü söyleyebiliriz (Haldun, 2004: 520).

Rızık ve kazancın tanımını yapan İbn Haldun'a göre rızık tek bir anlamı yoktur. Rızık bir yandan çalışarak elde edilen gelirin insanların temel ihtiyaçlarını karşılayan kısmı olarak tanımlarken, bir yandan da onu fiilen kullanılan, faydalanılan ve istihsal edilen mal olarak da tanımlar (Haldun, 2004: 698).

İbn-i Haldun'un bu yaklaşımı modern hukukta bir karineye dönüşmüş ve bir ferdin ya da ailenin gelirinin kendi geçimi kadar olan kısmı kanunlarda özel tasnife tabi tutulmuştur. Örneğin İcra İflas Kanununun “Kısmen haczi caiz olan şeyler” başlıklı 83. maddesinde geçtiği üzere “borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar” şeklindeki ifade bunun en güzel tezahürüdür. Bu uygulama hali hazırda bütün modern hukuklarda mevcuttur. Örneğin Alman Sivil Muhakame Kanununun 81. Maddesinde konu daha da somut hale getirilerek bir kişi ya da ailesi için dört hafta boyunca lazım olabilecek yiyecek ve yakıt başta olmak üzere temel ihtiyaçlara denk gelecek kazanç haciz uygulanamayacağı hükme bağlanmıştır.

Rızık ve kazanç elde etmek için insanların çeşitli geçim yollarına başvurduklarını söylemektedir. Bu yolları da çiftçilik, ticaret ve zanaat olarak adlandırır. İbn-i Haldun'un ekonomi teorisinde emek vardır ve daha sonraki

bölümlerde de detaylı izah edileceği üzere her emeğin makul bir değeri vardır. Emek ile üretilen mal ya da hizmet arasında bir ahlak ilişkisi kuran İbn-i Haldun'un bu görüşü sonraki ekonomi teorisyenleri tarafından da dile getirilmiştir. Örneğin değer teorisyenleri Adam Smith ve David Ricardo değer paradoksu için makul bir açıklama yaptılar ve nesnelere değişim değeri, üretiminde kullanılan emek süresine eşit olmalıdır fikrini savundular. Bu yaklaşıma paralel olarak Karl Marx, "emeğin ücretlerinin emek üretimine eşit olması" gerektiği sonucuna vardı.

İbn Haldun'a göre en basit geçim yolu çiftçiliktir ve çiftçilik diğer geçim yollarından önce gelir. Bu nedenle de çiftçiliğe kutsal bir yer verir. Çiftçiliği genellikle rızık temin etmek için uğraşan bedevilere özgü bir geçim yoludur olarak görür (Haldun, 2004: 714). İbn Haldun çiftçiliği ilk geçim kaynağı olarak sayarken, sanatı, zanaatları çiftçilikten sonraki geçim yolu olarak görmektedir. Bedevilikten hadariliğe geçen insan, çiftçilikten de zanaatçılığa geçmektedir. İbn Haldun'a göre ticaret ucuz alıp pahalıya satma faaliyetidir. Kaba çıkar ilişkisine dayalıdır. Kişinin tabiatı, karakteri ve ahlakı üzerinde olumsuz etkiler yapar (Kozak, 1999: 26).

Meşru kazanç yollarından olan ticaret ile ilgili tereddütler taşır. Bu tereddüt onun şekli ve sıfatları ile ilgilidir. Ticarete daha çok ahlakı prensiplere vurgu yapmaktadır. Bu prensipler ise İslam'ın ticari hayat hakkında getirdiği kurallardan ayrı değildir (Haldun, 2004:699). İbn-i Haldun, çalışmadan yapılan, spekülasyona dayanan, hile ve aldatmaca ile yapılan ticareti, kumara ve bu yollara giren tüccarları ise kumarbazlara benzetmektedir (Kozak, 1999: 4).

İnsanların rızık aşamasından kazanç aşamasına geçmelerini sağlayan en önemli faktör iş bölümüdür. İnsanlar arasında iş bölümü arttıka gerçekleştirilen üretim miktarı hızla artmaya başlamaktadır. Tek başına geçimini sağlayacak üretimi bile yapamayan insanlar, git gide gelişen iş bölümü sayesinde üretim miktarını arttırmakta ve bir yerden sonra da ihtiyaçtan fazla üretim yapmaya başlamaktadır. Toplum ihtiyaç fazlası bu miktarı, ihtiyacı olan diğer insanlara satmakta ve bunun bedelini almaktadır. Böylelikle de zenginleşme ve refah seviyesi artmaya başlamaktadır. Refahı artan insanlar artık yeni ev ve giysilere, daha şık ve modern alet edevata, hizmetçilere ve binek hayvanlarına ihtiyaç duymaktadırlar. şehirlerdeki umran arttıka iş ve çalışma da artar. Çalışmanın değeri olan kazancın artmasıyla da yeni sanat dalları icat edilir, böylelikle medeniyet gelişir (Haldun, 2004: 652).

İbn-i Haldun bu yaklaşımı ile Adam Smith'in çok yıllar sonra dile getirdiği "görünmez el- invisible hand" teorisini karşılaştırdığımızda ortaya çıkan benzerlik şudur ki somut üretimin klasik yöntemlerin dışında iş birliği gibi bir kısım tedbirlerle optimal noktaya çıkarılabileceği ve bireysel kalkınmanın aynı zamanda toplumsal kalkınma olduğu gerçeğidir (Smith, 2006: 485).

Medeniyet (*Umran*) geliştikçe insanların refah seviyeleri artar ve kendilerine sürekli başka uğraş alanları bulmaya çalışırlar. İnsanların elde ettikleri kazançlarda oluşan artışın sayesinde gerçekleştirilen bu faaliyetler medeniyetlerin hızla gelişmesine neden olur. Ancak unutulmamalıdır ki her medeniyetin bir yükselişi olduğu gibi bir duraklama ve çöküş dönemi de vardır. Bu duraklama ve çöküşe neden olan etmenlerin başında da elde edilen kazançlarda ortaya çıkan azalmadır. Bu durumun nedenini İbn Haldun,

bedevilikten hadariliğe, rızık aşamasından kazanç elde etme aşamasına geçen insanın gitgide dünyevi hırs ve hazlara kapılması ve bu nedenle de ahlakının bozulması olarak göstermektedir (Haldun, 2004: 672).

Toplumsal yaşamın bir sonucu olarak gördüğü kazancın artması sonucunda bolluk ve refaha dalınırsa, bu durumun toplumları çöküşe götüreceğini söylemektedir. Konuyla ilgili şu değerlendirmeyi yapmaktadır: “Herhangi bir millet, kendinden önce hüküm sürenlerin elinden yönetimi aldıktan sonra nimet ve saadeti artar. Böylece yaşamın zaruri ihtiyaçlarını aşarak, incelik ve zarafetine ererler. Adet ve alışkanlıklarında kendilerinden öncekileri örnek alırlar. Hayatın bu fazlalıkları onlar için elde edilmesi zorunlu ihtiyaçlar haline alır. Bunun ötesinde yemeklerin, giyimlerin, tabak ve yatakların en iyilerinden olmasına dikkat ederler. Bunlarla birbirlerine ve başka devletlere karşı övünürler. Kendilerinden sonra gelenler bu hususlarda öncekileri takip ederler. Güç ve kuvvetleri ölçüsünde bu nimetlerden faydalanır, bolluk ve refah içerisinde yaşam sürerler. Devletin ulaşması gereken son sınıra kadar bu şatafat sürer gider. Bu Allah’ın, kulları için koyduğu bir kanundur. Yüce Allah daha iyi bilir” (Haldun, 2009:28).

Durkhem ve Weber tarafından dar manada “ekonomik olgulara uygulanan sosyolojik perspektif” olarak tanımlanan "ekonomik sosyoloji" terimine ilk olarak 1879’da William Stanley Jevons’un daha sonra da 1890 ile 1920 yılları arasında Émile Durkheim, Max Weber ve Georg Simmel’in eserlerinde rastlanmaktadır (Smelser ve Swedberg, 2005: 7). Ancak görüldüğü üzere İbn-i Haldun bu düşünürlerden çok önce bu kavram ile ilgilenmiştir ve sosyolojinin açıklayıcı modellerinin mal ve hizmetlerin üretimi, dağıtımı, değişimi ve tüketimi ile ilgili faaliyetleri açıklanmaya uyarlamıştır.

Servet:

İhtiyaç kadar olan kazanca geçim (rızık), ihtiyacı aşan üretim sayesinde elde edilen gelire ise bahsettiğimiz üzere kazanç demektir (Haldun, 2004: 693). Bütün zenginliklerin kaynağı temelde çalışma ve üretimdir. Bu sözüyle çalışmaya ne kadar önem verdiği bir kez daha anlaşılmaktadır. Ancak burada kişisel gelir ve servet konusunda bir ayırma gitmekte ve büyük gelir ve servet sahibi olmanın çalışmayla ilgisinin bulunmadığını söylemektedir. O büyük gelir ve servete sahip olanların umumiyetle üretkenlikten uzak gruplar olduğunu söylemektedir. Bu grupların çalışmalarına rağmen bu denli zengin ve servet sahibi olmalarının nedenini ise, bu kesimin, üretici kesimin ürettiği artı ürünleri çeşitli yollarla ele geçirmeleri, bu artı değerleri sömürmeleridir (Kozak, 1999: 265). Çalışmanın önceki bölümünde de detaylı bir şekilde dile getirildiği üzere İbn-i Haldun bu yaklaşımı ile Karl Marx’dan çok önce emeğin sömürülmesi kavramına değinmiş ve bun nedenli bir toplumsal sonuçlar doğurabileceğini dile getirmiştir. İbn-i Haldun’u daha büyük yapan ise emeğin acımasızca sömürüldüğü fikrinin açıkça ortaya çıkmasına neden olan sanayi devriminden önce bu gerçekliği görmesidir. Çünkü o iş birliği teorisiyle bir gün büyük çaplı üretimlerin olabileceğini ön gördüğü gibi bu trendin ahlaki bir zemine oturtturulmasına çaba göstermiştir.

Servet tarihin her döneminde felsefenin konusu olmuştur. Antik dönemin filozofları Aristo ve Cicero gibi büyük düşünürlerin yanı sıra Orta Çağda Thomas Aquinas serveti felsefi açıdan ele almıştır. Servet konusu Rönesans ile yeni bir boyut kazanmış, Thomas Hobbes, James Harrington,

Robert Filmer ve John Locke başta olmak üzere birçok modern düşünür tarafından yeniden yorumlanmıştır. İbn-i Haldun servete ilişkin görüşleri ile farklı bir kapı aralamıştır. Fakat burada altı çizilecek husus şudur ki İbn-i Haldun'un yaşadığı coğrafyadaki dini öğreti nedeni ile servet edinme John Locke'nin servet teorisindeki doğal hak kavramı ile örtüştüğünden Mukaddime batıdaki aksine servet edinme hakkından var olan kolektif servetin dağılımı üzerine yoğunlaşmaktadır.

•Makam ve Mevki Sahibi Olmak: Üretici kesimin ürettiği artı değere el koyarak geçinen ve böylece servet sahibi olan sınıfların başında hükümdar ve diğer devlet yöneticilerini saymaktadır. İbn-i Haldun'a göre bu sınıf vergiler yoluyla halkın çalışarak elde ettiği zenginliğini eline geçirmektedir. Bu kişiler devletin verdiği maaştan daha çok sahip oldukları siyasi güç, mevki ve itibarlarını kullanarak kazanç elde ederler. Böylece de büyük servet sahibi olurlar. Bu durumun bir süreç olduğunu ve en üstte bulunan hükümdardan başlayarak en altta bulunan üreticilere kadar uzandığını söyleyen İbn-i Haldun, serveti, üsttekinin alttakilerin çalışmalarını ve hizmetlerini kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla alması olarak görmektedir. Daha da açık bir ifadeyle üsttekinin alttakini istismarı sonucu servetin üste doğru çıktıkça arttığını ifade etmektedir (Haldun, 2004: 711).

Devletin en tepesinde bulunan hükümdarın en fazla zenginliğe sahip olduğunu belirtir ve hükümdarların bu servetlerinin en fazla devletlerin orta döneminde artacağını ifade eder. Kuruluş döneminde hükümdar yeterince güçlü değildir ve elde edilen gelirleri devletin devamlılığını sağlamak amacıyla katkıda bulunanlara dağıtır. Ne zaman ki hükümdar güç ve kuvvet kazanır, halkı üzerinde mutlak bir hâkimiyet kurar, o zaman hükümdar devlet gelirlerinin büyük bölümünü kendine ayırır. Böylece de hızlı bir şekilde servet edinmeye başlar. Bu sürecin azami sınırına ulaştığı nokta da kendi tabiriyle devletin orta noktasıdır (Candan, 2007: 240).

•Makam ve Mevki Sahiplerine Boyun Eğmek ve Yaltaklanmak: Artı değeri ele geçirmenin yollarından birinin, siyasi makam, mevki ve rütbe sahiplerine yaltaklanmak, onlara boyun eğmek olduğunu ifade etmektedir. Zenginlik ve refaha ulaşmanın iki yolu olduğunu ve bunlardan birinin daha önceden de bahsettiğimiz üzere çalışmak suretiyle üretim yapmak ve bunun sonucunda da kazanç sağlamak olduğunu söyler. Ancak bu yolu kullananlar sadece geçimlerini sağlayacak kadar kazanç elde ederler. Diğer yolun ise bir siyasi mevki ele geçirmek ki bu herkesin yapabileceği bir şey değildir, ya da bu mevkiyi kazanan kişilere yaklaşmak, onlara dalkavukluk ederek boyun eğmek olduğunu söylemektedir. Servet ve zenginliğe ulaşanların çoğu, bu son yola başvurarak bu zenginlikleri elde etmişlerdir. Onurlu olan ve başkalarına yaltaklanmayanların ise yoksul ve sade bir hayatla yetinmek zorunda olduklarını söylemektedir (Özkılıç, 2007: 2).

•Toplum İçerisinde İtibar Sahibi Olmak: Devlet ileri gelenleri, toplumun elit kesimini teşkil etmekte ve artı değer en büyük kısmını ele geçirmektedir. Bunların dışında, halkın kendilerine büyük saygı beslediği bazı kişiler, özellikle de din âlimleri bunların arasında sayılmaktadır ona göre bu kişiler malları ve hizmetleri karşılıksız temin etmiş, çalışmadan servet sahibi olmuşlardır. Aslında dini ilimlerle ve hizmetlerle ilgilenenlerin gelirlerinin, bunların hizmetleriyle halkın fazla ilgilenmemesi nedeniyle düşük olacağını

söylemektedir. Ancak halk tarafından saygı duyulan ve itibar sahibi olan bazı âlimlerin yukarıda bahsedildiği şekilde zenginliğe ulaşabileceklerinden söz etmiştir (Bağce, 2014: 200).

Ortaçağda Hıristiyan din adamlarının ve kiliselerin büyük servet edinmelerinin ana nedeni de, bahsettiğimiz üzere, halkın bu kişilere ve kurumlara itibar göstermesi ve onlar için kendi emeklerini karşılıksız olarak harcamasıdır. Bu şekilde çalışmadan çok kısa sürede servet sahibi olanların evlatları ve devam eden soyları, karşılığı ödenmemiş çalışmanın ürünü olan servetin kıymetini genellikle bilememekte ve çok kısa zamanda bu serveti tüketmektedir. Çünkü toplum içerisinde bu kişilere itibar gören atalarının namıyla hitap edilmekte ve bunlar da ataları gibi saygı görmekte ve işleri için kendilerinden genellikle ücret alınmamaktadır. Bu nedenle de bu kişiler hiçbir üretim faaliyetinde bulunmamakta, hayatın hep bu şekilde geçeceğini düşünmekte, savurganlığa yönelmektedirler. Böylece rahata düşkün ve savurgan olan bu kişilerin ahlakları bozulmaya başlar. Bu durumun sonucu olarak hakiki ve dürüst din adamlarının hiçbir şekilde zengin ve servet sahibi olamayacaklarını söylemektedir (Haldun, 2004: 712).

•Dini Hizmetleri İfa Edenlerin Durumu: İbn Haldun, önceki kısımda da bahsettiğimiz üzere, toplumda öncelikle ihtiyaç duyulan temel geçim malzemeleri üretimi yapmayan, insanların nadiren ihtiyaç duydukları dini hizmetleri yerine getirenlerin aşırı servet sahibi olamayacağını söylemektedir (Erdem, 2011:88). Bu kesime ve onların hizmetlerine genellikle hükümdar önem vermektedir. Hükümdar bu kişilere, kendilerine duyulan ihtiyaca göre hazineden pay ayırır. Görev ve hizmetleri ne kadar şerefli olsa da hükümdar bile emeklerinin, hak ettiklerinin karşılığını vermez. Zaten bu kişilerin kendilerine daha fazla gelir verilmesi için talepleri de yoktur (Haldun, 2004: 714).

•Diğer Servet Kazanma Yolları: Serveti elde etmenin yollarından birini de siyasi ve iktisadi durumdaki değişimlerden yararlanarak kazanç sağlamak olarak tanımlar. Bazı kişi ve ailelerin aşırı servet sahibi olmaları normal yollardan imkânsızdır. Devletlerin yıkılmaya başladığı, siyasi durumun karışık olduğu dönemlerde iktisadi hayatta da dalgalanmalar, karışıklıklar söz konusu olur. Mülkler bu dönemlerde çok ucuz fiyatlara satılır. Bu mülkleri satın alan kişiler eğer bunları bir yöneticinin el koymasından kurtarabilirlerse kendileri ve mirasçıları büyük servetlere ulaşır (Kozak, 1999: 3).

D. Eğitim

Mukaddime'nin birçok yerinde eğitim-öğretim ve ilim konusuna değinmektedir. Ayrıca eserin altıncı kitabını da bu konuya ayırmıştır. Mukaddime'de doğrudan eğitim öğretim ile ilgili olan on beş tane kadar başlık bulunmaktadır. Bu başlıklar şöyle sıralanabilmektedir:

- İlimin beşerî umranda tabii bir olay olduğu,
- İlim öğreniminde kullanılan yöntemler,
- Değişik İslam ülkelerinde çocuk eğitimi,
- Öğrencilere sert davranılmasının onlara vereceği zararlar,
- Alet ilimlerinde geniş görüşlere yer verilmesinin uygulamayı zorlaştıracağı,
- İlim öğretiminin bir sanat olduğu,
- İlim için seyahat etmenin öğrenimdeki mükemmelliği artıracığı,

- Arap dilinin öğreniminin gerekliliği,
- Şiir sanatı ve öğrenilmesinin gerekliliği,
- Sanatların ancak öğrenimle kazanılacağı (Husri, 2001: 298-299).

İnsanın zihni doğduğunda boş olduğunu ifade eder. Bu nedenle de insan bir et parçasından ibarettir ve hayvan sınıfındadır. Fakat Allah'ın kendisine verdiği akıl ile öğrenerek zihnini doldurur fikirler oluşturur ve insan olur (Demircioğlu, 2013: 312). Bu öğrenme etkinliği ile insanlarda üç çeşit fikir oluşur:

•Temyizi Akıl: Dış çevreyi anlamaya yarar. Bu sayede insan işine yarayan bilgiler edinir, kendisine gelebilecek zararlardan kaçınabilir. Ayrıca temyizi akıl sayesinde kavramlar oluşturur.

•Tecrübî Akıl: sosyal çevre içinde tedrici olarak gerçekleşen öğrenmelerden oluşur. Bu akıl sayesinde diğer insanlarla ilişkiler kurulur ve hükümler verilir.

•Nazari Akıl: Duyuları aşan alanlara ait bilgilerin edinilmesini sağlayan akıldır (Haldun, 2004: 766).

İbn Haldun, İslami geleneklere bağlı olarak ilimleri, Nakli İlimler ve Akli İlimler olarak ikiye ayırmaktadır. Buna göre Nakli İlimler; Kur'an, Hadis, Kelam, Tasavvuf ve Rüya Tabiri İlimleridir. Akli İlimler ise; Mantık, Tebabet, İlahiyat, Matematik, Musiki ve Astronomi ilmidir (Haldun, 2004: 781-1090).

Skolastik düşüncenin son dönem bilim adamlarından olan Büyük Albertus Magnus İbn-i Haldun'un felsefesi ile özdeşleşen söylemi ile bu çalışmaya ışık tutmaktadır. Vahiy yolu ile gelen öğreti ile ikna yolu ile yapılan öğretinin birbirinden ayrılması gerektiğini, bu iki bilginin de birbiri ile çelişmediğini aksine birbirlerini tamamlayıcı olduklarını savunmuştur (Marenbon, 2007: 230-235). Görüldüğü üzere İbn-i Haldun diğer batılı bilim insanları gibi mevcut öğretinin ihtiyaçlara cevap vermediğini görmüş ve bunu bütün çıplaklığı ile açıklamaya çalışmıştır. O gün bu görüşleri doğru okunabilseydi belki İslam toplumu Avrupa'dan daha önce bir aydınlanma süreci geçirirdi ve bugünün görünümü daha da farklı olabilirdi.

E. Devlet ve Otorite

“Uygarlığın büyümesi ve gelişmesi için hem kırsal hayat (bedâvet) hem de şehir hayatı (hadaret) gereklidir ve bunların ilki ikincisinin tabii temelidir. İyi işleyen, çeşitlenmiş bir ekonominin sonucu olan “rahatlık hayatı”, ona karşı duyulan arzu ve iştiağı kuvvetlendirir. Bu arzuyu gerçeğe dönüştürmek ortak bir bağın bir arada tuttuğu benzer zihniyetli insanların etkin dayanışmasını gerektirir” (Haldun, 2004: 331). Bu bağ, bir dayanışma ve karşılıklı sorumluluk duygusu yaratan kan (nesep) ve aile (aşiret) geleneği bağı ya da ortak harekette kendisini gösteren; devlet ve hanedanların ortaya çıkmasında önemli bir itici güç olan ortak bir bakış açısı yahut hareket tarzıdır. İbn Haldun buna asabiyye adını verir ve onun nihai amacının mülk, yani egemenlik ve yönetim olduğunu söyler. Bu, bir arada yaşamının kendisi kadar önemlidir. Zira bir arada yaşama insanın hayat ve mülkiyetinin korunması için tek başına yeterli değildir (Korkut, 2006: 117).

İbn-i Haldun'un otoritenin gerekliliğine olan vurgusu ile Thomas Hobbes'in otoriteye olan vurgusu arasında ciddi bir ilişki vardır. Her bir birey eğer genel bir otorite olmazsa savaşın tüm imkânlarını kendi çıkarı için

kullanacaktır. Bu durumda da “insan insanın canavarına” (*homo homini lupus* [bu sözün kökleri Titus Maccius Plautus’a dayanmaktadır]) dönüşeceğinden “herkes herkesle savaş halinde” (*bellum omnium contra omnes*) olacaktır. Yine Hobbes Leviathan’ında otoriteye sahip olma yetileri arasında akıl, zeka, güç gibi doğal bir kısım yeteneklerin yanı sıra zenginlik, saygınlık ve asalet gibi bir kısım yapay kavramlara da yer vermiştir. Otorite mutlaka olmalıdır. Bir kişinin otoriteye ele geçirmesinde hangi yeteneğin ya da yapay özelliğinin olduğu önemli değildir (Hobbes, 2017: 75-150). İbn-i Haldun’un görüşleri aşağıda detaylı olarak incelendiğinde otorite boşluğunun ne denli sonuçlar doğuracağı ve otoritenin gerekliliğine olan mutlak inancının Leviathan’daki görüşleri birebir yansıttığı görülmektedir. Yine İbn-i Haldun’un otoriteye layık gördüğü kişileri tasnifi ile Hobbes’un tasnifi arasında da ciddi bir benzerlik söz konusudur. Her iki düşünürün de görüşlerini otoritenin mutlak şekilde olması gerektiği fikrine odaklamalarının temelinde içinde yaşadıkları dönemin etkisinin olduğu muhakkaktır. Çünkü ikisinin yaşadığı dönemler farklı olsa da buldukları topraklardaki otorite zayıflığının doğurduğu negatif sonuçlara şahitlik etmişlerdir. Fakat daha sonra da izah edileceği üzere İbn-i Haldun’u bu noktada Hobbes’ten ayıran en önemli özelliği Haldun’un otorite konseptinin John Locke’nin izlerini de taşıyor olmasıdır.

Bedevi ve Hadari Toplumlarda Otorite

Bedevi ve hadari toplulukların yönetim şekillerinin birbirinden farklı olduğunu ve bu farklılığın da doğal olduğunu ileri sürmektedir. Bedevilik, içinde henüz mülkün, yani devletin ortaya çıkmadığı bir durumken, hadari toplum devletle özdeştir. Bedevi toplulukların yönetim şekline “riyaset”, hadari toplulukların yönetim şekline ise “mülk” adını vermektedir (Yıldırım, 1998: 44).

Hadari bir toplumun başında melik vardır ve Melik’in bir mülk’ü ve teşkilatı vardır. Bedevi toplulukların başında ise bir reis bulunur. Fakat reisin mülkü veya teşkilatı yoktur. Diğer taraftan bedevi toplumlarda herhangi bir dış tehdit algılandığında kabilenin bütün üyeleri Reis’in idaresinde birleşerek “cesur ve adanmış” bir şekilde savaşır. Aynı durum hadari topluluklarda geçerli olmayabilmektedir (Güden, 2010: 76-77).

Çevresel şartların toplumsal kültür ve karaktere yön verdiğini, buna paralel olarak da yönetim şeklinin toplumun karakterine bağlı olduğu fikrini ilk ortaya atan İbn-i Haldundur. Her ne kadar çevrenin toplumsal karakteri etkilediği görüşünün kökleri antik çağa kadar uzansa da, toplumsal karakterin yönetim şekillerini etkilediği fikri İbn-i Haldun ile başlamıştır (El Hamel, 2002: 29-52). Bu tez İbn-i Haldun’dan sonra Fransız filozoflar Jean Bodin (1530-1596) ve Baron de Montesquieu (1689-1755) tarafından eserlerinde neredeyse aynı denebilecek ölçüde dile getirilmiştir (Montesquieu, 2017: 50).

III. Sonuç

İbn Haldun’un “*Kitab’ül İber*” isimli eserine önsöz olarak kaleme aldığı “Mukaddime”; insan, toplum ve toplumsal faaliyetlere ilişkin günümüzde sosyoloji, eğitim, iktisat siyaset, antropoloji gibi bilim dallarının konularını tarihsel bağlam içinde incelemektedir. Bu eserinde kurmayı amaçladığı “Umran İlmi” ile insanın toplumsal yaşam ve örgütlenmesi ile ilgili olan her türlü toplumsal olay ve kurumu incelemiştir.

Toplum teorisinin temelinde maddi unsurların çok önemli olduğu görülmektedir. İbn Haldun, toplumu *bedevi* ve *hadari* olarak ikiye ayırır ve bu ayrımı iktisadi argümanlar ile açıklama yoluna gider. İbn Haldun'a göre toplumların iktisadi yapısındaki gelişim onları *hadari* (medeni) toplum haline getirebilecek temel dinamiktir. Toplum teorisini Kur'an'ın ilkeleri üzerine kurmaktadır. İbn Haldun, insanların sosyal varlıklar olduklarını ve bu nedenle toplumsal yaşamın zorunlu olduğu varsayımı üzerine inşa etmiştir.

Eserde "umran" kavramından başka "asabiyet" kavramını da bir gerçeklik olarak ortaya koymaktadır. "Umran" kavramı modern felsefede medeniyette zirveyi temsil ederken "asabiyet" kavramı sosyal grup bağlılığını ifade etmektedir.

Genel olarak Mukaddime'de bir taraftan zamanının toplumsal ve iktisadi yaşam biçimlerini aktarılırken, diğer taraftan da günümüzde de yaşanan toplumsal olaylara dair birçok soruna altı yüz yıl öncesinden çözümler önermektedir. Yapılan incelemede İbn-i Haldun'un felsefesi bir taraftan geçmişin izlerine barındırırken diğer taraftan ondan sonra gelen siyaset ve ekonomi düşünürlerinin ve özellikle Rönesans felsefecilerinin öncüsü gibidir. Mukaddime geçmişi tenkit eden yapısı ile eleştirel felsefenin bir türü olduğu gibi, tarihi ve ekonomik felsefe alanında ilk eser olarak sayılabilir.

Kaynakça

- Alatas, S. F. (2006). "İbn Haldun Ve İslam Reformu: Bir Kavramsallaştırmaya Doğru". *İslam Araştırmaları Dergisi (İbn Haldun Özel Sayısı 2)*, ss. 123-136.
- Albayrak, A. (2006). "İbn Haldun'un Medeniyet Tasarımı ve İnsan". *İslami Araştırmalar Dergisi*. 21(1), ss. 7-20.
- Arslan, A. (2009). *İbn Haldun*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Atiyeh, G.N. & Oweissi.M. (1988). *Arab Civilization*. State University Of New York Press: New York.
- Bağcı, H.E. (2005). "İbn Haldun'un İdeoloji Kuramı: Karşılaştırmalı Bir Çözümleme". *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, ss.199-214.
- Bayertz, K. (1999). *Solidarity*. Kluwer Academic Publishers: London.
- Campanini, M. (2005). *Studies On Ibn Khaldûn*. Polimetrica International Scientific Publisher.
- Candan, N. (2007). "İbn Haldun'un Gözüyle Kamu Maliyesi Yaklaşımı". *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, (14), ss.235-245.
- Charles, F. (2003). *The Enlightenment: Voltaire To Kant*. MPG Limited, Bodmin, Cornwall.
- Demircioğlu, A. (2012) "İbn Haldun'da İnsan Tasavvurunun Eğitime Yansıması". *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), ss. 309-316.
- Demircioğlu, A. (2013). *İbn Haldun'un İnsan Düşüncesi ve Medeniyet Algısı*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Duran, B. (1995). *İslam Topluluklarında Sosyo-Ekonomik Değişmeye Yönelik Tezler*. Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları: İstanbul.
- Durkheim, E. (1983). *The Division of Labor in Society*. (Translated By George Sison). The Free Press: New York.

- Durkheim, E. (1982). *The Rules Of Sociological Method: First American Edition*. The Free Press: New York.
- El Hamel, C. (2002). "Race, Slavery And Islam İn Maghribi Mediterranean Thought: The Question Of The Haratin İn Morocco", *The Journal Of North African Studies*, 7 (3), ss. 29–52.
- El-Husri S. (2001). *İbn Haldun Üzerine Araştırmalar*, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Erdem, M. (2011). *İbn Haldun'da Din-İktisat İlişkisi (Yüksek Lisans Tezi)*. Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Rize.
- Erol, S.I. (2012). "İktisadi Kalkınmada Değerlerin Rolü (İbn Haldun'un Perspektifinden)". *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(2), ss. 49-65.
- Falay, N. (1978). *İbn Haldun'un İktisadi Görüşleri*. Güryay Matbaacılık: İstanbul.
- Felipe, F.A. (2001). *Civilizations: Culture, Ambition, And The Transformation Of Nature*. Simon & Schuster: NewYork.
- Forsyth, D.R. (2010). "Components Of Cohesion" *Group Dynamics*, 5th Edition. Wadsworth: Cengage Learning; Belmont.
- Göze, A. (1987). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. Beta Basım Yayım Dağıtım: İstanbul.
- Gruner, R. (1972). "The Concept Of Speculative Philosophy Of History". *Metaphilosophy*, 3 (4), ss. 283-300.
- Güden, M. (2010). *İbn Haldun'un Mukaddimesi Bağlamında Siyâsî Otorite (Yüksek Lisans Tezi)*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas.
- Gültekin, M. (2016). "İbn Haldun, Modernlik ve Modern Sosyoloji". *The Journal Of Academic Social Science Studies*. (51), ss. 277-293.
- Gürkan, Ü. (1967). "Hukuk Sosyolojisi Açısından İbni Haldun". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 01(04), ss. 226-245.
- Hobbes, T. (2017). *Leviathan (Çevirmen Semih Lim)*. Yapı Kredi Yayınları, 17. Baskı, İstanbul.
- Haldun İ. (2009). *Devlet*. (Çev.Osman Arpaçukuru). İstanbul İlke Yayıncılık.
- Haldun İ. (2004) . *Mukaddime, C.I-II*. (Çev. Halil Kendir). Yeni Şafak Yayınları: Ankara.
- Joad, C.E.M. (1957). *Guide To Philosophy*. Dover Publications Incorporated: English.
- Korkut, Ş. (2006). "İbn Haldun'un "Es-Siyâsetü'l-Medeniyye" Teorisini Eleştirisi". *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 15, ss.115-140.
- Kozak, İ. E. (1999) *İbn Haldun'a Göre İnsan, Toplum, İktisat*, Pınar Yayınları: İstanbul.
- Locke, J. (2016). *Yönetim Üzerine Birinci İnceleme*. (Çeviri Fahri Bakırcı). İmaj Yayıncılık: Ankara.
- Marenbon, J. (2007). *Pedieval Philosophy: An Historical And Philosophical Introduction*. Routledge: London.
- Matthew, A. (1965). *Culture And Anarchy*. University Of Michigan Press: Michigan.
- Montesquieu, B. (2017). *Kanunların Ruhü Üzerine*. (Çevirmen Berna Günen). İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.

- Oruç, C. (2010). “İbn Haldun’un Mukaddime’sinde Öğrenme”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*; (29), ss.129-142.
- Özdemir, M. (2014) “Eflatun Ve Aristoteles’in Politikaya Dair Görüşleri Açısından İbn Haldun’un Mukaddime Metni”. *Mütefekkir Aksaray Üniversitesi İslamî İlimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), ss. 107-121.
- Özkılıç, İ. (2007). “İbn Haldun’da İktisadî Kalkınmanın Dinamikleri ve Girişimcilik”. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 10, ss. 1-14.
- Schweitzer A. & Charles T. C. (1862). *The Philosophy Of Civilization*. A. & C. Black: London.
- Smelser N.J. & Swedberg, R. (2005). *The Handbook Of Economic Sociology*. Princeton University Press: New York.
- Smith, A. (2006). *Milletlerin Zenginliği*. (evirmen Haldun Derin). İş Bankası Kùltür Yayınları: İstanbul.
- řentùrk, R. (2009). *İbn Haldun: Güncel Okumalar*. İz Yayınları: İstanbul.
- Tùrker, Ö. (2006) “Mukaddime’de Aklî İlimler Algısı: İbn Haldun’un Bireysel Yetenekler Teorisi”. *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 15, ss. 33-50.
- Uludağ, S. (1993). *İbn Haldun (Hayatı, Eserleri, Fikirleri)*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: Ankara.
- Uygun, O. (2008). *İbn Haldun’un Toplum ve Devlet Kuramı*. On İki Levha Yayıncılık: İstanbul.
- Ùlken, H. Z. (1998). *İslam Felsefesi Kaynakları ve Tesirleri: Eski Yunandan ağdaş Düşünceye Doğru*. Ülken Yayınları: İstanbul.
- Velkley, R. (2002). *The Tension in The Beautiful: On Culture And Civilization İn Rousseau And German Philosophy, Being After Rousseau: Philosophy And Culture İn Question*. The University Of Chicago Press: Chicago.
- Walsh, W. H. (1984). *An Introduction To The Philosophy Of History*. Praeger Publishers Incorpated: Westport.
- Weber, M. (2006). *Meslek Olarak Siyaset*. (Orj. Politik Als Beruf). Chiviyazıları Yayınevi: İstanbul.
- Yıldırım, Y. (1998). *İbn Haldun’un Bedâvet Teorisi*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Yıldız, M. (2010). “İbn Haldun'un Tarihselci Devlet Kuramı”. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, ss. 25-55.

Araştırma Makalesi
Research Article

GÖÇ VE KENT: GÖÇ OLGUSUNA KOZMOPOLİTAN BİR BAKIŞ

*Alim YILMAZ**

Öz: Adalet ve toplumsal düzen kavramları, modern politik ideallerin temel konuları olmuştur. Hukukun üstünlüğü ilkesine göre, özgür ve güvenli bir toplum kurmak için adalet ve toplumsal düzene ihtiyacımız bulunmaktadır. Bu anlamda adalet ilkesinin gereği olarak mülk edinme, ifade hürriyeti, seyahat hakkı, vb. hakların güvence altına alınması için özgürlüğe ihtiyacı vardır. Göç, insani hareketin bir boyutu olarak değerlendirilmelidir. Bununla birlikte, sosyolojik bağlamdaki göç olgusunun kapsamı oldukça geniş olduğundan, bu çalışma siyasal olarak sınırları belirlenmiş bir ülkede yaşayan insanların; politik nedenler de dahil olmak üzere farklı gerekçelerle siyasal otorite tarafından kontrol edilen başka bir ülkeye gitme ve şehirde yaşama hakkını tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adalet, Kent, Sosyal Düzen, Göç, Mülteci.

IMMIGRATION AND CITY: A COSMOPOLITAN CONSIDERATION

Abstract: The notions of justice and social order has been essential topics of modern political ideals. We need justice and social order to construct a free and safe society according to the principle of the rule of law. In this sense, justice needs liberty to secure the right of property, expression of thought, right to travel, etc. Immigration is to be evaluated as an aspect of humanitarian movement. However, since the scope of the phenomenon of migration in the sociological context is quite broad, this paper aims to discuss whether certain people living in a politically determined country have the right to move another country controlled by a political authority with different justifications including political reasons and right to live in a city.

Keywords: Justice, City, Social Order, Migration, Immigrant.

I. Giriş

Adalet ve sosyal düzen kavramları, Modern Batı düşüncesinin siyasal ideallerinin temel hususlarıdır. Hukukun üstünlüğü ilkesine göre özgür ve güvenli bir toplum inşa etmek için adalet ve sosyal düzen gereklidir. Adaletin tesisi, mülkiyet hakkının muhafazası, ifade hürriyeti, seyahat hakkı gibi değerlerin güvence altına alınması için özgürlüğe ihtiyaç vardır. Ancak, günümüzde gerek Avrupa Birliği'nin gerekse Birliğin etki alanındaki ülkelerin, dünyadaki mültecilere yönelik olumsuz tutumlarına tanıklık ediyoruz (Walzer, 1983).

Mevcut durumda AB, Ortadoğu'daki iç savaştan kaynaklanan göçmen ve mülteci sorunlarının çözümüne katkıda bulunmuyor. Nitekim Suriye'de, Irak'ta ve Orta Doğu'daki farklı ülkelerde yaşayan insanlar, kendilerini güvende hissetmemekte; yaşamlarını sürdürebilmek ve iyi imkanlar elde edebilmek için,

* Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. e-mail: alimyilmaz@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2658-0109

Geliş Tarihi: 10 Kasım 2018
Received: 10 November 2018
Kabul Tarihi: 22 Aralık 2018
Accepted: 22 December 2018

daha güvenli olarak kodladıkları Batı dünyasına göç etme çabası içine girmektedirler.

Yaşanan iç savaş koşulları, sadece siyasi, dini, sosyal ve ekonomik çatışmalarının sonucu olmadığı, aynı zamanda AB, ABD ve Rusya'nın güçlü devletlerin fiili müdahalesinden kaynaklandığı temel bir vaka olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, iç savaşların tetiklediği ama daha karmaşık sosyo-ekonomik nedenlerin sebep olduğu göç sorununa yönelik çözüm ancak söz konusu aktörlerle yapılacak iş birliği ile mümkün olacaktır.

Göç olgusunu anlamak üzere geliştirilen teorik yaklaşımlarda, belli bir ahlaki perspektif ve buna bağlı olarak da sorumluluk bağlamı oluşturmaktadır. Olgunun gerçek boyutlarıyla anlaşılması akademik yazımın konusu olmak dışında, reel politik sonuçlar yaratma kapasitesine sahiptir. Bu bakımdan konuyu araştıran bilim insanları, sorunu ideolojik perspektifleri veyahut insicamları çerçevesinde ele almaktadırlar

Bir iktisatçı, göç hadisesinin öznesi durumunda olan göçmeni, yapacağı tüketim tercihleri bakımından değerlendirebilir. Benzer şekilde bir siyaset bilimci hükümet politikaları açısından göç sorununu değerlendirme eğiliminde olacaktır. Başka bir boyutta ise ahlaki, dini ve estetik açıdan da göçün değerlendirilmesi mümkündür. Bir ressam ya da sinema sanatçısı göç hadisesinin dramını estetik bir obje olarak değerlendirebilir.

Göç olgusunu yorumlamaya yönelik teorik bakışlar, farklı düzeylerde olguyu anlaşılır kılmak gibi pozitif süreçlerin ortaya çıkmasına yol açabilirler. Bu bakımdan bireysel ya da kitlesel göç hareketlerini farklı, uyumlu ya da tamamlayıcı açıklama modelleriyle ortaya koymak mümkündür.

Bu çerçevede göçle ilgili değerlendirmeler birkaç açıdan sorgulanabilir. Teorik yaklaşımlar yaşadıkları toprakları ve kentleri terk eden insanların yaşadıkları dramın altında yatan nedenleri açıklayabilmelidir. Buna bağlı olarak, küresel iktisadi ve siyasi güç odaklarının, göçlerin yaşanmasında ne gibi etkiler yarattıkları, göç eden insanlar açısından değerlendirilmelidir. Bilimsel olgusal değerlendirmelerin bu hususta normatif yargıları içereceği de kaçınılmaz olarak ortaya çıkar.

Örneğin, sistem teorisi açıdan göçle birlikte oluşan yeni iktisadi ilişki süreçlerini anlamak mümkündür. Bu bakımdan iktisadi ve siyasal güce sahip global düzeydeki ülke ve şirketlerin göç hadisesini ücret kontrolleri açısından nasıl değerlendirdikleri dikkate değer bir husustur. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde göçle oluşan yeni toplanma alanlarının, kendi kent imgesini ve iktisadi üretim süreçlerini şekillendirmeye başladıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda ortaya çıkacak olan yeni rekabet alanları, sadece iktisadi süreçler içinde değil aynı zamanda, kültürel ve ahlaki boyutlarıyla da belirgin etkiler yaratma gücüne sahiptir (Griswold, 2008).

Ulusal ve uluslararası göç politikaları, yeni sosyal sınıfların ortaya çıkmasını sağladığı gibi; sosyal eşitsizlikleri kadın ve erkek bağlamında gündeme getirmektedir. Teorik yaklaşımlar, göç politikalarının yeni durumları nasıl şekillendirdiği hususunda yaptığı saptamalar açısından, adaletin sağlanması ya da yeniden oluşturulması için temel bir vizyon oluşturabilirler. Örneğin yapılan alan araştırmaları ve bu araştırmaların ortaya koyduğu veriler, göç sonucunda ortaya çıkan ürünlerin ve fırsatların nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusunda ahlaki çerçeve oluşturabilir (Rawls, 1971).

Göç ve göçmen sorunu evrensel kriterlerle anlaşılabilir bir mesele gibi durmasına rağmen, yerel ve durumsal faktörlerin dikkate alınması son derece önemlidir. Örneğin, geçici işçi göçü programları oluşturmak, göçmenler açısından yaşayacakları yeni kentlere uyum sağlamaları ve kentte yaşayan mevcut sakinlerin de bu uyumun tarafı olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu bakımdan kentte yaşama hakkı olarak da ifade edilebilecek bu tür uyum programlarını teorik düzeyde “sömürü” mekanizması olarak değerlendirmek, indirgemeci bakışın yaratacağı bir anlayış olarak açıklayıcı olmaktan ve bilimsellik kriterinden yoksun olacaktır.

Göçmenlerin insani taleplerinin iktisadi yansımaları olarak ortaya çıkacak düşük ücret politikalarının gayrı-adilliği hususu, göç olgusunda yatan özgürlük sorununu gölgelemektedir. Zira göçmene tercih hakkı sunmak daha adil bir tutum olacaktır.

Göç teorileri, bu politikaların doğasını ve göçmenlere olan etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir. Göçmenlerin adil muameleye tabi tutulup tutulmadıkları ve göçmen nüfusu içindeki grupların ayrımcılığa veya ırkçılığa maruz kalıp kalmadıkları hususu, göçmenlere yönelik ücret politikalarından daha önemlidir. Göçmenlere veyahut mültecilere yönelik politikalar, göç mekanizmasını entegrasyon temelinde değerlendirmedeği durumlarda ayrımcı tutumların çatışmaya dönüşmesi gibi negatif sonuçlar doğmasına yol açacaktır (Castles and Miller, 2009: 236).

II. Göç Vakasına Kozmopolitan Bakış

Göç esas olarak insani hareketlerin hususi bir vechesini oluşturur. Ancak sosyolojik manada göç olgusunun kapsamı oldukça geniş olduğundan, bu yazıda amaç sınırları siyasal olarak belirlenmiş bir ülkede yaşayan insanların, farklı gerekçelerle siyasal sınırlarla tayin edilmiş ve siyasal bir otorite tarafından kontrol altında bulundurulmuş başka bir ülkeye geçmelerini tartışmayı amaçlamaktadır.

İnsanlık tarihinin en önemli olgularından biri olan göç hadisesi, esas olarak daha iyi bir hayat arayışına tekabül etmektedir. İnsanlar bireysel ya da grup olarak belli tehlikelerden kurtulmak, daha iyi iktisadi ya da sosyal hayat şartlarını bulmak umuduyla başka ülkelere göç etmişlerdir ve göç etmeye devam etmektedirler. Örneğin 1990’larda dünya nüfusunun yaklaşık olarak yüzde ikisinin doğdukları ülkelerin dışında yaşadıkları ve bu oranın da yaklaşık olarak 130 milyon insana tekabül ettiği belirlenmiştir. Bu göçmenlerin yaklaşık olarak yüzde onu ise sığınmacı olarak kayda geçmiştir (Griswold, 2008).

Günümüzde göç hadisesi savaş, hastalık, siyasal rejimlerin baskıları ve daha iyi bir hayat sürme umuduyla, kesintisiz olarak devam etmektedir. Görece olarak daha zengin, daha özgür ve daha medeni ülkelere yönelen bu insani hareketlerin neden olduğu önemli sorunlar bulunduğu gibi, yaratmakta olduğu sosyal değişimin de daha iyi anlaşılması gerekmektedir. Örneğin 2000’lerden bu yana Orta Doğu olarak tabir edilen ve Müslüman çoğunluğun yaşadığı bölgede yoğun bir göç hareketi gözlemlenmektedir.

Özellikle Suriye, Irak, Yemen gibi yerlerde yaşanan iç savaşlar, bu ülkelerde yaşayan insanların hayatlarını sürdürmek için daha güvenilir buldukları İran, Ürdün, Lübnan ve Türkiye’ye göç ettiklerine tanık olmaktayız. Burada hususi olarak Türkiye’ye yönelen göçün altını çizmek ve Türkiye

Cumhuriyeti Devleti ve genel olarak Türk halkının göçmenler konusunda takındığı olumlu tavrı ve üstlendiği sosyal ve iktisadi maliyeti ayrıca değerlendirmek gerekmektedir (Hing, 1994).

Göçün yarattığı durumsal sorunlara rağmen, uzun vadede yarattığı ve yaratmakta olduğu pozitif değişimi vurgulamak gerekir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri gibi yeni dünyanın müreffeh ve terakki etmiş ülkelerin esas olarak bir göç medeniyeti olarak ortaya çıktıkları genel bir kanıdır. Amerika kıtasının sahip olduğu zenginlik, teknolojik üstünlük, askeri ve siyasal güç “göçmenler”in yarattığı bir başarı olarak okunabilir.

Şüphesiz bu olgu bir süreç sonucunda ortaya çıkmıştır ve tarihsel olarak karmaşık sorunlar yarattığı gibi, derin sosyal, siyasal, iktisadi ve entelektüel zenginliği de oluşturmuştur. Bu yönüyle bakıldığında dünya tarihinde göç olgusu ve “göçmenlerin” bir sorunun göstergesi olduğu ifade edilebilir. Ancak, göç hadisesinin nihai olarak, derin değişimlerin ve buna bağlı olarak nitelikli uygarlıkların ortaya çıkmasına yol açtığı iddia edilebilir (Pogge, 2002).

Son dönemde Türkiye, AB, ABD ve diğer ülkelerde karşılaştığımız göç ve göçmen karşıtı tutumların dayandığı temel söylem yabancı düşmanlığına dayanmakla beraber, göçmenlerin haksız rekabet yaratarak işsizliğe ve ücretlerin düşmesine neden olduğu, sosyal yapıyı bozduğu, ahlaki bozulma yarattığı, yeni sağlık sorunların oluşmasına yol açtıkları iddia edilmektedir. Oysa göç, tarihsel olarak insanlar arasındaki etkileşimin, seyahat etmenin, ticarete bulunmanın, fikirlerin karşılaşmasının altında yatan yaratıcı bir hadise olduğu kadar, temel bir özgürlük alanı olarak da anlaşılmalıdır (Timothy, 1983).

13. yüzyıl İngiltere’inde göç, temel bir hak olarak “*Magna Carta*”da şöyle ifade edilmiştir: “Tüm tüccarlar, eski ve yeni adetlere uygun olarak alışveriş yapmak üzere deniz ve kara yoluyla İngiltere’ye güvenli olarak girme ve çıkma ve burada kalma hakkına sahiptir.” (Magna Charta 41. Bölüm). Keza gerek Antik Dünyada gerekse İslam tarihinin farklı dönemlerinde serbest ticaretin yapılabilmesi için insanların göç etmesi, temel bir hak olarak tanındığı gibi ticaret kervanlarının güvenliğini sağlamak üzere önemli mekanizmaların oluşturulduğu da tarihsel bir vakadır.

Nitekim Batı dünyasının Avrupa kıtası dışında kalan en önemli ülkeleri olan Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada gibi ülkeler esas olarak göçmenler tarafından kurulmuşlardır. Bu trendin, yani göçmen alarak ülkenin gelişimini sürekli kılma, günümüzde de devam etmektedir. Ancak özellikle politik ve güvenlik nedeniyle yaşanan kitlesel göçleri engellemeyi stratejik bir karar olarak oluşturdukları da açıkça görülmektedir.

III. Göç ve Kent

Antik Yunan ve Roma siyasal düşüncesinde, kent yaşam tarzının somut pratikleriyle oluşmuş, içinde yurttaşların amaçlarını gerçek kılmaya çalıştıkları birliği ifade eder. Bu bağlamda kent hayat tarzı sunması bakımından, yalnızca mekânsal özelliklerine bakılarak anlaşılabilir bir olgu değildir. Kent bu bakımdan organik yapı olarak da değerlendirilebilir. Kentlerin kendilerine has özellikleri bulunur. Pazar, yapı, etkileşim ve estetik gibi temel boyutlar dışında, somut moral değerlerin içinde yer aldığı kuşatıcı bir bütün olarak da yorumlanabilir. Nitekim, kentin sahipleri değiştiğinde, zamanla kentin

görünümü kadar, birlikte var olduğu temel kodları da değişime uğrar (Joseph, 1987)

Kent konusunda temel yaklaşımlardan birini sağlayan Weber, siyasal sosyoloji konusunda geliştirdiği teoriye benzer olarak kentleri de ideal tiplere ayırma eğiliminde olmuştur. Bu bakımdan kentleri “tüketici” ve “üretici” tipoloji ile açıklamaya çalışır. Bu bağlamda kentin sakinleri kent kimliğine uygun olarak aidiyet ve kimlik geliştirirler. Ortaya çıkan bu kolektif kimlik, kentin kimliği olarak da değer kazanır. Weber için kent, tıpkı Aristoteles’in polise yüklediği temel yüklerlemlerden biri gibi, insanın benliğini hedefleri doğrultusunda oluşturabileceği etos, yani yaşam dünyası, olarak varlığını inşa eder (Weber, 2010).

Bu bağlamda, doğru ve iyi yurttaş ancak doğru ve iyi kentte ortaya çıkar. Zira kent polis ya da civitas olarak siyasal toplumun içeriğini oluşturmak gibi bir güce sahiptir.

Siyasal topluluğun inşa edildiği ve inşa ettiği kent, siyasal özgürlük doktrinlerinde dile getirilen yaşama, mülkiyet ve özgürlük gibi temel moral hakların korunduğu ve somut olarak bu hakların kullanılabilirdiği kozmos olarak da düşünülebilir. Zira moral haklar, mülkiyetin korunması bakımından ancak kent kültüründe somutlaşabilir. Nitekim bir ulusun vatandaşları için, ulusça sağlanan koruma şemsiyesi, ulusun vatandaşları olmayan mülteciler tarafından ancak kent sakini olmakla ulaşılabilir.

Vatandaşlık için gerekli olan bazı yasal zorunluluklar, kent içinde yaşamak için her zaman gerekli değildir. Bu açıdan belli etnik ya da milli kökenlere sahip olan, veyahut doğum itibariyle bir ülkenin vatandaşı olabilme kriterleri, mülteciler için dışlayıcı formlardır. Mülteci göç sonucunda kente ulaştığında, hayatın sıradan gündelik faaliyetlerini kent içinde sürdürebilir. Örneğin bu hususa dair olmak üzere Lefebvre tarafın anlatılan kent hakkı, “özgürlük, sosyalleşme ve yaşama hakkı” olarak tarif edilmektedir (Lefebvre, 2013).

Kentsel mekânın üretilmesi, kent sakinleri için haklarını kullanabilecekleri yeni alanlar olarak işlev görebilir. Zira, kent sakinleri mülteci olarak çevresel faktörlerin sağladığı hayatın maddi öğeleri tarafından dışlanabilmektedir. Burada sınıfsal ya da ilgi düzeyinde mültecilere yönelik dışlayıcı hiyerarşik yapıların oluşması ya da oluşturulması güçlü bir olasılıktır.

Göç olgusunun oluşturduğu mülteci sorunu kent bağlamında değerlendirildiğinde; kenti “toplumsal süreçlerin birleştirilmiş yapıları” olarak gören şikago Okulu ve kenti “kapalist gelişme teorileri açısından önemsiz” olarak gören klasik Marksist söylemler bakımından açıklamak oldukça sorunludur. Zira, kent sakinlerine dönüşmiş olan mültecilerin ortaya koydukları ürün, emeklerinin ve eylemlerinin ihtiyari ürünleri olarak değerlendirilmelidir.

Yapay kentler olarak değerlendirilebilecek ve mülteci ya da göçmenlerin zorunlu iskana tabi tutuldukları kamplar, örneğin özgürlük hakkının kullanılabilmesi bakımından yetersizlikler taşımaktadır. Bunun yerine bu tür kampları maddi ve sosyal nitelikleri, kent hakları olarak yeniden kurmak belli özerk alanların oluşumuna hizmet edecektir.

Kentte yaşama hakkı, kentlilerin yeniden yapılandırılmış bir vatandaşlık çerçevesi içinde yer alma potansiyeli açısından ümit verici olabilir. Bu

kapsamda mülteciler bağlamında kent olarak dizayn edilebilecek kamplar, sosyal yaşamın yeni ama geçici formu olarak da değerlendirilebilir (Nett, 1971).

Mülteci kampları, kentsel alan olarak yeniden tasarlandığında, kentte yaşama pratiği bakımından, yeni sosyal imkanların yaratılması anlamına gelecektir. Göçle oluşan yeni yaşam mekanları bu bakımdan sığınmacıyla kent imgesi arasında diyalektik etkileşim kapısını aralayacaktır.

İnsanlar neden göç ettiğine dair ortaya atılan teoriler, göç meselesine has hususların basit ve açık olarak anlaşılmasını amaçlar. Lakin göç, teorik çerçevenin sınırlarını aşan ve somut gerçeklerin çözümünü zorlaştıran daha karmaşık bir hadisedir.

Göç olgusunu açıklamaya çabalayan rekabet, neo-iktisat veya sistem teorileri genellikle iktisadi ilişkileri göç olgusunu açıklamak üzere merkeze alırlar. Dünya sistemi ölçeğinde iktisadi gelişmelerin, çıkar çatışmalarının göç üzerinde önemli etkiye sahip olduğu yadsınamaz. Ancak tarihsel ve evrensel olan göç olgusunun farklı veçheleri olduğu da açıktır.

IV. Sonuç

Teorik değerlendirmeler ışığında denebilir ki, insana has bir durum olan göç, bugün ve gelecekte sonlanmayacak temel varoluşsal bir hadisedir. Nitekim göç sistemleri teorisyenleri olguyu farklı bağlamda temel bir süreklilik olarak ele alıp değerlendirmektedirler (Joppke, 2005).

Tarihsel bir realite olan insanın göç etme eğilimi, geçmişten günümüze bir tür göç atlası yaratmıştır. Günümüzde de göçmen ağlarının oluşturduğu göç akışları güçlü olarak varlığını sürdürmektedir. Siyasi, iktisadi ve askeri müdahalede dinamikleri, kendi bağlamı içinde zorunlu göç dalgaları oluşturmaktadır. Doğudan Batıya yönelen bu tarihsel hareketlilikler, içinde yaşadığımız zaman diliminde aksini oluşturmaktadır. Zorunluluğa, gönüllülüğün de eklenildiğini, daha iyi hayat isteğinde etik özellikler göstermektedir.

Şüphesiz göç hareketliliğini durdurmak görece istikrarlı siyasal yapıların arzusu olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak göç salt “müdahale” dinamiğinden kaynaklanmamaktadır. Bu bağlamda göç kaynaklık eden coğrafi kesitte, siyasal istikrar oluşturmak kontrolsüz göç hadiselerini engelleyebilir ancak göç hareketliliği yeni formda ortaya çıkma dinamiği gösterecektir. Zira kitlesel ya da bireysel göç, aynı zamanda ahlaki bir talep olarak da değerlendirilmelidir. Kozmik düzenin parçası olan insan, hayatını yitirmek pahasına göç fiilini işlemekten geri durmamaktadır.

Göç zorunlu olarak ortaya çıktığında beraberinde çeşitli içtimai sorunlar da getirmektedir. Çoğu zaman trajediye dönüşen kitlesel göç dalgalarının paradoksal olarak yöneldiği yer, göçün arkasında yatan sorunları müdahale dinamiğiyle yaratan dünyanın kendisi olmuştur. Gayrı adil tutumlar, büyük güçlerin haksız müdahaleleri ve yerel siyasal yapıların yaşadığı yozlaşma, göç hareketliliğini oluşturmaktadır. Ancak tarihi, coğrafyayı ve insani ilişkileri bütünüyle kontrol etme ve yönlendirme mümkün değildir. Nitekim bu imkânsızlık müdahale mantığını somut gerçekliğe dönüştüren güçlerin yaşadıkları çıkmazla somut hal almaktadır (Williams, 1973).

Başka açıdan bakıldığında göç hareketliliğinin yarattığı değişim dinamiği, kentte, iş hayatında, bilimsel ve sanatsal gibi bütün insani

etkinliklerde somut olarak gözlenebilmektedir. Bir tür trajedi olarak başlayan göç, yaratıcı sosyal süreçlerin oluşmasını da sağlamaktadır. Göçmenlerin yaratıcılığı, sadece inovasyon bağlamında ortaya çıkmaz. Göçmenler diyalektik kültürel değişimin tarafı olarak, buldukları sosyal çevreyi de yeniden şekillendirirler. Göç sadece haksız müdahalelerin yarattığı nihai sonuç olarak değerlendirilemez, zira göç hareket halindeki insanın otantik tutumu olarak da değer kazanmaktadır.

Kaynakça

- (1215). *Magna Charta-Büyük Sözleşme*. (2009). Kabalcı Yayınevi.
- Barry, B. (1973). *The Liberal Theory of Justice*. chap. 12. Oxford: Clarendon Press.
- Castles, S. & Miller, M. J. (2009). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, Fourth Edition. New York, NY: The Guilford Press.
- Griswold, D. (2008). <https://www.libertarianism.org/encyclopedia/immigration>.
- Hing, B. O. (1994). *Making and Remaking Asian America Through Immigration Policy, 1850-1990*.
- Joppke, C. (2005). *Selecting by Origin: Ethnic Migration in the Liberal State*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Joseph. (1987). "Aliens and Citizens: The Case for Open Borders.". *The Review of Politics*, 49:2, 251-273.
- Lefebvre, H. (2013). *Kentsel Devrim*. (Çev. Selim Sezer). Sel Yayıncılık.
- Nett, R. (1971). "The Civil Right We Are Not Ready For: The Right of Free Movement of People on the Face of the Earth" *Ethics* (81), 212-27.
- Pogge, T. (2002). *World Poverty and Human Rights: Cosmopolitan Responsibilities and Reforms*. Cambridge: Polity Press.
- Rawls, J. (1971) *A Theory of Justice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Walzer, M. (1983). *Spheres of Justice*. New York, NY: Basic Books and Carens.
- Weber, M. (2010). *Şehir: Modern Kentin Oluşumu*. (Çev. M. Ceylan). Yarın Yayıncılık.
- Williams, B. (1973). "A Critique of Utilitarianism," in I. I. C. Sman and Bernard Williams. *Utilitarianism": For and Against*. Cambridge: Cambridge University Press.

Araştırma Makalesi
Research Article

**YEREL KAMU HİZMETİ SUNUMUNDA “YENİDEN
BELEDİYELEŞTİRME (REMUNICIPALISATION)”: OECD ÜLKELERİ
VE TÜRKİYE’DEN UYGULAMA ÖRNEKLERİ**

A. Muhammet BANAZILI*

Öz: Küreselleşme sürecine bağlı olarak değişim rüzgârlarının bir yansıması sayılan reformlar, ülkeler için giderek kaçınılmaz bir hale gelmektedir. Küresel rekabet ortamı; yalnızca firmaları etkilememiş, yerel yönetimleri de etkisi altına alarak iktisadi, siyasi ve sosyal bir boyut kazanmıştır. Değişimin sınırları artık sadece bölgesel düzey ile sınırlı kalmamış; aynı zamanda kentlere kadar genişlemiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak, yerel yönetimlerin hizmet sunumunda, bazı kamu hizmetlerinin kalitesini artırmak için özelleştirme çalışmaları yapılmıştır. Ancak bu durum, her zaman kamu yararına olumlu sonuçlar doğurmamıştır. Özel teşebbüslerin kamu hizmet sunumlarındaki bir takım hatalarının, hizmetlerin sürekliliğini ve niteliğini sekteye uğratması ve vatandaşların bu konudaki tepkileri belediyeleri etkileyerek kamu hizmet sunumunun biçimini değiştirmiştir. Yerel yönetimler böylesi sorunların önüne geçebilmek için tekrar inisiyatif sahibi olmuş ve özel teşebbüsler tarafından gördürülen bazı yerel kamu hizmetlerinin tekrar belediyeler tarafından karşılanması anlamına gelen “yeniden belediyeleştirme” anlayışı gündeme gelmiştir. Yeni nesil belediyeçilik olarak da nitelenen bu düşünce, yaygın olarak OECD ülkelerinde uygulanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, bazı OECD ülkelerinde kullanılmaya başlayan yerel kamu hizmetlerinde yeniden belediyeleştirme uygulamalarını incelemektir. Bu kapsamda çalışmada, konuyla ilgili literatür taraması yapılmış ve belli başlı OECD ülkelerindeki yeniden belediyeleştirme uygulamaları bazı örnekler üzerinden ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada OECD ülkelerinin yeniden belediyeleştirme anlayışı günümüz belediyeleri açısından değerlendirilmiş ve Türkiye’deki yeniden belediyeleştirme yaklaşımı niteliğinde olan uygulamalar irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Hizmeti, Yerel Kamu Hizmeti, Yeniden Belediyeleştirme, OECD Ülkeleri, Türkiye.

**“REMUNICIPALISATION” IN PUBLIC SERVICE DELIVERY:
APPLICATION EXAMPLES FROM OECD COUNTRIES AND
TURKEY**

Abstract: The reforms which are regarded as a reflection of the winds of change depending on the globalization process, are becoming increasingly inevitable for countries. Global competition environment; it did not merely affect firms, but affected local administrations and gained an economic, political and social dimension. The borders of change are no longer limited to regional level; at the same time, it expanded to cities. Depending on this developments, in local governments services delivery, it’s made privatization of some public services to improve. Still, the situation has not always produced positive results for the public interest. It has changed the form of public service delivery by the

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi. e-mail: a.muhammetbnzl@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5088-9587

Geliş Tarihi: 03 Eylül 2018
Received: 03 September 2018
Kabul Tarihi: 04 Aralık 2018
Accepted: 04 December 2018

failure of private enterprises to make certain mistakes in public service delivery, the continuity and quality of services, and the reaction of citizens in this matter to municipalities. The Local Governments have had a unique initiative to cope with such problems and some of the local public services that are seen by private enterprises are met by municipalities the "remunicipalisation" comprehension has come to the agenda. This idea, also referred to as the new generation municipalism, is widely applied in some OECD countries. The purpose of this study is to examine the remunicipalisation movements in local public services that are being used in some OECD countries. In this context, the relevant literature review was conducted and remunicipalisation experiences in underlying OECD countries were discussed. What's more, the remunicipalisation understanding of OECD countries has been evaluated in terms of currently remunicipalisation and re-qualification applications with the remunicipalization approach in Turkey were examined.

Keywords: Public Service, Local Public Service, Remunicipalisation, OECD Countries, Turkey.

I. Giriş

Günümüzde devletler ve yerel yönetimler yerel kamu hizmeti sunumunda daha esnek, yüksek verimliliği amaçlayan ve kamunun ihtiyaçlarının karşılanmasında daha fazla duyarlı olan aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel ihtiyaçların genişlemesine bağlı olarak modern ve sosyal devlet olma bilincinin bir sonucu olarak yerel yönetimlerin işleyiş biçiminde de değişimler yaşanmaktadır. Neo-liberal paradigmanın gelişmesiyle modern yönetim anlayışının bir uzantısı olan yerel kamu hizmetinin özel işletmeler tarafından gördürülmesi de bu değişimin bir sonucudur.

Ancak yerel kamu hizmetinin yapılmasında özel işletmeler, yerel yönetimler kadar verimli ve etkin olmayabilirler. Vatandaşların hizmetlerini organize edebilecek merkezi ve yerel ölçekte örgütlenmiş siyasi bir sistemin olması şarttır. Bu bağlamda hizmet sunumunda "süreklilik ve etkililik" felsefesi çerçevesinde merkezi ve yerel yönetimler, yerel kamu hizmetinin karşılanması için daha önce özel işletmeler ile yapmış oldukları ikili hizmet sözleşmelerini feshedip tekrar kendileri bu sürece müdahil olabilmektedirler. "Yeniden belediyeleştirme" olarak nitelendirilen bu anlayış, kamu yararını esas alan ve hizmetin sunuş şeklinde adeta yeni ve gelişmiş bir yerel yönetim işleyiş biçimini karşımıza çıkmaktadır.

1980'lerden bu yana, yerel kamu hizmetlerinin özel hukuk kişileri aracılığıyla sunulması tam olarak ihtiyaçları karşılayamamıştır. Bundan dolayı yerel yönetimler, "vatandaş ve hizmet odaklılık" prensibi doğrultusunda özelleştirmelerden ziyade, yerel kamu hizmetlerini tekrar kendi insiyatiflerine geçirmişlerdir. Özel teşebbüslerin yerel kamu hizmetlerini sunmalarında karşılaşılan eksiklikler, işlevsel hatalar ve hizmet fiyatlarının yüksek olması gibi sorunlara bağlı olarak, özelleştirmeler kısmi fayda sağladığı farkındalığı oluşturmuş ve yeniden belediyeleştirme kapsamında farklı ülkeler, çeşitli uygulamalar geliştirmişlerdir.

Çalışmada; kamu yönetimi anlayışında yaşanan değişimlere bağlı olarak bunun yerel yönetimlere yansması ve Almanya, Fransa, ABD, İngiltere, Kanada ve Belçika özelindeki OECD ülkelerinde gerçekleştirilen yeni belediyeçilik deneyimleri ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada OECD ülkelerinin yeniden belediyeleştirme anlayışı günümüz belediyeleri açısından değerlendirilmiş ve Türkiye'deki bazı uygulama örnekleri incelenmiştir.

II. Kamu Hizmeti, Yerel Kamu Hizmeti ve Yeniden Belediyeleştirme Kavramları

Kamu hizmetleri, toplumun ortak ihtiyaçlarının giderilmesi için kamu kuruluşları eliyle icra edilen hizmetlerdir (Ateş ve Nohutçu, 2006: 246). Kamu hizmeti, idare hukukunun en sık kullanılan kavramlarından biri olmasına rağmen, anayasal ve yasal açıdan yapılmış bir tanımı bulunmamaktadır (Günday, 2011: 330). Öğretide kamu hizmetinin değişik tanımları mevcuttur ve bu tanımlar başlıca üç türdür (Günday, 2011: 330; Akyılmaz vd., 2009: 458): (1) “Organik anlamda kamu hizmeti” belli bir hizmeti yürütmek amacıyla kamu tüzel kişiisi tarafından görevlendirilmiş kamu görevlileri ve mali imkanları açıklamaktadır. (2) “Maddi anlamda kamu hizmeti” kamu yararına ve kamusal ihtiyaçlara dayalı faaliyetlerdir. (3) “şekil bakımından kamu hizmeti” ise, belli bir usulü ve belli rejimi ifade etmektedir. Kamu hizmeti kavramının tanımsal çerçevesi her ne kadar dağınıklık gösterse de, bu hizmetlerin taşması gereken belli başlı ilkeleri ortaktır. Bu ilkeler şunlardır (Özay, 1986, 42-44; Günday, 2011: 334-336): Kesintisizlik (Süreklilik) ve Düzenlilik, Uyarılma (Değişkenlik), Nesnellik ve Eşitlik, Meccanilik (Değişmezlik) ve Bedelsizlik ilkeleridir. Belirtilen bu ilkelere kamu hizmetinin kamu yararını sekteye uğratmasını engellemek için uyulmaktadır.

Kamu hizmeti, idare hukukunun en önemli kavramlarından biri olmasının yanı sıra, bu hukuk dalının açıklanmasını sağlayan kurucu bir unsur olarak da değerlendirilmektedir (Karahanoğulları, 2015: 184). Ayrıca kamu hizmeti, yalnızca idare hukukunun değil, kamu hukukunun da bütün dallarını kapsamayan karmaşık bir olgudur. Bu bağlamda, kamu hizmetine ilişkin kesin bir tanım yapmak zordur. Ancak kamu hizmeti, en genel anlamda toplumun genel ve ortak ihtiyaçlarını sağlamak üzere devletin kamu tüzel kişileri veya onların gözetimi ve denetimi altında gerçekleştirilen faaliyetler olarak tanımlanabilir.

Bir hizmetin kamu hizmeti sayılabilmesi, ülkenin içinde bulunduğu koşullarla yakından ilgilidir. Kamu hizmeti, bu açıdan daha çok siyasi kararlarla belirlenir. Zaten yerel yönetimler ulusal düzeydeki siyasi süreçler ile ya tamamen bütünleşmiş olmakta ya da onlardan tamamen bağımsız bir görünüm sergilemektedirler (Keleş ve Yavuz, 1983: 28). Bir hizmetin kamu hizmeti olabilmesi için, her şeyden önce kamuya yönelik ve kamu yararının bulunması yanında, kamu tüzel kişileri veya onun sıkı denetimi altındaki özel girişimler aracılığıyla gerçekleştirilmesi şarttır (Gözübüyük, 2014: 294).

1982 Anayasası’nın 104. maddesinde yapılan son değişiklik ile (16/4/2017-6771/8 md.) temel hak ve özgürlüklere aykırı olmamak şartıyla Cumhurbaşkanı da yürütmeye ilişkin konularda Cumhurbaşkanı Kararnamesi çıkararak kamu hizmetini düzenleyebilir. Hatta Anayasanın 123. maddesindeki değişiklik sonrasında (16/4/2017-6771/16 md.) kamu tüzel kişiliğinin kurulmasına ilişkin yasama organı kanun çıkarabileceği gibi, Cumhurbaşkanı da benzer yönde Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile kamu tüzel kişiliği kurabilir. Bu sayede, kamu hizmeti ve kamu tüzel kişiliğinin kurulması konusunda yasama organının tekeli, Anayasada yapılan son değişiklikler ile ortadan kaldırılmış oldu. Kamu hizmetinin yürütülebilmesi için aslında gerek yasama organının

gerekse Cumhurbaşkanı'nın kamu hizmetini ayrıntılı düzenlemesi de şart değildir.

Kamu hizmetleri; hizmetin yapısına, niteliğine, konusuna, yararlanma yöntemine ve hizmetin sunulduğu alana (coğrafyaya) göre türlere ayrılmaktadır. Bazı kamu hizmetleri; tekelli veya tekelsiz, bazısı doğrudan veya dolaylı yararlanan, bazısı ise konusuna göre idari, iktisadi, sosyal ve bilimsel-teknik-kültürel hizmetler olarak sınıflandırılmaktadırlar (Günday, 2011: 337-340; Akyılmaz vd.; 2009: 459-461). Kamu hizmetlerinin bir başka sınıflandırılma biçimi ise, "Milli (Genel) Kamu Hizmeti" ve "Yerel Kamu Hizmeti" ayrımıdır. Eğer kamu hizmeti; güvenlik, adalet, eğitim, sağlık gibi tüm ülke düzeyinde görülüyorsa "Milli Kamu Hizmeti"; kent içi ulaşım, su, kanalizasyon gibi yerel düzeyde görülüyor ise, "Yerel Kamu Hizmeti" söz konusudur. Zaten kamu hizmeti, ülkenin geneline yönelik olabileceği gibi bölgesel veya yerel düzeyde de gerçekleştirilebilir. Anayasamızın 127. maddesinde yerel yönetimlerin yerel nitelikli kamu hizmetlerinin yapılmasından yerel halkın mahalli müşterek nitelikteki ortak ihtiyaçlarını sağlamak ile yükümlü olduğundan bahsedilir. Yerel yönetimler anayasanın bu hükmüne dayanarak kanunlara ters düşmemek şartıyla kendi faaliyet alanlarını kamu hizmetine dönüştürebilirler.

Aynı şekilde yerel yönetimler, kendi kuruluş kanunları çerçevesinde hizmetleri kendi görev ve sorumluluk alanları içinde belirleyebilirler. Ancak bu açıdan yerel yönetimlerin hizmet kurma yetkisi, mutlak değil, sınırlı bir yetkidir. Bunun tek istisnası, yerel yönetimlerin kamu hizmeti yapma yetkisi, kanunla kısmen veya tamamen yasaklanabileceği gibi, aynı şekilde kanunla kamu hizmeti yapma zorunluluğu da getirilebilir. Hatta bu hizmetlerin özel girişimler aracılığıyla yapılması da mümkündür (Gözler, 2005: 443). Zaten kamu hizmetlerinin mutlak olarak idare tarafından karşılanması zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu tür hizmetleri idare tarafından doğrudan sunulabileceği gibi özel hukuk gerçek ve tüzel kişiler vasıtasıyla da görülebilmektedir. İdare kamu hizmetlerini yürütürken, Emanet Usulü, Müşterek Emanet Usulü, Ruhsat Usulü, İmtiyaz Usulü, İmtiyaz Usulü ve Yap-İşlet-Devret Usulleriyle vatandaşın ihtiyaçlarını özel teşebbüslerce gördürme hakkına sahiptir (Günday, 2004: 306). Ancak küreselleşme ve yüksek nüfus artışları insan ihtiyaçlarını da çeşitlendirmesi bazen özel teşebbüslerin bu değişim hızına ayak uyduramayarak yerel hizmetleri karşılamada yetersiz kalmaları mümkündür.

Yerel yönetimler, yerel ölçekteki kamusal hizmetlerin beklenti ve taleplerinin saptanabilmesi açısından kamu yönetiminin önemli aygıtlarındandır (Bayrakçı ve Kahraman, 2017: 302). Buna bağlı olarak belediyeler, ellerinde bulundurdukları teşebbüs gücüne dayanarak yerel düzeydeki kamu hizmetlerinin karşılanmasında önemli görevler üstlenmektedirler (Eryılmaz, 2007: 132-135). "Yerel Kamu Hizmetleri"; mal ve hizmetlerdeki, tüketici tercihlerinin ve taleplerinin yerel halkın izleme kabiliyetinin yüksek olduğu, ısrarlılık alanı dar olan mal ve hizmetlerdir (Falay, 2003: 44). Avrupa Komisyonu yerel kamu hizmetini vatandaşlar tarafından temin edilemeyen ancak kamu otoritesi tarafından karşılanabilecek olan ekonomik faaliyetler bütünü olarak tanımlamıştır (www.ec.europa.eu., 2016). Literatürde yerel kamu hizmetleri kavramına ilişkin olarak birçok tanımın olduğu ve farklı yaklaşımlarla ele alındığı görülmektedir.

Değişimin hızlı bir şekilde yaşandığı çağımızda, insan ihtiyaçları da aynı doğrultuda artmaktadır. Geçtiğimiz yüzyıl içerisinde tartışılmakta olan kavramlardan birisi de küreselleşme ve neo-liberal düşüncenin geleceğine ilişkin gelişmeler olmuştur (Gün, 2015: 5). Özellikle II. Dünya savaşı döneminin kapanmasının ardından etkisini sürdüren refah devleti anlayışı, 1970 senesinde yeniden sorgulanmaya başlanmıştır. 19.yy'ye hâkim olan liberal düşünme tarzı kendini yeniden biçimlendirerek “neo-liberalizm” görünümünde ortaya çıkmaya başlamıştır (Öçal, 2018). Devletin ekonomiye müdahalesine karşı olmayı savunan liberal görüşe göre, devlet yalnızca piyasadaki aksaklıkların giderilmesinde sisteme müdahil olmalıdır. Bu çerçevede liberal anlayışa göre; yerel yönetimler ve kamu sektörü içerisinde küçülmeye gidilmesini şart koşmaktadır (Kösecik, 2000: 38). Liberal görüşün savunduğu argümanlardan biriside, 20.yy'de devlet hacminin artması, bireylerin ve toplumların özgürlük alanlarını kısıtlayacağına dair öngörüsüdür (Sağır, 2016: 284). Toplumsal refahın sağlanmasında salt olarak devletin yerine, piyasa mekanizmasının hâkim olduğu uyum ve rekabet ortamıyla da sosyal refahın sağlanması mümkündür. Devletin boş bıraktığı alanlar ise topluma aktarılmalı fakat doğrudan topluma aktarılamayan görevler ise sivil toplum kuruluşlarına ve yerel yönetimlere bırakılmalıdır (Güler, 2016: 97).

Liberal anlayış bir taraftan devletin faaliyet alanlarını kısıtlarken diğer taraftan adaleti sağlamak, rekabetçi piyasaları teşvik etmek ve ikili özel anlaşmalar sağlamak gibi görevleri devlete bırakmaktadır (Talas, 1993: 6). Bu kapsamda yerel yönetimlere temizlik, çöp toplama, su temini, bina bakımı ve elektrik dağıtımı gibi yerel nitelikteki kamu hizmetlerinin karşılanmasında doğrudan özel teşebbüslerle ihale usulleri aracılığıyla işbirliği yapmasının önü açılmıştır (Kösecik, 2000: 26-27). Bu türdeki hizmetlerin karşılanmasında merkezi yönetim ve özel sektör arasında önemli bir köprü görevi görmektedir. Öyle ki 1970'lerin sonundan günümüze aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkede uygulamaya geçilen neo-liberal idari reformların çıktısı olarak özelleştirmenin bu neo-liberal anlayıştan kaynaklandığı ifade edilebilir (Öztop, 2016: 10).

Vatandaşların gereksinimlerinin karşılanmasında en önemli aktörlerden biri olan belediyeler, yerel ihtiyaçları kendi himayesi altında sunabileceği gibi bu hizmetleri özel teşebbüslere devrederek de iş gördürebilir. Ancak söz konusu “kamu yararı” olduğunda, vatandaşların ihtiyaç duyduğu temel hizmetlerin sürekli ve verimli bir şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir. Kamu – Özel ortaklıkları çerçevesinde gelişen iş birlikleri ve özel şirketlerle yapılan hizmet sözleşmeleri kamu yararına katkı sağlamayacağı gibi dezavantajlı sonuçlara da neden olabilmektedir. Bu bağlamda, yerel hizmetlerin özel teşebbüsler aracılığıyla yürütülmesinde, kamusal faydanın eksilmesi durumunda belediyeler tarafından yapılmış olan sözleşmeleri ve taahhütleri feshederek, bu hizmetleri kendisi icra edebilmektedir.

“Yeniden Belediyeleştirme” olarak belirtilen bu süreç en yalın tanımıyla; varlıkların ve tedarik hizmetlerinin özel teşebbüslerin elinden alınıp, belediye mülklerine dönüştürülmesi ve doğrudan belediyelerin kontrolünde işlenmesidir (Hall vd., 2013: 194). Libbe (2013: 18)'ye göre ise; “Yeniden Belediyeleştirme” konusu sadece 5 yıldır tartışılmakta olduğu için kesin bir tanımının olamayacağını öne sürmüştür. Bunun sebebi, son zamanlarda

“Yeniden belediyeleştirme” olarak nitelendirilecek örneklerin sayısının az olmasına dayandırılabilir.

Günümüzde, “Yeniden Belediyeleştirme” hareketlerini farklı kamu hizmetleri dâhilinde birkaç OECD ülkesi içerisinde saptamak mümkündür. Bu bağlamda özellikle Almanya’daki belediyelerin başta enerji ve su alanlarına ilişkin olarak kamu hizmetlerini yeniden belediyeleştirmesi akımının önemli bir sacayağını oluşturmuştur. Almanya’daki yeniden belediyeleştirme hareketlerinin yanı sıra sayıları az olsa da Avrupa’nın diğer ülkelerinde ve farklı OECD ülkelerinde de kamu hizmetlerinin belediyeler tarafından tekrar yürütüldüğünü söylemek mümkündür. Sunulan kamu hizmetlerinin türü ülkeden ülkeye değişkenlik gösterse de, hepsinin ortak paydada buldukları nokta bu hizmetlerin kamu yararını maksimum seviyede karşılamak üzere, süreçte baskın olacak tarafın belediye aktörleri olmasına yönelik girişimlerin söz konusu olmasıdır.

Yerel yönetimlerin, yerel hizmetlerin yeniden belediyeleştirilmesine karar verirken üç farklı nedenle hareket ettikleri öne sürülebilir (CCRE, 2009: 3):

- Vatandaşlarının çıkarları doğrultusunda kendi topraklarının başarılı bir şekilde gelişimini sağlamak ve sürdürülebilir teşvikler oluşturabilmek,
- Halkın ihtiyaç duyduğu öncelikli hizmet alanlarına yönelik olarak yerel hizmetleri organize ve finanse ederek görevlendirmeler yapabilmek,
- Vatandaşlarının çıkarlarını demokratik mekanizmalarla savunmak için uygun mekanizmalar sunabilmektir.

III. Avrupa Ülkelerinde Yeniden Belediyeleştirme Hareketlerinin Nedenleri ve Uygulama Alanları

OECD ülkelerinde yerel hizmetlerin yeniden belediyeleştirilmesi, kamu yararı dikkate alınarak, daha önceden özelleştirilmiş olan belediye mülklerinin veya hizmetlerinin yeniden alınmaya başlamasıyla ortaya çıkmış bir uygulamadır. Bu süreç özelleştirme paradigmasına karşı bir hareket olarak görülebilir. Ancak, yerel hizmetlerin özelleştirilmesi ile tüketici fiyatlarının düşmesi, hizmet kalitesinin artması ve belediye bütçelerinin mali açıdan rahatlaması gibi beklentiler tam olarak gerçekleşmemiş (Libbe, 2013: 18-20) ve yerel hizmetlerin belediyeler eliyle sunulması yaklaşımı daha baskın olmuştur (Ambrosius, 2012: 85). Ayrıca bu unsurların yanı sıra yerel hizmetlerin özelleştirilmesinde aşağıda belirtilen kritik sonuçların da oluşması gözlemlenebilir (PIQUE Report, 2009):

- Tüketici fiyatlarının yükselmesi riski,
- Kamu hizmetlerinden faydalanan düşük gelirli kesimin dışlanması riski,
- Özel monopollerin ve haksız rekabetli piyasa yapılarının oluşması riski,
- Özel teşebbüslerin hizmet fiyatlarında indirim yapması durumunda, hizmet kalitesinin bozulması problemi,
- Yerel yönetimlerin demokratik kontrollerini kaybedebilme tehlikesi.

Yerel kamu hizmetlerinin yeniden belediyeleştirilmesi, OECD ülkelerinde uygulandıkları alanlara göre farklılıklar göstermektedir. Su ve enerji arzı, kanalizasyon işleri, arıtma, toplu taşıma, atık toplama gibi yerel kamu

hizmetlerinin karşılanabilmesi için OECD ülkelerindeki belediyeler tarafından özel teşebbüslerle ikili anlaşmalar yapılmıştır (Wollman ve Marcou, 2010: 2). Bu tür yerel hizmetlerin sürekli ve düzenli olarak yürütülebilmesinde belediyelerin önemli fonksiyonlara sahip olması gerekmektedir. Bundan dolayı belediyeler, gerektiği takdirde kamu hizmetlerindeki aksaklıkların giderilebilmesi için özel hizmet sağlayıcılarına müdahale edebilmektedir. Keza yerel yönetimler, yeni belediyeleşme uygulamalarındaki en önemli aktörlerdir. Yerel yönetimler çeşitli nedenlerden dolayı yeniden belediyeleştirme örneklerini oluşturmuşlardır. Bu nedenlerin belli başlı olanları irdelenecek olunursa (Reichard ve Röber, 2012: 9):

•Özelleştirmelere yönelik eleştirel algıların artması (Fiyatların yükselmesi, kalite problemleri vb.),

•Yerel kamusal hizmetlerin sunumunda kontrol ve denetimin yeteri ölçüde olması,

•Belediyeler için önemli bir konu olan ek gelir elde etme ve mevcut kaynakları ihtiyatlı kullanmak gibi durumlardan kaynaklanan finansal nedenler,

•Kapasite yönetiminin daha iyi kullanılmasına bağlı olarak çoklu hizmetlerde sinerji elde etmek,

•Sosyo-ekonomik nedenler (bölgesel istihdam politikalarına katkıda bulunmak),

•Siyasi nedenler (belediye meclis üyelerinin ve belediye başkanlarının tekrar seçilebilmek için kamu yararı lehine çalışmalar yürütmesi),

•Son olarak 2009 sonrasında Lizbon Antlaşması'nda AB'nin düzenlemelerinin fiilen gevşemesiyle birlikte, ulusal hükümetlerin kendi hizmet kurumlarını kendi tercihlerine göre organize etmelerinin önü açılmıştır.

Yeniden belediyeleştirme uygulamaları üzerine sıralanan durumların göz önünde bulundurulması, yerel hizmetlerin özel işletmeler eliyle gördürülmesi noktasında bir takım şüpheler uyandırmış ve hizmet sunumlarının yeniden belediye organları eliyle gördürülmesi gündeme gelmiştir. Yeniden Belediyeleştirilmenin nedenleri yukarıda da belirtildiği üzere, birbirine çok yakın nedenlerden dolayı OECD ülkelerinde de gerçekleşmiştir (Ramesh vd., 2010: 1-6).

Belediye yönetimleri, vatandaşlar tarafından seçilmiş olan demokratik kurumlardır. “Kamu yararını” gözetmekte ve kamu hizmetlerinin temin edilmesinden sorumludur. Kamu hizmetleri, 19. yüzyıldan bu yana modern refah devletinin gelişimi açısından önemli bir araç olmuştur (Wollman, 2015: 2). Kamu hizmetlerinin sağlanması gerekliliği, yadsınamaz bir gerçektir. Özelleştirme ve yeni belediyecilik etrafında gelişen tartışmaların temelinde, kamu hizmetlerinin en iyi şekilde nasıl sağlanması gerektiği sorusu yatmaktadır (Newman ve Clarke, 2009: 4). 1980'lerde Yeni Kamu Yönetimi anlayışının yükselmesi ve alternatif hizmet sunumu arayışı, yerel yönetimlerin kamu hizmetlerini gerek kamusal araçlarla gerekse özel ortaklıklar vasıtasıyla karşılaması zorunluğu doğmuştur.

Devlet ile piyasa arasındaki ikili yapının azaltılmasını amaçlayan “etkin devlet” kavramı, bu tür bir gerekçeye dayanarak etkin devlet olmanın esas amaçlarından birinin, kamu hizmetlerinin belediye yönetimleri aracılığıyla ülke çapına dağıtılmasına bağlamıştır (Vila ve Peters, 2016: 9). Etkin devlet kavramı, yerel yönetimlerin önemli sorumluluklara sahip olduğu federalist sistemlere de

uygulanabilir (Trapp'dan Aktaran Busshardt, 2004: 9-11). Londra'daki metro bakımı üstlenen Tramlik'in ve Antalya'da su tesislerini işleten Suez'in iflas etmesi örneklerinde kamu hizmetlerinin özel teşebbüsler eliyle gördürülmesinde bazı risklerin olduğu görülmüştür (Hall vd., 2010: 7).

Tablo 1. Yeniden Belediyeleşirmeye Geçişin Nedenleri ve Uygulama Alanları

NEDENLER	AKTÖRLER	
	Vatandaşlar ve Şehir Halkı	Belediye Yönetimi ve İdaresi
İşlevsel Hatalar	(1)Önemli teknik hatalar vardır. Hükümetlerin bu hatalara kayıtsız kalmaları vatandaşları yeni belediyeleşirmeye itmektir. Bu hatalar medya ile paylaşılmalı ve halkın fikirleri alınmalıdır. (Kanada/Hamilton-Su)	(2)Ciddi teknik hatalar ve iflas edebilme riskinden dolayı özel tedarikçi sayısında yetersizlik söz konusudur. Bundan dolayı belediyeler, temel hizmetlerin sunumunda güvenlik ağı görevi görmelidir. (ABD/Atlanta-Su ve İngiltere/Londra-Toplu Taşıma)
Ekonomik	(3)Fiyat artışlarına ve özel çıkarlara (karlara) karşı vatandaşların yoğun tepkisi vardır. (Fransa/Grenoble&Bordeaux-Su ve Türkiye/Antalya-Su)	(4)Hükümet, belediye bütçesi için maliyeti azaltmak ve belediye bütçesi için kar elde etmek için etkili kamu hizmeti araçları kullanmalıdır. (Fransa/Paris-Su, Almanya/Münsterland-Elektrik, İngiltere/Sommerset-IT Hizmetleri, Almanya/Hannover-Kamu Binaları ve İlgili Hizmetler)
İdeolojik	(5)Yeniden belediyeleşirmenin çevresel kazanımları için oldukça yüksek miktarda bütünleşmiş vatandaş girişimleri söz konusudur. (Almanya/Berlin&Hamburg-Enerji)	(6)Yereli, yüksek nitelikli istihdamı ve yenilenebilir enerjiyi teşvik eden bir hükümet ve belediye yönetimi oluşturulmalıdır. (Belçika/Kiel-Toplu Taşıma & Almanya/Tübingen-Enerji)

Kaynak: Busshardt, 2014: 14.

İkinci olarak, yerel yönetimler yeniden belediyeleşirme uygulamalarındaki işlevsel hataların doğması durumunda, potansiyel tehlike ve fırsatları şehir halkına kıyasla daha iyi bildiği için bu süreçteki en baskın aktörün yine yerel yönetimler olması beklenmektedir (Gonçalves, 2008: 4). Yerel yönetimler, özel ve dış kaynaklı hizmetlerin kalitesine yönelik denetleme ve inceleme faaliyetleri yürütmektedir. Bu nedenle yerel yönetimler, özel hizmet sunumlarıyla ilgili potansiyel sorunların farkındadırlar (Williams, 2010: 8-9). Bu duruma örnek olarak Galler'deki kamu hastaneleri örnek gösterilebilir. Zira Galler'de kamu hastanelerinin temizlik hizmetlerinin taşeronlara devredilmesiyle iş zaafı dolayısıyla hastane ortamında dirençli mikrop sayısı artmış ve birçok kişiyi olumsuz etkilemiştir. Bunun üzerine Galler hükümeti 2015 yılında "Sağlık Etki Değerlendirmesi" yaparak kamu hastanelerinin temizlik işlerinin yeniden yerel yönetimlere bırakılması kararı alınmıştır (www.gov.wales., 2015). Özetlemek gerekirse yerel yönetimler; dış kaynaklı sorunlardan dolayı zarara uğrayan vatandaşın, fayda ve memnuniyetini esas alarak temel hizmetlerin yeniden belediyelere bağlanması yoluyla sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmaktadır. Örnek 1'de yer alan ülkelerde

yeniden belediyeleştirme belli bir grup tarafında teşvik edilmiş iken, Örnek 2’de yer alan deneyimlerde yerel yönetimler, özel teşebbüs kaynaklı işlevsel hataları düzeltmede “doğrudan” müdahale etmiş ve herhangi bir baskı grubu olmadan yeniden belediyeleştirme düzenlemelerini gerçekleştirmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi yeniden belediyeleştirmenin aktörleri ve nedenlerine ilişkin parametreler yeniden belediyeleştirme anlayışının nasıl ve niçin yapıldığı ortaya çıkarmaktadır.

Yeniden belediyeleştirmenin öncelikli alanları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ancak yerel yönetimler genel olarak, su, temizlik, elektrik, toplu taşıma, kanalizasyon ve arıtma alanlarında girişimlerde bulunmuştur. Bunların yanı sıra, sosyal konut, kültür ve sanatsal faaliyet alanları da yeniden belediyeleştirmenin kapsamı içerisine dâhil etmek mümkündür.

Tablo 1’e bakılarak OECD ülkelerindeki yeniden belediyeleştirme nedenlerini ve değişik uygulama alanlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

A. İşlevsel Başarısızlıklarından Dolayı Yeniden Belediyeleştirme

Temel bir hizmetin sağlanması işlevsel başarısızlıklara tepki olarak şehir halkı yeniden belediyeleştirme girişimleri için itici unsur olmaktadır. Kamu hizmetlerinden yararlanan vatandaşların, kamu hizmetlerinin yeterli ölçüde karşılanması ve sunulması için belediye yönetimlerine yeniden belediyeleşmeleri için baskı yapabilmeleri mümkündür. Bu duruma örnek olarak Kanada’nın Hamilton kentinde kamu hizmeti olan su tedarikinin yeniden belediyeleşmeye başlamasıdır. Bu hizmet, ilk başlarda Hamilton belediyesinin su ve kanalizasyon altyapısına özel finansman ve yatırımlar çekmek ve belediye maliyetlerini azaltmak için özelleştirilmiştir (Pigeon vd., 2012: 77). Ancak daha sonra ciddi sayıdaki teknik arıza ve sorunlardan dolayı taşeronların, belediyelerin beklentilerini karşılayacak su ve kanalizasyon şebekesini idare edemeyecekleri gerekçesiyle itiraz edilmiştir. Ayrıca taşeron su şirketi, birçok personelini işten çıkartmış ve maksimum tehlikeli çevresel yerlerde bu kişileri istihdam etmiştir (Ohmeng ve Grant, 2008: 484). Böylece, kara ve hisse değerlerine odaklanmanın önemli negatif dışsallıklara yol açabileceği ortaya koyulmuştur. Sonuç olarak, Hamilton limanındaki kimyasal kirlilik seviyesi artmış ve kanalizasyon atıklarının sayısı önemli ölçüde yükselmiştir (www.icij.org., 2012). Taşeron işçiler, çalışanların güvenilir olmayan ve eski ekipmanların olması, tesis koşullarının sağlıklı olmaması, sağlık ve güvenlik kaygılarının olmalarından şikâyetçi olmuşlardır (Ohmeng ve Grant, 2008: 484). Ancak bunun yanı sıra en tehlikeli ve belki de maliyeti en yüksek olan başarısızlık, ham atık su sızıntısının tüm bölgeye yayılması ve bir hastanenin tahliyesini gerektiren olay olmuştur (Piegon vd., 2012: 78). Vatandaşların yaşanan olaylara karşı koymuş oldukları tepkiler, belediye yönetimlerini yeniden belediyeleşmesine veya sorunları farklı yöntemlerle çözmelerine zemin hazırlamıştır.

B. Kamu Hizmetlerinin Aksatılmasından Dolayı Yeniden Belediyeleştirme

Bu tür örneklerin ortak bir noktası bulunmaktadır. Bu nedenle, esas olarak yeniden belediyeleştirme, yerel yönetimlerin kamu hizmetlerinin sunulması amacıyla taşeronlara yetki verilmesi ve bu hizmetlerin taşeron tarafından tam olarak yerine getirilememesi (işlevsel sorun) ve taşeron fiili olarak zorlanacağına inanılmasından dolayı kamu hizmetlerindeki aksamaların

önüne geçilebilmesi için yerel yönetimlerin kontrolü tekrar ellerine almaları gerekliliği doğmuştur. Bu duruma örnek olarak; Su Temini (Atlanta) ve Toplu Taşıma (Londra) gibi ülkelerin kamu hizmetlerindeki değişiklik uygulamaları gösterilebilir.

Atlanta'daki su hizmetlerinde ve Londra'daki metro istasyonlarındaki elektrik sistemlerinin yeniden belediyelerin inisiyatifine bırakılması bu tip duruma örnek gösterilebilir (Missimer vd., 2014: 687). Burada belirtilen durum, birinci örnekteki gibi toplumsal baskılar tarafından yeniden belediyeleşme hareketlerinden ziyade, yerel yönetimlerin işlevsel hataların önüne geçilebilmesi adına yetkili kurumların harekete geçmesi söz konusudur.

Atlanta şehri 1990'lı yıllarda finansal kısıtlamalardan dolayı içme suyu ve üretimi ve atık su arıtımı alanlarını özelleştirmiştir. Atlanta belediyesi ilk başlarda para tasarrufu sağlamış olsa da, çift taraflı hizmet sözleşmesinin sona ermesi ile önemli ölçüde işlevsel hatalar yapılmaya başlanmıştır. Kırık su borularının olması, su kesintilerinin sıklıkla yaşanması ve su saatlerinin kurulumlarının yapılmaması gibi nedenlerden dolayı kamu hizmetleri aksamış ve Atlanta Belediyesi'nin ciddi oranlarda parasal kayıplarla karşılaşmasına yol açmıştır (Jehl, 2003). Taşerondan kaynaklanan işlevsel hatalar dolayısı ile ülkede ortalama % 45 su kaybı yaşanmış, belediye ve şehir halkının bütçesinde kayda değer kayıplar yaşanmıştır (Hall ve Lobina, 2001: 4). Yapılan görüşmeler sonucunda Atlanta'da kamu hizmetlerinin taşeronlar aracılığıyla gördürülmesi "yetersiz ve potansiyel olarak tehlikeli" olduğu kararı alınmış ve bu kamu hizmeti yeniden belediye eliyle yürütülmeye başlanmıştır (Food & Water Watch, 2008). Böylelikle Atlanta Belediyesi'nin yeni belediyeleşme kapsamında ulaşmak istediği asıl amaç, finansal kayıpların yaşanmasını önleyerek, kar elde etmek olmuştur.

Londra kent yönetimi, sürekli olarak artan metro ağı maliyetlerini azaltmak ve elektronik bilet uygulaması sisteminin hayata geçirilebilmesi için Kamu-Özel Ortaklık modelini benimsemiştir. Ancak bunlar yine de istenilen hizmetlerin tam olarak sunulmasında yetersiz kalmıştır. Metro hatlarının bakım ve onarımı üstlenen taşeron firma, sözleşmenin yapılmasından bir süre sonra iflas ettiğini duyurmuştur (Hall, 2012: 22). Elektronik bilet servisi sağlayıcısı olan Tramlink, yolcu sayısını artıracak yeni bir biletleme sistemi ile işbirliği yapmayı reddetmiştir. Bu nedenle, toplu taşımının kullanımının artmasından dolayı şirket toplumun ihtiyaçlarını karşılayamamış ve kamu hizmet etiği adına hareket edememiştir (www.epsu.org, 2012). Yetkililer, bilet sistemindeki artarda yaşanan başarısızlıklardan sonra Tramlink şirketi ile sözleşmeyi feshetme kararı almıştır. Ulaştırma Bakanlığı, yüzbinlerce insanın mağdur olmasının ardından, metro ağlarının özel teşebbüslere bırakılamayacağı kararını almışlardır (United Kingdom-House of Commons, 2008: 3). Yeni belediyeleşme hareketinin bu örneği, örnek beş ve örnek altıda yer verilen ülkelerdeki uygulamaların aksine, kamu yönetim ideolojisinden ve parti politikalarından tamamen bağımsız ideolojik olmayan yeni belediyeleşme hareketleri olmuştur.

C. Hizmet Fiyatlarının Yükselmesi Nedeniyle Yeniden Belediyeleşirme

Yeniden belediyeleşirmenin bu türünde, tüketiciler için yüksek fiyatların olması ve özel teşebbüslerin aşırı kar elde etmesi durumu

bulunmaktadır. Bu nedenle ekonomik kaygılar, yeniden belediyeleşmenin asıl sebebidir. Özelleştirmeye bağlı olarak hizmet bedellerinin yükselmesi, vatandaşlar tarafından tepkiyle karşılanmış ve bu duruma dair kamuoyunun da dikkati çekilmeye çalışılmıştır. Kamu hizmetlerinin belediyeler aracılığıyla yürütülmesinin daha avantajlı olacağı düşüncesinin kitle iletişiminde geniş yer bulması, yeni belediyeleşme lehinde önemli bir etken olmuştur. Yeniden belediyeleşme hareketinin bu türüne örnek olarak Fransa'nın Grenoble ve Bordeaux kentlerindeki su sağlama ve temizlik hizmetlerinin sunumlarındaki değişiklikler gösterilebilir. Bu süreçte her iki kent belediye yönetiminden ziyade sivil toplum, yeniden belediyeleşme hareketinde kilit rol olmuşlardır.

Grenoble'de su ve temizlik hizmetlerinin çok yüksek olmasından dolayı, Fransa'da bu alanlarda ilk kez yeniden belediyeleşmeye giden kent olmuştur (Hall vd., 2013: 197). Yerel Denetim Mahkemesi tarafından yapılan açıklamaya göre; 1989 ile 2014 yılları arasında özel teşebbüsler tarafından sunulan kamu hizmetlerinde, Grenoble halkının yaklaşık olarak bir milyon dolar fazladan harcama yaptıklarını belirtmiştir (Hall ve Lobina, 2001: 7-8). Yüklenici firma olan COGESE, şüpheli su endeksleme yöntemleri kullanmış ve borçları olduğundan fazla göstererek aşırı kar elde etmeye çalışmıştır. Mahkemeler tarafından usulsüz iş görmeden dolayı COGESE ile yapılan sözleşmeler fesih edilmiştir. Ayrıca COGESE, Antalya'da su işletme tesislerini işleten Suez şirketinin diğer alt yüklenicisine oldukça yüksek fiyatlarda taşeronluk vermiştir (Akgün, 2015). Tüm bu gelişmeler şehir halkı tarafından yüksek eleştiriler almıştır. Belediye yönetiminin vatandaşlar adına hareket etmede yetersiz kalması, nihayetinde vatandaş inisiyatifinin önemli bir etkisi ile yeni belediyeleşme için gerçek bir adımın atılması gerektiği kararı alınmıştır (Hachfeld, 2008: 5). Tüm bu gelişmelerin yaşanmasında sivil toplumun önemli etkisi olmuştur.

D. Yerel Yönetimlerin Ekonomik ve Verimlilik Tasarruf Sağlama Nedeniyle Yeniden Belediyeleşme

Bu örnekte yer alan ülkeler, belediyelerin, kamu hizmetini özel hizmet sağlayıcıya kıyasla daha düşük maliyetli bir şekilde sunabilmesi nedeniyle, yeni belediyeleşme teşvik eden ve uygulayan bir belediye yönetimi yer almaktadır. Yeni belediyeleşme anlayışı, tüketicilerin ve belediyelerin faydasını maksimize eden rasyonel bir seçenektir. Kamusal mal ve hizmetlerin, yerel yönetimler tarafından karşılanması sonucunda belediye bütçesinde kayıpların olmaması, vergilerin düşmesi ve tüketici fiyatlarının azalması sağlanmış olacaktır. Böylelikle kamu hizmetlerinin sunumu, özel tedarikçilerle kıyaslandığında daha az maliyetli olabilecektir. Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesine yönelik bazı deneyimler (telekomünikasyon gibi) kamu hizmetlerinin niteliğinde olumlu olabileceği iddia edilebilir (Hachfeld, 2008: 1-3). Ancak bu durum tüm kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinde olumlu sonuçlara ulaşılabileceği anlamına gelmemektedir.

Yaklaşık olarak 25 yıldır Paris halkına yan kuruluşlar aracılığı ile su temin edilmiştir. Paris'teki su hizmetlerinin yeniden belediyeler tarafından sunulması, bir belediye yönetiminin özel tedarikçiden daha uygun maliyetlerle hizmetleri sunabileceğini göstermiştir (Valdovinos, 2012: 111). Bu dönemde, su fiyatları % 265 artarken, aynı dönemde enflasyon sadece % 70,5 artmıştır (Mekonnen vd., 2012: 5-6). Daha sonra su hizmetleri tekrar yerel yönetimlerin

tekeline geçmiş ve 35 milyon avroluk işletme maliyetlerinin düşürülmesinin yanı sıra su tarifelerinde % 8 oranında azalma olduğu görülmüştür (Piegeon, 2012: 34).

Almanya'nın Münsterland kentindeki elektrik şebekelerinin yeniden belediyeleştirilmesi örneğinde belediyelerin ek bir gelir kaynağı oluşturmak için altyapıyı geri aldıkları ve işlettikleri görülmektedir. 2013 yılında Münsterland Belediyesi, elektrik arzı yapabilmesi için RWE şirketinden elektrik şebekesi satın almış ve belediyeye ait bir elektrik şebeke şirketi kurmuştur (Klaus, 2013). Böylelikle Münsterland Belediyesi daha az maliyetle, daha hızlı ve daha etkin bir şekilde elektrik üretimini artırmaya çalışmıştır.

İngiltere'deki Somerset Belediyesi, IT hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için anlaşmış olduğu IBM ile ortak girişim sözleşmesini feshetme kararı almıştır. Süreç içerisinde IBM tarafından ciddi sayıdaki hatalar ve zararların yapılması sonucunda Somerset Belediyesi, maliyetleri azaltmak için bu hizmetleri kendisi yürütmeye başlamıştır (Ballard, 2012). Benzer bir şekilde, Sheffield ve Islington'daki konut konsey yönetimi, uzun vadede tasarruf sağlayarak daha fazla fonun kullanılabilceğini düşüncesiyle ALMOs himayesinde bulunan toplu konut hizmetlerini tekrar kendi bünyesine almaya karar vermiştir (Inman, 2011 ve Birch, 2011). 2012 senesinden bu yana IT hizmetleri Somerset Belediyesi tarafından tedarik edilmektedir.

Yeniden belediyeleştirme hareketi, Hannover'deki altyapı ve kamu binalarının işletilmesi ve bakım maliyetlerinin azaltılmasında başarılı olmuştur (www.epsu.org, 2015). Taşeronların bazen verimsiz ve daha maliyetli hizmet sunmalarından dolayı yerel yönetimlerin daha dikkatli ve geniş kapsamlı yeniden belediyeleştirme anlayışları ortaya koymalıdır. Bergkamen'deki atıkların toplanması hizmetinin yeniden belediyeleştirilmesi, tüketici fiyatlarının düştüğü ve kamu kurumlarının daha fazla kar elde ettikleri görülmüştür. Ayrıca, atık toplama ücretleri % 12, sokak temizliği ücretleri % 25 düşürülürken, su maliyeti değişmeden kalmış ve belediye yeniden belediyeleşme uygulaması ile yıllık 3 milyon avro kar elde etmiştir (Hall, 2012: 13). Görüldüğü üzere bu kategoride yer alan ülkelerdeki yeni belediyeleşme deneyimlerinin altında yatan temel neden; kamu hizmetlerinin, kamu eliyle daha düşük maliyetli bir şekilde sunulacağı beklentisi olmasıdır.

E. Çevre Sorunları Nedeniyle Yeniden Belediyeleştirme

Bu örnekte yer alan ülkelerdeki yeni belediyeçilik hareketlerinin başlamasında, sivil toplum örgütlerinin, sendikaların ve halkın yüksek katılımının olması nedeniyle bu unsurlar itici faktörler olmuştur. Ancak burada değinilecek olan asıl örnek, çevresel koruma ekseninde yaşanan gelişmeler olmuştur. Berlin ve Hamburg'daki elektrik şebekelerinin yeniden belediyeleştirilmesi bu türdeki yeni belediyeçilik hareketlerine örnek teşkil etmektedir.

Berlin ve Hamburg örneğinde, taşeronların ve kamunun, kamusal hizmetlerin sunumları esnasında politikleşme algısının oluşması nedeniyle sivil toplum tarafından belediye iradesine karşı zorunlu referandum yapılması gibi demokratik yollarla baskı yapılarak yeni belediyeleşme için adımların atılması gerekliliği söz konusu olmaktadır. Almanya'da enerji dönüşümünü destekleme ve iklim değişikliğiyle mücadele etme noktasında elektrik şebekelerinden istifade etmek isteği göze çarpmaktadır (Blauwhof, 2013). Berlin'de bu konu ile

ilgili “Berliner Energietisch” adı altında bir sivil toplum örgütü oluşturulmuştur. Bu örgütün amacı; Berlin’de demokratik, ekolojik ve sosyal olarak sağlanan bir enerji hizmetinin sağlanmasına katkı sağlamak olmuştur (Becker, 2017: 123-127). Böylelikle, kamuya ait bir elektrik hizmeti olacak ve sadece yenilenebilir kaynaklar kullanılarak vatandaşların elektrik, ısıtma vb. ihtiyaçları karşılanmış olacaktır.

Yeniden belediyeleştirmenin bu türünde, bir yandan çevreye karşı duyarlılığı olan bir kitle yer alırken diğer tarafta ise bu fikre karşı belediyelerin görüşleri yer alınmaktadır. Boulder’da, çevresel kaygıların giderilmesi ve potansiyel tehlikelerin önüne geçilebilmesi için halk kendi vergilerinin artırılması için baskı grubu oluşturmuştur (Cardwell, 2013). Bundan dolayı bu türdeki yeniden belediyeleştirme hareketi, örnek 1 ve 3’de yer alan ülke deneyimlerinden farklılık göstermektedir. Zira Hamburg’da, elektrik şebekelerinin yeniden satın alınıp bu hizmetin yeniden belediyelerin kontrolüne geçmesi için seçmenlerin % 50,9’unun katılımıyla referanduma gidilmiştir (Uken, 2013). Yine Berlin’de de enerji şebekelerinin yeniden satın alıp belediyeler aracılığıyla sunulması istemi ile gidilen referandumda halkın % 58’i enerji hizmetlerinin yeniden belediyeleşmesine dair görüşünü belirtmiştir (Terhorst, 2014). Referandum sonucunda, Hamburg ve Berlin Belediyesi enerji şebekelerini taşeron şirketten yeniden satın alarak, kendileri sunmaya devam etmiştir.

F. Sosyo-Politik ve Çevresel Nedenlerle Yeniden Belediyeleştirme

Belediyeler, yeniden belediyeleştirme uygulamalarını ayrıca kamu hizmetlerinin sunumu üzerindeki nüfuzunu tekrardan kazanmak amacıyla ideolojik ve sosyo-politik nitelikteki hedefleri gözetme yöntemi olarak da kullanabilmektedir. Kamu hizmetlerinin kontrolünü yeniden kazanmada, yüksek istihdam standartlarına sahip güvenli ve uzun vadeli istihdam sağlayarak, belediyeler açısından itici bir unsur olması düşünülebilir. Bununla birlikte, yeni belediyeciliğin bu örneği, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinden sonra birçok OECD ülkesinde meydana gelen kamu hizmet sektöründeki iş gücünün azaltılmasına karşı bir önlem olarak da tanımlanabilir (Schmitt, 2013: 1173-1174). Belçika’nın Kiel kentinde toplu taşımacılık, Tübingen kentinde enerji ve İtalya’nın Roma kentinde turistik ve kültürel hizmetler alanındaki yeni belediyecilik hareketleri bu kategoriye örnek ülke deneyimleri olarak gösterilebilir.

Kiel’deki toplu taşıma sistemi gibi kamu hizmetleri, sadece modern toplumların işleyişi için gerekli olan hizmetleri sunmakla kalmaz, aynı zamanda belediye yönetimine istihdamı kontrol etme ve korumaya yönelik bir fırsat sunmaktadır. Kiel’de yerel politikacılar ve partiler, taşeron şirketlerin kamu hizmetlerinin sunumunu tehlike altına attığı yaklaşık 600 iş alanının devam ettirilebilmesi için yeniden bir araya gelmişlerdir. İktidarda olan Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD), Kiel belediye binasının bakım ve onarımı üstlenen KVG şirketinin tüm çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliklerini teminat altına aldığını duyurmuştur (www.spd-net-sh.de, 2010). Bu nedenle Kiel Belediyesi, kamu hizmetlerinin sunulmasında ekonomik verimlilik huşuları üzerinde durarak, şirketler içerisinde iyi istihdam koşullarının oluşturulmasına öncelik vermiştir.

Kiel'deki yaşanan gelişmelerin benzeri İtalya'nın Roma kentinde de yaşanmıştır. Roma kentinin kültür ve turizm girişimlerini yürüten Zetema şirketinin, çalışanlarını zor şartlar altında çalıştırması ve haklarına kısıtlamalar getirmesi nedeniyle Roma belediyesi işçi haklarını koruma altına almak adına Zetema ile sözleşmesini feshetmiş ve bu hizmeti kendi himayesine geçirmiştir (EPSU, 2008: 50).

Tübingen' deki elektrik şebekelerinin yeniden belediyeleştirilmesi, yerel yönetimlerin çevresel kaygılardan dolayı "sürekli olarak yeni belediyeçilik" anlayışının benimseneceğine dair kanıt sağlayabilir. Şöyle ki, Tübingen Belediyesi yenilenebilir enerjiyi teşvik etmek için komşu belediyelerden çok sayıda elektrik şebekesini yeniden satın almıştır (Sa-Leonardo, 2016: 5). Bu durumda yerel yönetimlerin programatik ve ideolojik tercihleri nedeniyle aktif olarak, kamu hizmetlerinin tüketicilere ulaştırılmasında müdahalelerinin olduğu söylenebilir. Bu grupta yer verilen örnek ülke uygulamaları, yeni belediyeçiliğe geçilmesinde belediyelerin, yerel seçilmişlerin ve halkın ortak bir kabulün olması nedeniyle, örnek 5'te yer alan ülke deneyimlerinden ayrılmaktadır. Genel olarak OECD ülkelerindeki yeniden belediyeleştirme uygulamalarına bakıldığında başarılı gösterilebilecek ülke deneyimlerinin olmasının yanı sıra bir kısmında ise "palyatif (geçici) tedbir" olarak bu anlayışa geçildiği öne sürülebilir.

IV. Türkiye'de Yeniden Belediyeleştirme Uygulamaları

Küreselleşme, bölgeselleşme ve yerelleşmeye bağlı olarak Türkiye'de yerel hizmetlerin niteliğinde ve sunuluş şekillerinde dönüşümler yaşanmıştır. Şüphesiz yerel yönetimlerin varlık sebeplerinden birisi de, toplumsal ekonomik gelişmelerin sacayağı haline gelen nitelikli yerel hizmetlerin varlığıdır. Bu bağlamda, yerel yönetimler yapmış oldukları harcamaların büyük bir kısmının, vatandaşların temel gereksinimleri olan yerel hizmetlerin yerine getirilmesine yönelik olduğu bir gerçektir.

Sosyal devlet anlayışının ivme kazanmasına paralel olarak hem idarenin hem de yerel yönetimlerin yürütmekle sorumlu olduğu yerel hizmetlerin boyutunda değişimlerin yaşanmasına yol açmıştır (Göven, 1999: 261). Bu çerçevede hizmetlerin sürekli ve verimli bir şekilde icra edilebilmesi için yerel yönetimlere veya özel teşebbüslere olan ihtiyaçta aynı ölçüde artmıştır.

Vatandaşların kendilerine sunulan hizmetlerin kalitesinin daha da artırılmasına yönelik beklentileri ve hizmetlerden en az maliyetle yararlanabilme arzuları Türkiye'de yerel yönetimlerin yerel hizmetlerin sevk ve idaresinde bir takım reformlar yapmasını da peşinden getirmiştir. Bu kapsamda gelişen uygulamalardan biride, alternatif hizmet sunma modeli olarak yerel hizmetlerin özel işletmeler eliyle gördürülmesi olmuştur.

Yerel kamu hizmetleri, özel kesimlerin eliyle her zaman vatandaşlar arasında sağlam bir köprü olamamaktadır. Bu durumda vatandaşların ihtiyaçlarının sekteye uğramaması için bu hizmetler belediyeler tarafından tekrar kontrol altına alınmıştır. Yeniden belediyeleştirme olarak adlandırılan bu uygulamalar, çalışmanın önceki kısımlarında da değinildiği üzere çok yeni bir kavram olup, Türkiye içinde bu uygulamanın yaygın olduğunu öne sürmek güç olacaktır.

Türkiye’de yeniden belediyeleştirme hareketi olarak örnek gösterilebilecek en somut örneklerden biri Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin su hizmetlerinin tedarik edilebilmesi için 2007 yılına kadar geçerli olmak üzere, Suez ve ENKA Holdingleri ile imzalamış oldukları hizmet sözleşmesidir. Anlaşma 2007 yılına kadar geçerli olmasına rağmen, Antalya Büyükşehir Belediyesi bu anlaşmayı 2002 yılında Suez şirketinin fiyatları artırması, bünyesinde çalıştırdığı işçilerin ücretlerini geciktirdiği ve çalışanların hayatlarını riske atacak iş pozisyonlarında çalıştırması nedeniyle feshetmiştir (Ulusoy, 2007: 338-341). Görüldüğü üzere özelleştirilen yerel hizmet sunumunda sadece hizmetin ücreti değil çalışanların özlük hakları, sağlık ve güvenliği de önemlidir.

Türkiye’de yeniden belediyeleştirme sayılabilecek farklı uygulamaları da göstermek mümkündür. Bu uygulamalar (Bozğun, 2011: 97-107):

- İzmit Kentsel ve Endüstriyel Su Temini Projesi (Yuvacık Barajı),
- Antalya Çevre Sağlığı ve Su Projesi,
- Çeşme-Alaçatı Su Temini ve Kanalizasyon Projesi,
- Edirne Belediyesi Uygulamaları.

Yeniden belediyeleştirme olarak nitelendirilecek örneklerin sayıları çok azdır. Türkiye’deki bu türden uygulamaların nicelik olarak az olmasının nedenlerini; yerel yönetimlerin kurumsal alt yapısındaki yetersizliğinden veya yerel yönetimlerin, bazı hizmetlerin gördürülmesi konusunda, özellikle sosyal maliyetler açısından özel sektöre kıyasla daha üstün bir konumda olmasına dayandırılabilir. İlk olarak yerel yönetimler mali desteklere erişebilme konusunda merkezi yönetime bağımlıdırlar (Ulusoy ve Akdemir, 2009: 260). Yerel yönetimlerin, merkezi yönetim tarafından finansal olarak yeteri kadar destek alamaması, teknolojinin iyi kullanılması, müşteri odaklılık, stratejik yönetim ve toplam kamu yönetimi gibi modern yönetim tekniklerini kullanmada yetersiz kalacaklardır (Uysal, 2017: 180). Bu nedenle, belirtilen eksikliklerinin farkında olan yerel yönetimler, özel hukuk kişilerine devrettikleri hizmetleri tekrar bünyelerine alma konusunda ki girişimleri sınırlı kalabilecektir. İkinci olarak ise; özel finansmanlar, yerel yönetimlere kıyasla hem maliyetli hem de riskli olabilmelerinin yanı sıra, yerel kamu hizmetlerinin karşılanmasında yerel yönetimlere göre daha az performans sergiledikleri söylenebilir (Uğur ve Miynat, 2014: 20). Yine bu kapsamda yerel yönetimlerin, özel teşebbüs kişilerine kıyasla daha etkili ve verimli bir şekilde giderebildiği yerel kamu hizmetlerinde herhangi bir özelleştirmeye gitmeyerek, hizmet sunumunu doğrudan kendisi gerçekleştirmesi de mümkündür.

Bu az sayıdaki deneyimde iki ortak nokta bulunmaktadır. İlk olarak söz konusu il belediyeleri su alanında hizmetlerin gördürülmesi için özel şirketlere inisiyatif hakkı tanımıştır. İkinci olarak, sayılan belediye deneyimlerinde, özel şirketler, yerel yönetimler ile ikili olarak belirtmiş oldukları sorumluluklarını yerine getirmemişler ve kamu yararı ikinci plana itilmiştir. Bunun yanı sıra, özel teşebbüslerin başarısızlıkları, tüketici fiyatlarının yükselmesine ve hizmetlerin niteliğinde düşüşlere yol açmıştır.

Yaşanan tüm bu olumsuz göstergeler, özelleştirmelere şüpheli bir algının oluşmasını kaçınılmaz kılmıştır. Aslına bakılacak olunursa, yerel hizmetlerin özel işletmelere bırakılmadan önceki durumu ve yeniden belediyelere bırakıldıktan sonraki durumlarının, kamu yararına faydalı olup

olmadığını saptaya bilmek vatandaşların kendilerine sunulan hizmetlerin ihtiyaçlarını, beklentileri doğrultusunda, ne ölçüde karşılayıp karşılamadığına bakılarak görülecektir.

V. Sonuç

Kamu yönetimi aygıtının bir parçası ve anayasa ile düzenlenip demokratik ve özerk bir yapıya sahip olan yerel yönetimler, mahalli sınırlar içinde yaşayan vatandaşların istifade edeceği yerel hizmetleri yerine getirmekle görevli olan kuruluşlardır. Yerel yönetimler, yerel kamu hizmetlerini farklı yöntemlerle ve örgütlenmelerle karşılamaktadır. Bu örgütlenmeler, yerel kamu hizmetlerinin konusuna ve niteliğine göre değişkenlik göstermektedir.

Yerel yönetim dendiğinde akla ilk olarak belediyeler gelmektedir. Belediyeler vatandaşların temel gereksinimleri olan temiz içme suyu, ulaşım, eğitim, sosyal konut, sağlık ve çevre koruma gibi sosyo-kültürel ve ekonomik nitelikteki yerel kamu hizmetlerini yerine getirmekle mükelleftir. Belediyeler bu hizmetleri doğrudan kendi kontrolünde sağlayabileceği gibi özelleştirmelere giderek özel teşebbüsler eliyle de gördürebilmektedir.

Kamu hizmetinin temel ilkelerinden olan “eşitlik, süreklilik ve etkililik” kavramları, kamu hizmetlerinin bir parçası olan yerel hizmetler içinde geçerlidir. Yerel kamu hizmetleri, doğrudan kamuya yöneltilmiş ve kamu yararı taşımalıdır. Ayrıca yerel kamu hizmetleri, kamu kuruluşlarınca veya kamu kuruluşunun gözetiminde özel kişilerce yürütülmektedir. Ancak özel kişiler aracılığıyla devralınan yerel kamu hizmetleri her zaman kamu yararına olumlu katkılar sağlamamaktadır.

Günümüzde yerel kamu hizmetlerin karşılanmasında özel teşebbüslerin bir takım yetersizliklerinden dolayı, bu hizmetlerin sunumunun yeniden belediyeleştirilmesi ile iyileştirilmesi gündeme gelmiştir. Belediyelerin hizmetleri bizzat yerine getirmedeki rolü önem kazanmıştır. Hizmetlerde aksamaların önüne geçebilmek için modern yönetim stratejilerinden biri olan “yeniden belediyeleştirme” uygulamaları ile hizmet sunumunda kalitenin ve etkinliğin artırılabilmesi düşünülmektedir. Uygulamanın olgunlaşmasında sebepler ve aktörler değişse de ulaşılmaması istenen temel sonuç yerel hizmetlerin gecikmesinin önüne geçmek ve yeterli hizmetler üretebilmektir. Yeniden belediyeleştirme uygulama sürecinde vatandaşların baskı gurupları oluşturmalarının yanı sıra belediye yönetimleri de her hangi baskı unsuru olmadan bu kararı alabilmektedir. Temel hizmetlerin yerel yönetimler aracılığıyla yürütülmesiyle, kamu yararındaki artışların olacağı ve buna bağlı olarak hizmet kullanıcılarının hizmet bedellerine daha az ücret ödeyecekleri öne sürülebilir. Ancak belirtmek gerekir ki, yerel kamu hizmetlerinin sunumunda özel sektörü devre dışı bırakmak mümkün değildir. Vatandaşların mağdur olmasını önleyen ve hizmet sunumunu daha verimli bir şekilde sürdüren taraf özel teşebbüs ise söz konusu hizmetlerin bu kesimler aracılığıyla yürütülmesi kamu çıkarı açısından daha yararlı olacaktır.

OECD ülkelerinde yerel kamu hizmetlerin yeniden belediyeleştirilmesi süreci belli başlı nedenlerle ve bu sürece ortak olan paydaşların katkılarıyla meydana gelmiştir. Yeniden belediyeleştirme hareketlerinin temel nedenleri özel işletmelerin hizmet sunumundaki işlevsel hataları, hizmet satın alımında tüketicilerin daha yüksek fiyatlar ödemeleri ve ideolojik unsurların etkili olduğu

görülmektedir. Seçilen ülkelerdeki piyasalaştırılan hizmetlerin yeniden belediyeleştirilmesi uygulamaları incelendiğinde, bazı ülkelerde önemli ölçüde yararlarının olduğunu söylemek mümkündür. Ancak yeniden belediyeleştirme uygulamasının henüz yeni bir anlayış olmasından dolayı yaygın olarak kullanılan bir yöntem olarak kullanıldığı iddia edilemez. Bu bağlamda sonuçlarının da neler getirip neler götüreceği tartışmaya açık bir konudur. Keza bu yöntemi uygulayan diğer ülke belediyelerin olumlu sonuçlar elde edemeyeceği zaman içerisinde görülecektir.

Genel itibarıyla bakıldığında, yerel kamu hizmetleri vatandaşların talep beklentilerini karşılamalı, halka ve hizmete yönelik olmalıdır. Bu bağlamda yerel kamu hizmetlerinin karşılanmasında bu hizmetlerin kim tarafından yerine getirileceğini saptamak, yerel yönetimler açısından çok önemlidir. Yerel ihtiyaçları gidermede belediye şirketleri veya diğer özel kuruluşlarda iş görebilmektedir. Yerel yönetimler bu şekilde, yerel koşullara en uygun olabilecek hizmet sunma yöntemlerini belirlemelerinde de katkı sağlayacaktır. Konu Türkiye açısından bakıldığında çok genç bir uygulama olması ve yeniden belediyeleştirme uygulaması denilebilecek deneyimlerinin sayılı olması nedeniyle kesin yargılar ortaya koyulamamaktadır.

Kaynakça

- AKGÜN, İlhan (2015), “The case of Antalya: Remunicipalisation of Water and Sanitation Services in Turkey”, <http://akgunilhan.blogspot.com.tr/2015/02/the-case-of-antalya-remunicipalisation.html>, (Erişim Tarihi: 29.05.2018).
- AKYILMAZ, Bahtiyar & SEZGİNER, Murat & KAYA, Cemil (2009), Türk İdare Hukuku (Birinci Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara.
- AMBROSİUS, Gerold (2012), Paradigmen Öffentlichen Wirtschaftens in Historischer Perspektive, (Ed. SCHAEFER, C. & THEUVSEN, L.), Renaissance Öffentlicher Wirtschaft: Bestandsaufnahmen, Kontexte, Perspektiven. Baden-Baden: Nomos.
- ATEŞ, Hamza & NOHUTÇU, Ahmet (2006), “Kamu Hizmeti Sunumunda Gönüllü Kuruluşlar ve Devlet”, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 11, ss. 245-276.
- BALLARD, Mark (2012), “Somerset Council to Bring Southwest One Services Back in House”, <https://www.computerweekly.com/news/2240142323/Somerset-Council-to-bring-Southwest-One-services-back-in-house>, (Erişim Tarihi: 30.05.2018).
- BAYRAKÇI, Erdal & KAHRAMAN, Selçuk (2017), “Yeni Kamu Hizmeti Anlayışı ve Belediye Hizmetlerinde Özelleştirme”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, ss. 299-315.
- BECKER, Sören (2017), “Our City, Our Grid: The Energy Remunicipalisation Trend in Germany”, https://www.tni.org/files/publicationdownloads/chapter_8_reclaiming_public_services_2908.pdf, (Erişim Tarihi: 29.05.2018).
- BİRCH, Jules (2011), “Up in Arms: Are We Facing the Death of the Almo?”, <https://www.theguardian.com/housing-network/2011/nov/03/up-in-arms-facing-death-of-almo>, (Erişim Tarihi: 31.05.2018).

- BLAUWHOF, Frederik (2013), "Berlin and Hamburg Referenda to Reverse Electricity Grid Privatization", <http://www.truth-out.org/speakout/item/16959-berlin-and-hamburg-referenda-to-reverse-electricity-grid-privatization>, (Erişim Tarihi: 30.05.2018).
- BOZĞUN, Didar Onur (2011), "Dünya'da ve Türkiye'de Su Sorunu ve Çok Uluslu Şirketler", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BUSSHARDT, Bastian (2014), "Analysing the Remunicipalisation of Services in OECD Countries", *Research Gate*, 10 (131), ss. 1-42.
- CARDWELL, Diane (2013), "Cities Weigh Taking Over From Private Utilities", https://www.nytimes.com/2013/03/14/business/energy-environment/cities-weigh-taking-electricity-business-from-private-utilities.html?pagewanted=all&_r=0, (Erişim Tarihi: 29.05.2018).
- CCRE (2009), European Charter on Local and Regional Services of General Interest, March 2009, http://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/charter_sgi_EN.pdf, (Erişim Tarihi: 10.06.2018).
- EPSU (2008), "Supporting the Reform Process in Local and Regional Government: Joint Evaluation of the Experience in Different Forms of Service Provision", Brussels, July 2008, http://www.ccre.org/docs/publication_reform_public_services_en.pdf, (Erişim Tarihi: 30.05.2018).
- ERYILMAZ, Bilal (2007), Kamu Yönetimi, Erkam Matbaası, İstanbul.
- FALAY, Nihat (2003), "Kamu Hizmeti ve Yerel Yönetimler İlişkisi", I. Ulusal Yerel Yönetimler Çalıştayı, 6-7 Haziran Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İİBF, Biga/Çanakkale, ss.40-47.
- FOOD & WATER WATCH (2008), "Faulty Pipes - Why Public Funding-Not Privatisation is the Answer for U.S. Water Systems. Washington DC: Food and Water Watch", <https://www.foodandwaterwatch.org/reports/faulty-pipes>, (Erişim Tarihi: 26.05.2018).
- GONÇALVES, Costa Pedro (2008), "The Enabling State and the Market", Coimbra University, January 2008, http://www.pedrocostoncalves.eu/PDF/the_enabling_state.pdf, (Erişim Tarihi: 31.05.2018).
- GÖVEN, Yusuf (1999), "Kamulaştırma İşlemlerinde 'Kamu Yararı'", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 1, ss. 247-262.
- GÖZLER, Kemal (2005), İdare Hukuku Dersleri, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref (2014), Yönetim Hukuku (32. Bası), Turhan Kitabevi, Ankara.
- GÜN, Servet (2015), "Neo-liberal Küreselleşme Sürecinde Değişen Yerel Eğilimler Sosyal Politika Uygulamaları ve Emek Politikaları Bağlamında Tunceli Belediyesi", *Toros Üniversitesi İktisadi, İdari, Sosyal Bilimler Fakültesi*, Cilt: 2, Sayı: 4, ss. 1-30.
- GÜNDAY, Metin (2004), İdare Hukuku (9. Basım), İmaj Yayınevi, Ankara.
- GÜNDAY, Metin (2011), İdare Hukuku (10. Baskı), İmaj Yayınevi, Ankara.

- GÜLER, Birgül Ayman (2016), *Yeni Sağ ve Devletin Değişimi*, İmge Kitabevi, Ankara.
- HACHFELD, David (2008), "The Remunicipalisation of Water – Some Reflections on the Cases of Potsdam and Grenoble", *The Public - Alternatives to Privatisation*, 1-6 Ağustos, Saarbrücken, ss. 1-8.
- HALL, David (2012), "Re-municipalising Municipal Services in Europe", *Public Services International Research Unit*, University of Greenwich, London.
- HALL, David & LOBINA, Emanuele (2001), "Private to Public: International Lessons of Water Remunicipalisation in Grenoble, France", *Public Services International Research Unit*, University of Greenwich, London.
- HALL, David & LOBINA, Emanuele & CORAL V. (2010), "Replacing Failed Private Water Contracts, [Online] In: Public Services International Research Unit Seminar, Jakarta, <http://www.psir.org/reports/replacing-failed-private-water-contracts>, (Erişim Tarihi: 24.05.2018).
- HALL, David & LOBINA, Emanuele & TERHORST, Philipp (2013), "Remunicipalisation in the Early Twenty-first Century: Water in France and Energy in Germany", *Routledge*, 27 (2), ss. 193-214.
- INMAN, Alison (2011), "The Future Role of ALMOs", <https://www.theguardian.com/housing-network/2011/mar/28/the-future-of-almos>, (Erişim Tarihi: 31.05.2018).
- JEHL, Douglas (2003), "As Cities Move to Privatize Water, Atlanta Steps Back", <https://www.nytimes.com/2003/02/10/us/as-cities-move-to-privatize-water-atlanta-steps-back.html>, (Erişim Tarihi: 25.05.2018).
- KARAHANOGULLARI, Onur (2015), *Kamu Hizmeti: Kavramsal ve Hukuksal Rejim*, (3. Basım), Turhan Kitabevi, Ankara.
- KELEş, Ruşen & YAVUZ, Fehmi (1983), *Yerel Yönetimler*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KLAUS, Markus von Beitrag Ein (2013), "Münsterländer Stromrebelln am Ziel", <https://kopo.de/blog/2013/03/21/munsterlander-stromrebelln-am-ziel/>, (Erişim Tarihi: 29.05.2018).
- KÖSECİK, Muhammet (2000), "Yerel Yönetim Teorileri ve Merkez-Yerel Yönetim İlişkilerindeki Merkezileşme: Thatcher Dönemi", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt: 9, Sayı: 1, ss. 25-41.
- MEKONNEN, M. M. & ERCIN, A. E. & HOEKSTRA, A. Y. (2012), "The Water Footprint of France", Institute for Water Education, Value of Water Research Report Series No: 56, University of Twente, Enschede.
- MISSIMER, Thomas M. & DANSER, Philip A. & AMY, Gary (2014), "Water Crisis: The Metropolitan Atlanta, Georgia, Regional Water Supply Conflict", *Research Gate*, 2014 (131), ss. 669-689.
- NEWMAN, Janet & CLARKE, John (2009), "Publics, Politics and Power: Remaking the Public in Public Services", <http://oro.open.ac.uk/16218/4/2DA38EAB.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.05.2018).

- OHEMENG, K. Frank & GRAND K. John (2008), “When Markets Fail to Deliver: An Examination of the Privatization and De-privatization of Water and Wastewater Services Delivery in Hamilton, Canada, *Canadian Public Administration*, 51 (3), ss. 475-499.
- ÖÇAL, U. Erol (2018), “Yerel Yönetimlerde Neo-liberal Dönüşümün Kısa Bir Değerlendirmesi”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,
<http://www.yyusbedergisi.com/dergi/yerel-yonetimlerde-neo-liberal-donusumun-kisa-bir-degerlendirmesi20180101041258.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.11.2018).
- ÖZAY, İlhan (1986), *Devlet İdari Rejim ve Yargısal Korunma*, (1. Basım), Filiz Kitabevi, İstanbul.
- ÖZTOP, Sezai (2016), “Türkiye Ekonomisinin Dönüşümü”, *“Kamu Yönetimi Reformları”*, (Ed., Seyfettin ERDOĞAN & Ayfer GEDİKLİ), Umuttepe Yayınları, Kocaeli, ss. 1-28.
- PIGEON, Martin & McDONALD A. David & HOEDEMAN, Olivier & KISHIMOTO, Satoko (2012), *Remunicipalisation: Putting Water Back into Public Hands*, (Birinci Basım), Transnational Institute, Amsterdam.
- Privatisation Of Public Services And The Impact On Quality, Employment And Productivity (PIQUE) (2009), Summary Report, Vienna 2009, <https://postkom.no/wp-content/uploads/2017/01/Postdirektivet-EU-rapport-PIQUE-2009.pdf>, (19.06.2018).
- RAMESH, M. & ARARAL, Eduardo & WUN, Xu (2010), *Reasserting the Public in Public Services: New Public Management Reforms*, Routledge, London.
- REICHARD, Christoph & RÖBER, Manfred (2012), “Remunicipalization in Germany - Trends and Interpretations”, University of Leipzig, July 2012, http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_15752.pdf, (Erişim Tarihi: 08.06.2018).
- SAĞIR, Hayriye (2016), “Liberal Öğreti ve Yerel Yönetimlerin İlişkiselliği: Teorik Bir İnceleme”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ss. 282-307.
- SA-LEONARDO, Par (2016), “Innovation in Municipal Administration: A Case Study of Group-Build Housing in Tübingen”, Montreal, March 2016,
http://www.enap.ca/ENAP/docs/Portail_etudiant/Etudiants_chercheurs/Communication_3e_CEAP_Leonardo_Sa.pdf, (Erişim Tarihi: 30.05.2018).
- SCHMITT, Carina (2013), “The Employment Effects of Privatizing Public Utilities in OECD Countries”, *Public Management Review*, 16 (8), ss. 1164-1183.
- TALAS, Cahit (1993), “Liberalciliğin Geri Dönüşü ve Sonrası”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 3, ss. 3-12.
- TERHOST, Philipp (2014), “Remunicipalisation in Berlin After the Buy - Back”, June 2014, <https://www.tni.org/en/article/remunicipalisation-in-berlin-after-the-buy-back>, (Erişim Tarihi: 30.05.2018).

- TRAPP, Hendrik Jan (2004), “Gemeinwohlsicherung als Herausforderung – kommunale Steuerungspotentiale in der „Gewährleistungskommune”, http://homepages.ruhr-uni-bochum.de/Joerg.Bogumil/Downloads/Tagung/TagungSept04_Trapp.pdf, (Erişim Tarihi: 27.05.2018).
- UĞUR, Alparslan & MİYNAT, Mustafa (2014), “Kamu Özel Sektör Ortaklıklarının Ekonomi Politigi”, *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt: 21, Sayı: 2, ss. 20-40.
- UKEN, Marlies (2013), “Noch haben die Hamburger ihr Netz nicht”, *Zeit Online*, September 2013, <https://www.zeit.de/wirtschaft/2013-09/rueckkauf-netze-volksentscheid>, (Erişim Tarihi: 31.05.2018).
- ULUSOY, Ahmet & AKDEMİR, Tekin (2009), “Yerel Yönetimler ve Mali Özerlik: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırılmalı Analizi” *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:12, Sayı: 21, ss.259-287
- ULUSOY, Kudret (2007), *Küresel Ticaretin Son Hedefi: Su Pazarı (Birinci Basım)*, Kristal Kitaplar, Ankara.
- United Kingdom House of Commons, Transport Committee (2008), *The London Underground and the Public-Private Partnership Agreements*. London: Stationery Office.
- UYSAL, Yusuf (2017), “Yerel Yönetimlerde Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) Uygulamalarının İki Yönü: Avantajlar ve Dezavantajlar”, *Kent Akademisi*, Cilt: 10, Sayı: 2, ss. 169-199.
- VALDOVINOS, Joyce (2012), “The Remunicipalization of Parisian Water Services: New Challenges for Local Authorities and Policy Implications”, *Water International*, 37 (2), ss. 107-120.
- VILA, Trumbo Sol & PETERS, Matthijs (2016), “The Privatising Industry in Europe”, *Transnational Institute*, Şubat 2016, Amsterdam.
- WILLIAMS, Trefor (2010), “Analysis of the London Underground PPP Failure”, *Engineering Project Organizations Conference*, 4-7 Kasım, Columbia University, Boulder.
- WOLLMANN, Hellmut (2015), “Institutional Development of Public and Social Services Provision in European Countries: From Government to Governance?”, *Strategic Public Management Journal*, Sayı: 1, ss. 1-23.
- WOLLMANN, Hellmut & MARCOU, G. (2010), “From Public Sector – Based to Privatized Service Provision. Is the Pendulum Swinging Back?. In: *The Provision of Public Services in Europe*”, *Between State, Local Government and Market*, (Ed. Hellmut WOLLMANN & MARCOU G.), Edward Elgar, ss. 240-260

İnternet Kaynakları:

- <https://www.icij.org/investigations/waterbarons/hard-water-uphill-campaign-privatize-canadas-waterworks/>, (Erişim Tarihi: 20.05.2018).
- <https://www.epsu.org/article/uk-remunicipalising-transport-ppps>, (Erişim Tarihi: 25.05.2018).
- https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Report_ETUI_RemunicipalizationSeminar.pdf, (Erişim Tarihi: 29.05.2018).

https://gov.wales/topics/environmentcountryside/epq/waste_recycling/publication/municipalsectorplan/?lang=en, (Erişim Tarihi: 26.05.2018).

<http://www.spd-net-sh.de/kiel/ratsfraktion/index.php?mod=article&op=show&nr=8440&query=>, (Erişim Tarihi: 30.05.2018).

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/public_services_en.html, (Erişim Tarihi: 10.06.2018).

Araştırma Makalesi
Research Article

BUREAUCRATIC TRADITION OF CHINA: CONFUCIANISM AND LEGALISM

*Elshad ASSADULLAYEV**

Abstract: There are quite a few important classical Chinese texts, which specifically deal with government and administration. The traditional classification of philosophies is known as the Hundred Schools of Thought. Details such as described by the grand historian Sima Qian provided a substantial understanding of the era. Thus, there can be identified two major bureaucratic traditions that have been subject to dispute throughout the history of China: Confucianism and Legalism. In Confucian thought, there is an emphasis on the moral justification of bureaucracy. It focuses on ideas such as filial piety and benevolent government. Legalism, on the other hand, concentrates on the authoritarian rule and administrative techniques of rewards and punishments. Moreover, during the 1970s, a considerable collection of written legal codes and regulation from the 3rd century B.C. was discovered. The carefully designed documents indicate that administrative efficiency was attained through the bureaucratic procedures. Two schools, which mostly define not only China's history but also the whole of East Asia, have been the focus of study. The aim is to shed light on the questions of authority and administration.

Keywords: Confucianism, Legalism, Bureaucracy, China, Law, Authority, Administration.

ÇİN'İN BÜROKRATİK GELENEĞİ: KONFÜÇYANİZM VE LEGALİZM

Öz: Çin'de, yönetim alanında birçok önemli klasik metin bulunmaktadır. Felsefelerin geleneksel sınıflandırılması Yüz Düşünce Okulu olarak bilinmektedir. Antik Çin büyük tarihçisi Sima Qian, çağının önemli bir anlayışını temsil etmekteydi. Böylece, Çin tarihi boyunca iki büyük bürokratik gelenek ihtilafa neden olmuştu: Konfüçyanizm ve Legalizm. Konfüçyanizm düşüncesinde, bürokrasinin ahlaki temeline vurgu yapılmaktadır. Ataya saygı ve hayırsever hükümet gibi fikirlere odaklanılmaktadır. Legalizm düşüncesi ise otoriter iktidar ile ödül ve cezalar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca, 1970'lerde, M.Ö. 3. yüzyıldan kalma önemli yazılı belge ve koleksiyonlar bulunmuştur. Bu belgeler, idari verimliliğe bürokratik prosedürler aracılığıyla ulaşıldığını göstermektedir. Sadece Çin tarihini değil, Doğu Asya'nın tamamında etkili olan bu iki yaklaşım makale boyunca tartışılmıştır. Makalenin otorite ve yönetime ilişkin sorularını aydınlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Konfüçyanizm, Legalizm, Bürokrasi, Çin, Hukuk, Yetki, Yönetim.

I. Introduction

The major classical text in the Confucian tradition is *Lún Yü* (Analects); reflecting the deeds and sayings of Confucius (551-479 BC) it was put together by his followers. Furthermore, there are five classical texts within the Confucian

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi. e-mail: elmedenista@outlook.com
ORCID: 0000-0001-7879-4128

Geliş Tarihi: 14 Ekim 2018
Received: 14 October 2018
Kabul Tarihi: 15 Aralık 2018
Accepted: 15 December 2018

canon: *Shi Jing* (Odes), *Shu Jing* (Documents), *Li Chi* (Rites), *I Jing* (Changes), and *Chun Qiu* (Spring and Autumn Annals). During the coming centuries, these texts were part of the curriculum to examine the prospects for the Chinese imperial bureaucracy (Fukuyama, 2011, Chapter 2; Nylan, 2008, p. 1). There are scripts of two major Confucian thinkers in ancient China by Mencius (372-289 BC) and by Xunzi (313-238 BC). There are also documents illuminating the Legalist school. *Shangjun Shu* (Book of Lord Shang), the collection of writings that represent the thought of Shang Yang (390-338 BC), the fragments attributed to Shen Buhai (400-337 BC) and Shen Dao (350-275 BC), and Han Feizi, the book by the most influential Legalist Han Fei (280-233 BC). There are main texts of Daoism: *Dao De Jing* (The Book of the Way), referring to the semi-legendary figure of Laozi (approx. 5th century BC or later), and *Zhuangzi* credited to the philosopher Zhuangzi (369-286 BC). Additionally, there were schools within the Hundred School of Thoughts in China, such as the Mohists (pragmatists), the Logicians (the school of names) and the Naturalists (*Yin-Yang* cosmologists). Their ideas were either partially lost, or absorbed by the other schools mentioned above. Most of the aforementioned schools and thinkers were also described by Sima Qian in *Shiji* (Records of the Grand Historian), (started by Sima Qian's father Sima Tan).

At the beginning of the Eastern Zhou period (770-256 BC), there were more than a hundred states. During the first half of it, the Spring and Autumn period, none of the states was strong enough to conquer the rest, so the goal was to establish dominance. The rise of bureaucracy and meritocratic principles in the selection of officials within the historical developments during the Spring and Autumn period provided opportunities for the talented to offer private education. This is the time when Confucius rises as a great teacher. It is known that after serving as a government official Confucius concentrated on teaching (Zhao, 2015, pp. 170–171). To Confucius, to be able to establish a good society, it is not the law, but virtue that should be taken as a basis. Confucian values are grounded on ideas such as *ren* (benevolence) and *li* (ritual). Total bureaucratization of ancient China sometimes is accounted to the second half of the Eastern Zhou, the Warring States period.

Two great masters of ancient Confucian thought are Mencius and Xunzi. While the influence of Xunzi was instant and largely defined his age, Mencius was especially important to the Neo-Confucians a thousand years later. The ideas between the two were sharply different. The dialectic corresponds with that of Rousseau and Hobbes. While Mencius believed in the intrinsic benevolence of human nature, Xunzi claimed that the nature of man is evil. As men naturally hate each other, according to Xunzi, there should be the civilizing impact of teachers and laws (Manson, 1987, p. 275). In fact, Xunzi's political thinking, in a way, is a connection between Confucianism and Legalism. Moreover, two famous Legalists, whose influence in the establishment of the despotic Qin dynasty is well-recorded, Han Fei, the grand master of the Legalist thought and Li Si (280-208 BC), the chancellor and adviser to the ruler of the Qin, are the students of Xunzi. Unlike Confucianism, Legalism is an impersonal and amoral technique of statecraft. It stresses on punishment and reward. The principle of intrinsic human evil is particularly dominant in Legalism. It advocates that the selfish outcome is what motivates people. Since everyone's

interests are in conflict, there has to be a strong state. The state would establish a proper way of conduct and would punish those who misbehave. The state is the main regulating mechanism of a society, as well as of all aspects of the life of individuals. The Legalist school promotes equality before the law; punishments applied to all, except ruler.

II. The Mandate of Heaven

A key concept in the political history of China is the “Mandate of Heaven” (*Tiānmìng*). It is repeatedly mentioned in the classical scripts and is a pivotal concept in almost all major traditions of China, especially the Neo-Confucianism, except the Legalism. Mencius is particularly important in the discussion of this idea. The specific notion is said to be developed during the establishment of the Zhou dynasty (1046-256 BC). When overthrowing the Shang dynasty (1600-1046 BC), the Zhou faced resistance from the Shang aristocratic circles. Consequently, the Zhou came up with an idea that would justify their dominion. The concept claims to have a divine source, so that who possesses it has the divine right to rule. However, once possessed its canons should be carefully followed. Otherwise, the right to rule may be lost in the same fashion it was gained. The ruler must take care of its people well-being; he must be a moral exemplar. Thus, the performance of a ruler was constantly measured by these criteria. This way the Zhou dynasty secured the rule. Moreover, the ancient documents (*Yi Zhou Shu*) revealed that initially, the Zhou had not been the most potent of the states. It is said that due to the fact of receiving the Mandate it had been able to conquer the more powerful (Zhao, 2015, p. 53).

Principles of monopolization of power and rule by law are inherited in the Legalism. Per contra, the Mandate of Heaven makes a ruler vulnerable to its subjects, as he is not an absolute authority. He is a king/emperor as long as he holds the Mandate. To illustrate, this is completely different from “The Divine right of kings” in Europe, where the ruler was not accountable to anyone, or any earthly authority. He derived legitimacy from God, and only the God could judge him. Therefore, he was above the law. In the Mandate concept, however, even the idea of rebellion against the king is implicitly legitimate (Zhao, 2015, p. 54). The choice of heaven is revealed through the people. Mencius reckoned that the king was the son of heaven. Heaven provided him a mandate to deliver well-being for the people. If he did not govern righteously, the people could overthrow him. The Chinese notion of “people-based politics” emphasized that the will of the people was the will of heaven (Jung, 1994, p. 191; Mo, 2003, p. 63). A ruler, in order to sustain a political legitimacy, must be accepted by the people. Thus, such a performance-oriented legitimacy deduced from the mandate provided reasons and justifications for the regicide. Indeed, the Mandate of Heaven, *Tiānmìng*, has been an important factor throughout the history of China, and today, the Chinese word “revolution”, *gémìng*, includes the “mandate” word, and means, “to change the Mandate” (Jung, 1994; Schell, 1995, p. 22; Schrecker, 2004, p. 6).

The ruler needs to be accurate and cautious in his state policies. The Confucian thought teaches that the ruler must be capable of seeing the *Dao* (Peerenboom, 2002, p. 33). Signifying the natural order of the Universe, it is an

important doctrine within the traditions of China. Mencius believed that there is a unity of *Dao* (way) and the will of the people. In case of natural calamities and other difficulties that prevented people to carry out orders given by a king, the question of mandate arose. By practicing *Dao* in his governance, the ruler would gain the support of the people (Chan, 2007, p. 186). While to Confucians, *Dao* meant proper social relations and rule by virtue, to Legalists it was good law, administration, and authoritative rule. To Daoists, all this was a sign of deterioration.ⁱ

III. Bureaucratic Morality in Confucianism

It is generally conceived that the Weberian theory dehumanizes workers and erases individuality. In Confucian culture, each individual employee has moral value rooted in him rather than in the impartial legal-rational bureaucratic authority (Im, Campbell, & Cha, 2013, p. 292). Weber has regarded Confucianism as a barrier to development. Comparing the Protestant and Confucian ethics, he has explained the reasons for the emergence of Western capitalism and its derivatives, such as individualism, competition, and profit-maximization. To Weber, the Protestant ethic in the West has been a far more favorable environment for the development (Giddens, 2002, p. xv). Confucianism does not endorse analogous rational instrumentalism, and does not sanctify the transcendence of mundane affairs, as in Hinduism. Confucianism lacks individual prayer and knows only ritual formula (Weber, 1951, p. 146). Giddens (2002) has clarified that an ethic which emphasizes rational adjustment to the world “as it is” could not have produced a moral dynamism in economic activity similar to that of European capitalism.

Huntington (1993, p. 300) has argued that Confucian ethics is anti-democratic by nature, as it favors the community over the individual, authority over freedom, and duties over rights. However, there is a perception that some aspects of Confucianism are compatible with democracy, but in a shape of Confucian democracy, rather than liberal democracy (Tan, 2003, p. 201). Unlike democracy, the classical Confucian theory is one of guardianship, and meritocratic (Chan, 2007, p. 188). Furthermore, there is an emphasis on moral élite. A community selects the best ones for the authority. The authority in the Confucian assessment is morally obligated to secure peace and justice. As follows, people also have a moral responsibility to support their leaders given that the leaders exercise their obligations. Here, Frederickson (2002, p. 613) has identified similarities between this Confucian idea of reciprocity and European social contract of Locke, Rousseau, Kant, and Rawls. Another parallel with Western philosophies, in this case with the ideas of Montesquieu, is that a government of moral conventions is to be favored to a government of laws because an increase in lawmaking signals failure in collective morality. Frederickson (2002, p. 617) has proposed that while to Waldo public administration is a form of politics, to Confucius, it would be a form of morality. The public administration might be considered as the law in action. In Confucian thought, bureaucratic relations are guided by the moral principles. Instead of public administration as the law in action, public administration is morality in action. Also, in the Western model, management principles of the public and private sectors normally share similarities, which makes feasible a

higher flow of inter-sector job mobility. Indeed, classical organizational theorists, such as Taylor and Fayol, have been influential within both sectors. In the East Asian countries, however, government positions are most widely considered superior to those in the private sector (Im, Campbell, & Cha, 2013, p. 294).

In the Confucian thought, human beings are perceived in relation to the natural *Gemeinschaft* structures and it is through society they are cultured to become human (Bellah, 1991, p. 122; Dao, 1996, p. 47; Peerenboom, 2002, p. 28). As Confucius believed in the good nature of people, it meant that all societal problems had their origins in the deterioration of ethics. Thus, he held that through the ethical cultivation of people there is a possible renovation of the benevolent society (Dao, 1996, p. 47; Zhao, 2015, p. 180). The famous golden rule that appears in one form or another in nearly all major world religions and traditions, which maintains the relationship between individuals in the community, “Do not do to others what you not want others to do to you” appears in the Analects. Understanding of right and wrong, and doing right rather than wrong means that an intelligent person knows what is wrong, and righteous doesn’t do what is wrong (Frederickson, 2002, p. 621). Confucius believed that the most efficient way to forestall people from doing wrong is to develop their ethics. It is an inward way that suits the good nature of people and potentially prevents misconducts from the root. Prevention of crimes by law is an outward way. It is a post factum prevention by punishment. Dao (1996, p. 56) has expressed that it deals only with the symptoms. Furthermore, punishments ensure submission to the government by means of violence. Whereas in rule by virtue the loyalty is guaranteed by winning over people’s minds and hearts. Frederickson (2002, p. 614) has clarified that according to the Confucian tradition laws make people tricky and encourage amorality (legally but immorally). The laws usually tell us what not to do, rather than what to do.

To establish a benevolent society Confucius suggested deploying the talent. The rulers must create such circumstances for virtuous people, who may not even necessarily have widespread support. Thus, under such conditions, the vicious men, though supported by the masses, could not be promoted. The concept of *ren*, which is a central doctrine in the Confucian thought, meaning benevolence, finds its application in a person and in interpersonal relationships. Accordingly, Confucians’ approach to morality is holistic. Likewise, the public administration should apply benevolence, where a bureaucrat is not merely a functionary, also is an intellectual and teacher. (Lam, 2003, p. 154). Humans must be educated to become honorable. In Analects 19.13 (2003, p. 225): “Zixia said, “One who excels in his official position should then devote himself to learning. One who excels in learning should then devote himself to official service”. The Chinese scholar-ruler, the “gentlemen” (*Junzi*) means an educated and moral public official, who is an actor in the context of moral action. The government acts also are moral acts. An official has to be benevolent, well-educated, loyal, incorruptible by money and titles, practice filial piety and self-cultivation. The authority for the action is neither based on law nor delegated from a leader, it is engrained in bureaucrat’s idea of the good. Hence, political authority is set for those who can display moral and intellectual qualities. A head of state leads with moral power (Frederickson, 2002, p. 616). Confucius

(2003, p. 8; Analects 2.1) said: “One who rules through the power of Virtue is analogous to the Pole Star: it simply remains in its place and receives the homage of the myriad lesser stars”. Here, the harmony brought about by Heaven is to be a model for the human ruler, who is in a *Wu-wei* fashion will transform the world to order through the power of his moral virtue. *Wu-wei* is generally assumed as the Daoist concept, meaning non-action or effortless action.ⁱⁱ

Mencius stressed on the human nature and the role of individuals in society and governance (Drechsler, 2015, p. 115). His thought was particularly important in the Neo-Confucianism, which appeared much later and dominated during the Song (960–1279 AD) and Ming (1368–1644 AD) dynasties. It refers to the schools of Confucianism, which were against the dominance of Buddhism, although influenced by it, and the antisocial impact of Daoism. The Neo-Confucian rationalism consists of ideas of inclusive humanist vision that integrates personal self-cultivation with social ethics (Lam, 2003, p. 155). Neo-Confucians, based on the ideas of Mencius, believed in the good nature of humanity. The Song era was abundant with prominent statesmen and thinkers, such as Wang Anshi (1021-1086 AD), the major political reformist, and Sima Guang (1019-1086 AD), the brilliant scholar and politician who opposed Wang Anshi measures. Among the influential philosophers of the period was the greatest rationalist Confucian Zhu Xi (1130-1200 AD). The good governance of Zhu Xi conserved the tradition of Classical Confucians, where the government must practice benevolent policy to care for the people.ⁱⁱⁱ Wang Yangming (1472-1529 AD) from the Great Ming Empire, was another important Neo-Confucian thinker. During the Ming, as the merchant class gained more significance, Neo-Confucians became positive about the morality of the class. Wang thought that it would be possible for them to become sages if they could harmonize their body and mind. Proposing the “uniting thought and action” and returning to the moral idealism of Mencius, he claimed that moral education should be based on the “good conscience” (Lam, 2003, p. 156).

IV. Administrative Techniques in Legalism

Legalism or *fajia* is a school of thought that endorses strict and harsh laws. The Legalists were the political visionaries who used the law as a tool for achieving political ends (Hulsewé, 1981, p. 3). Though *fa* usually is described as law, there are other meanings inherited within it such as “standard” and “method”, and altogether this means *fajia* (Goldin, 2011, p. 7). According to the Legalist-Daoist theorist, Shen Dao, if the ruler neglects *fa*, the punishments and rewards will be a product of his mind. If the ruler decided between mild and harsh treatment on the grounds of his own reason, then people would be rewarded differently for the same merit and punished differently for the same fault. Thus, *fa* makes it sure that people are treated according to their deeds (Goldin, 2011). The *fa* of Shang Yang, as Han Fei proclaimed, is not a just legal code, but a model of social organization (Schwartz, 1985, p. 335). *Fa* is usually contrasted with *li* (ritual, propriety, customs, moral conduct), exemplified in Confucianism. Contrary to *li*, which may be defined as principles imposed by society (history, culture), *fa* is a code that enforced by sovereign. The aim of both is regulation of people (Lee & Lai, 1978, p. 1309).

The Legalist realpolitik can be divided into three main groups. One was the thought of Shang Yang. To him, *fa* (law or regulation) was the most significant aspect of politics. Another group was led by Shen Buhai, who considered *shu* (bureaucratic method, handling men, statecraft) to be the most important factor. Shen Dao represents another path and stresses on *shih* (power or authority). Han Fei, the last great Legalist thinker, reviews all three ways and embraces them into a comprehensive doctrine. If the ruler is intelligent, he is like Heaven rules fairly according to the law (*fa*). He handles men (*shu*) by implementing his authority (*shih*) (Fung, 1968, pp. 157–158). Whereas there were earlier forerunners of the Legalist school, such as Guan Zhong (720–645 BC), and later, during the early Warring States period, Li Kui (455–395 BC), it becomes more apparent through the works of three contemporaries, Shang Yang, Shen Buhai and Shen Dao (a younger contemporary). Subsequently, the developed Legalist techniques precisely influenced the laws of the state of Qin.

In 1975, the discovery of multiple tombs provided additional information about the administrative regulations of the Qin prior to the unification of China by its illustrious emperor Shi Huangdi (259–210 BC). The sources display that the effectiveness was achieved through the bureaucratic procedures. For instance, grain supplies were under strict regulation; cattle and horses were constantly inspected. If government animals (horses, cattle) died, handing over the hides, horns, and bones and writing detailed reports would be required (Hulsewé, 1981, p. 18). When a request was made for any reason, it had to be submitted in writing. There were no oral requests or requests through third parties allowed. When the documents were transferred or received, the month, day and time of their receipt or dispatch had to be recorded. Moreover, during the period of post-unified China, Li Si, the Legalist thinker and chancellor to the Shi Huangdi, facilitated the standardization of the written Chinese. Therefore, it becomes evident that the Qin was a highly organized state with an extensive amount of administrative and criminal laws (Kruger, 2003, Chapter 8; Lewis, 1999, pp. 13–48).

There are several major ancient books from which we can fully grasp the canons of Legalism. The first of them is *Shangjun Shu*, presumably a collection of thoughts of Shang Yang. To him, a strong state necessitates supreme law. Private criticism of the law is considered potentially hazardous. In fact, any type of opinion about law, be it positive or negative, is forbidden. While Confucians referred to the Book of Odes or Book of Documents, in *Shangjun Shu*, these books were perceived as destabilizing factors. Shang Yang, essentially, declared that the scholars are bad people who do not perform manual labor. When people have a private opinion about some matters, a state is in disorder. Shows of private bravery result in a weakening of army (Shang, 2011, Chapter 18). Lord Shang held that the sovereign should not be paying attention to the ancient traditions and judgments of the people, but base his judgments on modern realities and current state interests. The laws ought to be clear and straightforward. The violations of laws must be sternly penalized. The ruler himself is above the law, but all other subjects, including the heir to the throne, must strictly abide by the law. The people have no right to discuss the laws issued by the ruler. The people should only blindly obey. Also, all people must be respected in accordance with their merit, and not due to their origin.

Since man is inherently defective, because of a small gain, he is capable of serious crimes, unless he is stopped by fear of severe punishment. Punishment produces force, force produces strength, strength produces awe, and awe produces virtue. The origins of virtue are in punishments (Shang, 2011). Confucian ethics may be regarded as especially bad in wartime. Although Legalists tolerated it during the time of peace and order. The tractate, indeed, reveals quite a tolerable attitude when the state order is preserved. (Fields, 1989, p. 5). Criticizing Confucians (also Mohists) Han Fei (2003, p. 103) wrote:

“... the people will bow naturally to authority, but few of them can be moved by righteousness. Confucius was one of the greatest sages of the world. He perfected his conduct, made clear the Way, and traveled throughout the area within the four seas, but in all that area those who rejoiced in his benevolence, admired his righteousness, and were willing to become his disciples numbered only seventy. For to honor benevolence is a rare thing, and to adhere to righteousness is hard. Therefore within the vast area of the world only seventy men became his disciples, and only one man—he himself—was truly benevolent and righteous.”

At the time of Qin Empire, there was an incident of criticism towards the emperor. During a banquet, by referring to the previous dynasties, the ideas of decentralization have been addressed to the First Emperor.^{iv} The response was that such state of affairs would be destabilizing. Here, Shi Huangdi tolerated such criticism and didn't put any kind of punishment. Centralization debate was long established by that time. The chancellor Li Si theorized that decentralization was equal to turmoil. He considered criticisms by scholars as private and selfish; it was regarded as actions against the government. Li Si proposed to burn the books owned by privates and to execute scholars whose rhetoric used the past to criticize the present and those officials who protect the critics. With an exception of some medicine and farming records, the rest of the Confucian thought, rituals, music, works of the Hundred Schools were allegedly burned during the Qin era, however, some passed into the Han Dynasty (Fields, 1989, p. 18). Yet, this particular case of criticism somehow was neglected. There are accounts of inconsistency found in the sources concerning this.

Shen Buhai is another major theorist of the legalist thought. On account of his reflections, Han Fei developed the impartial administrative technique of defining rewards and punishments in accordance with a subject's true merit. The major administrative technique offered by Shen Buhai was *Xingming*, that is, comparing an official's "performance" (*xing*) to the duties prescribed by his "title" (*ming*), and afterward rewarding or punishing him accordingly (Goldin, 2011, pp. 8–10). The "performance" and "title" must be corresponding. The ruler decides on the duties according to their words and evaluates their accomplishments according to their duties (Goldin, 2013, p. 9). To get a job done, the best method is to wait for one to offer his service. Then the "title" is appointed to one who has volunteered. Later, the ruler needs to compare the official's "performance" to his "title". In other words, one does not pick the best suitable for a job (for example, to repair a bridge), but waits for one to offer a proposal. As a result, one bids with a cautiously calculated plan. *Xingming* is borrowed by Han Fei (Creel, 1975). He anticipated that ministers would promise as much as they could, based on rivalry, but not exaggerate it, as they

would be held responsible for any shortages. This way, if a minister underperformed, i.e. his performance was not as good as his title, then he would be punished. The punishment would be prescribed precisely because his “performance” and “title” did not match, and not because he underperformed. Similarly, if one achieved well, better than he initially had offered, he would be punished as well. His punishment was not because of his small promise, but because the performance and the title did not match^v (Goldin, 2013).

V. Who is the Authority?

Dao (1996, p. 50) has argued that the Confucian state bears elements similar to definition conceptualized by Weber. Nevertheless, unlike Weber’s definition of the state, regarding the legitimate use of violence, the Confucians emphasized the embodiment of the people. The Legalist Shen Dao acknowledged that authority is not based on coercion. The coercive power instead rests on the acceptance of authority (*shih*). Such legitimate power enables the ruler to preserve the social order. The ruler cannot impose all the techniques of coercion, without possession of authority. The authority is grounded on the fact of the rulership, and not on the ruler. Similar to Weber’s non-traditional and non-charismatic legal-rational framework, it is rather abstract and impersonal, though individualized in a ruler. If the principle of the rulership is challenged, for example by the Mandate of Heaven, the foundation of authority is destroyed (Schwartz, 1985, pp. 339–341). In Legalism, ruler entirely monopolizes the state power.

Political unity, as a central factor for Confucianism, is naturally required to protect the state from the external dangers and to govern the country in the most efficient way. It is the centralization of political power, not the Western ideas of separation of powers, checks and balances, which describes the Confucian state the best. Confucian state unites the government with political-administrative power that concentrated in the bureaucracy (Dao, 1996, p. 51). As long as the ruler is legitimized by the mandate, he holds all-embracing powers. Yet, as the question of mandate was still important for the Confucians, as well as ritual and family authority, the rulers of the Warring States period favored Legalism since its state power was truly unchecked. However, sovereign and value-free practices in the premodern society could not sustain value-based challenges in the long run. This was among the reasons for the failure of the Qin Empire (Zhao, 2015, pp. 192-193).

Much of China’s history up until the modern times can be seen in terms of tensions between Confucianism and Legalism. Fukuyama (2011, Chapter 7) has described Confucianism as backward-looking, which seeks legitimacy in ancient rituals. Whereas Legalism is forward-looking, which sees the Confucian stress on the family as an obstacle to the consolidation of political power. Furthermore, Mao Zedong, similar to the Legalist rulers before him, saw traditional Confucian morality as an impediment to social progress. It is suggested that the Maoist China is the Legalist “utopia” with the Marxist-Leninist premises. Nevertheless, the Legalism should not be assumed as the strict following of the law. As in other world traditions, prior to state and independent of it, there was the body of rules that were sanctified by the sacred authority. Such a law was believed to be older and more legitimate than the

authority of a ruler. This is the rule of law. Scholars distinguish between the rule of law and rule by law (Fu, 1996, Chapter 4; see also Dyzenhaus, 2006; Fukuyama, 2011; Tamanaha, 2004). In the rule of law, the executive is constrained by the existing laws that apply to everyone; rule by law, such as in the theory of Hobbes, suggests that the ruler uses law and bureaucracy as an instrument of power.

Daoists, whose metaphysical doctrines allied them with the gentry, were against the popular education (Weber, 1951, p. 46). In *Dao De Jing*, it states that recruiting policy in the service of state building would only rush the kingdoms toward modernization and war, taking the common people further from the simple life that they once enjoyed. In fact, Laozi was against the policy of promoting the capable because he wanted to simplify government, not to develop it (Laozi, 2001, p. 33; Stanza 3). The stanza below shows how this Daoist position is related to the Legalist conceptualization.

*“Do not promote those who excel.
And folk will have no cause to quarrel.
Prize not goods too hard to find.
And people won’t be turned to crime.
These objects of desire unviewed,
The people’s thoughts remain subdued.
Thus under a wise man’s rule.
Blank are their minds. But full their bellies,
Meek their wills. But tough their bones.
He keeps the folk. From knowing and craving,
And the intellects. From daring to lead.
By acting himself without taking the lead.
Inside his kingdom all is well ruled.”*

Roberts (Laozi, 2001, p. 35) observes that in this stanza the relationship between the wise and the governed is similar to the relationship between the commander and the troops in ‘The Art of War’. In Sunzi (2009, p. 44): “He [The commander] burns his boats and breaks his cooking-pots; like a shepherd driving a flock of sheep, he drives his men this way and that, and nothing knows whither he is going.” Daoism, as well as Buddhism, seek for the peace by turning away from society. Confucianism, however, proclaims that people ought to change the situation by changing their behavior. Therefore, with no reference to the outer forces, Confucianism tries to deal with the problems of this world through the actions of people in this world (Dao, 1996, p. 47). By addressing the social behavior of people in society (*li*), Confucianism focuses on five basic human relationships: ruler to ruled, father to son, husband to wife, elder brother to younger brother, friend to friend. The first two are especially important to proper governing

“Father to son” relationship-filial piety (*xiao*), the virtue of being a dutiful son or daughter, may be considered as the most important of the relations. Rulers govern with a paternalistic attitude and set a moral example to his subjects (Berman, 2010, p. 26). The pattern of obedience to parents is reflected in the hierarchical obedience in government and administration. The Universe is orderly, harmonious, united and nourishing. The government is a subcategory in the system of the universe. It is legitimate only by heaven’s will,

as heaven is the most eminent authority in the world.^{vi} This is the core principle of administration in Confucianism, that determines how the government operates (Dao, 1996, p. 50). Legalism does not validate such administrative behavior. In the fragments by Shen Dao, the total rejection of moral influence is vivid in his declaration, which states that a filial son is not born in the house of a kind parent. Similarly, a loyal minister does not emerge under a sage ruler (Schwartz, 1985, p. 246). Confucian theory supports that in case of conflict situations, filial piety preceded all other virtues. In a patrimonial state, this principle was used as a template for all relations of subordination. It is what an official would consider as the primary virtue, from which, all others issue (Weber, 1951, p. 158). This principle is discussed in the Analects 13.18 (2003, p. 147). It talks about a man who betrayed his father.

“The Duke of She said to Confucius, ‘‘Among my people there is one we call ‘Upright Gong.’ When his father stole a sheep, he reported him to the authorities.’’ Confucius replied, ‘‘Among my people, those who we consider ‘upright’ are different from this: fathers cover up for their sons, and sons cover up for their fathers. ‘Uprightness’ is to be found in this.’’’

Han Fei spoke about this case and showed that Confucian thought goes against the idea of the absolute authority. Han Fei, by providing further details regarding this incident, specified that Upright Gong was put to death by the local authorities due to the violation of the *xiao* doctrine. Thus, an honest subject of his sovereign was considered a villain^{vii} (2003, p. 106). Another source of a Confucian origin tells the story from an alternative viewpoint. It expresses that the father was to be sentenced after being reported by his son. The Upright Gong, however, asked the officer to be allowed to replace his father. Then the Upright Gong said that when he had reported his father, it was the virtue of honesty and when he had replaced him, it was filial piety. He postulated that he had been ethical in both cases. As a result, the king pardoned him. Confucius in the story, by rectifying names, asserted that it would be better to be dishonest than to practice honesty of this kind (Katz-Goehr, 2009, pp. 41–43). The Legalist and the Confucian versions construct the discursive argument. The questions of loyalty, obedience, and authority are at the center of discussion.

The illustration does not imply that parents could not be criticized if they did not live up to the pattern of their ancestors. However, this is not disobedience. Though, as Bellah (1991, p. 94) has noted, the rebellion against tyrannical rulers has a classic justification in Confucianism, most notably in Mencius, still, especially in neo-Confucianism, the political rebellion was also considered similar to disobedience to parents. The initial justification of rebellions has been typically in terms of Daoist or Buddhist traditions, only if successful, Confucianism stepped in. This is a question or a dilemma that public officials may have faced: service for those who were immoral but in power. On the one hand, there is obedience, which is based on the principle of filial piety. On the other hand, there is action by morality. The qualities of a competent official may be in conflict. Thus, courage is another moral attribute that public officials must have. Mencius specifically developed a detailed theory of bureaucratic courage, where dissent is necessary but not obligatory if it leads to lethality without results. It resembles what Arendt has criticized: the blind

loyalty and failure of courage of bureaucrats in Nazi Germany (Frederickson, 2002, pp. 619–620).

VI. Conclusion

When it comes to the Public Administration field, there is a tendency of Western hegemony on scholarly thought, from classical and behavioral schools to Digital-Era Governance or Neo-Weberian State. Certainly, there are many world thinkers and statesmen who can benefit the field, from Kautilya in India, who lived at the same time with three big Legalists of the pre-Qin era China, to Nizam al-Mulk in the Seljuk Empire, who was a contemporary of Wang Anshi. In this manner, Drechsler (2015, p. 106) has identified three major world bureaucratic paradigms, the Chinese, Islamic and Western, all of which share a large body of theoretical literature, centuries of practice and strong relevance. Frederickson (2002, p. 610) has marked that while in Western thought the moral basis of bureaucracy is rather feeble, there is an ancient and durable public administrative morality in Eastern thought. He has expressed that Confucius is to the ethics of bureaucracy as Weber is to the structure and behavior of bureaucracy. An attempt to redefine the ethical dimensions of modern administrative science was projected at the Minnowbrook Conferences.

The countries of the Confucian heritage^{viii} have been successful in adapting to the new realities of the last decades and have become economically prosperous. Yet, Confucianism is still a critical factor in East Asia. Despite that as an organized ideology Buddhism and Shinto have survived much better in Japan. Bellah (1991, p. 122) has argued it still exists in many unconscious ways. Besides, Tokugawa Confucianism had historical importance for the upcoming modernization brought on by the Meiji Restoration. Koreans adopted Confucianism during the early Chosun era (1392–1910) by driving out the Buddhists. The Korean Neo-Confucians stressed on an ideal scholar, *seonbie*, which, with some nuances, can be regarded as an equivalent to the more known *junzi* from the Chinese bureaucracy. Nonetheless, likewise, under the modern discourse that denounces what it considers the backward practices, the new paradigm has arisen. The American public administration with an accent on democracy and modernization has been especially dominant since the end of the 2nd World War. Then it has evolved to a criticism of the Traditional in a form of the Korean New Public Management movement (Im, Campbell, & Cha, 2013, pp. 286-288). Taiwan, comparable to Japan and South Korea, has also heavily modernized its bureaucracy. Singapore, in this respect, has been more successful as it voluntarily joined the Western path and has been able to maintain its own course, that is the Confucian capitalism of Lee Kuan Yew (Drechsler, 2015, p. 112). Indeed, the modernization that China, along with most other countries, experienced was also a challenge to two and a half millennia old thinking.

In contrast with Confucians, who appeal to the first and the greatest of the sages Confucius himself, the Legalists refer to the thought of Han Fei, the last of the grand masters of the school. Modern legal positivism, such as that of Austin shares some similarities with the Chinese Legalism, particularly of Han Fei. However, it should be acknowledged that the latter is rather a political method. The term Confucianism, in turn, may relate to distinct periods of its

evolution. There are teachings of Confucius, polar viewpoints of Mencius and Xunzi, the Neo-Confucian branches, as well as the modern intellectual movement of the New Confucianism, which began as a response to the Chinese modernization. From the mid-nineteen century, China suffered several defeats. This convinced many intellectuals that China needed social and economic reforms. The school has reviewed the role of Confucianism in life of Chinese people, and has delivered an answer to the West (Drechsler, 2015, p. 117). The spectrum of the Legalist thought, in this regard, is narrower. Nonetheless, both traditions have been in constant interaction. After the demise of the Qin, the Legalist thought did not die out. The subsequent dynasty, the Han, along with adopting the Huang-Lao,^{ix} acquired the characteristics of both Confucianism and Legalism. Even in spite of the firm position of Confucians on the Legalism, politicians, such as Wang Anshi, from the following dynasties incorporated some of its tenets. Thus, the model of the Confucian-Legalist state has been applied, thereby, in fact, in the upcoming centuries to the present times, it would become part of China's way, with one of the sides occasionally outweighing another.

Bibliography

- Bellah, R. N. (1991). *Beyond Belief: Essays on Religion in a Post-traditional World*. Berkeley: University of California Press.
- Berman, E. M. (2010). Public Administration in East Asia: Common Roots, Ways, and Tasks. In E. M. Berman, H. Choi, & M. J. Moon (Eds.), *Public Administration in East Asia: Mainland China, Japan, South Korea, and Taiwan*. Boca Raton, FL: CRC Press.
- Chan, J. (2007). Democracy and Meritocracy: Toward a Confucian Perspective. *Journal of Chinese Philosophy*, 34(2), 179–193.
- Confucius. (2003). *Confucius Analects: With Selection from Traditional Commentaries*. (E. G. Slingerland, Ed. & Trans.). Indianapolis, IN: Hackett Pub. Co.
- Creel, H. G. (1975). *Chinese Thought from Confucius to Mao Tsê-tung* (10. impr). Chicago: Univ. Pr.
- Creel, H. G. (1982). *What Is Taoism?: And Other Studies in Chinese Cultural History*. University of Chicago Press.
- Dao, M. C. (1996). Administrative Concepts in Confucianism and their Influence on Development in Confucian Countries. *Asian Journal of Public Administration*, 18(1), 45–69.
- Drechsler, W. (2013). Wang Anshi and the Origins of Modern Public Management in Song Dynasty China. *Public Money & Management*, 33(5), 353–360.
- Drechsler, W. (2015). Paradigms of non-Western Public Administration and Governance. In A. Massey & K. Johnston (Eds.), *The International Handbook of Public Administration and Governance*. Cheltenham, UK ; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing.
- Dyzenhaus, D. (2006). *The Constitution of Law: Legality in a Time of Emergency*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fields, L. B. (1989). The Ch'in Dynasty: Legalism and Confucianism. *Journal of Asian History*, 23(1), 1–25.

- Frederickson, H. G. (2002). Confucius and the Moral Basis of Bureaucracy. *Administration & Society*, 33(6), 610–628.
- Fu, Z. (1996). *China's Legalists: The Earliest Totalitarians and Their Art of Ruling* (1st Edition). Armonk, N.Y: Routledge.
- Fukuyama, F. (2011). *The Origins of Political Order: From Prehuman Times to the French Revolution*.
- Fukuyama, F. (2013). What is Governance? *Governance*, 26(3), 347–368.
- Fung, Y. (1968). *A Short History of Chinese Philosophy*. (D. Bodde, Ed.). The Free Press.
- Giddens, A. (2002). Introduction. In M. Weber, T. Parsons (Trans.), *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. London: Routledge.
- Goldin, P. R. (2011). Persistent Misconceptions about Chinese “Legalism.” *Journal of Chinese Philosophy*, 38(1), 88–104.
- Goldin, P. R. (2013). Introduction: Han Fei and the Han Feizi. In P. R. Goldin (Ed.), *Dao Companion to the Philosophy of Han Fei* (pp. 1–21). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Han, F. (2003). *Han Feizi: Basic Writings*. (B. Watson, Trans.). New York: Columbia University Press.
- Hulsewé, A. F. P. (1981). The Legalists and the Laws of Chin. *Leyden Studies in Sinology (Idema (W.L.)), XV.*, 1–22.
- Huntington, S. P. (1993). *The Third Wave: Democratization in the Late 20th Century*. Norman: University of Oklahoma Press.
- Im, T., Campbell, J. W., & Cha, S. (2013). Revisiting Confucian Bureaucracy: Roots of The Korean Government's Culture and Competitiveness. *Public Administration and Development*, 33(4), 286–296.
- Inglehart, R., & Carballo, M. (1997). Does Latin America Exist? (And Is There a Confucian Culture?): A Global Analysis of Cross-Cultural Differences. *PS: Political Science and Politics*, 30(1).
- Katz-Goehr, A. (2009). “On Being ‘Straight’ zhi 直: Analects 13.18.” In R. D. Findeisen, G. C. Isay, & A. Katz-Goehr (Eds.), *At Home in Many Worlds: Reading, Writing and Translating from Chinese and Jewish Cultures: Essays in Honour of Irene Eber*. Otto Harrassowitz Verlag.
- Kim, D. J. (1994). Is Culture Destiny? The Myth of Asia's Anti-Democratic Values. *Foreign Affairs*, 73(6).
- Kruger, R. (2003). *All Under Heaven: A Complete History of China* (1st edition). Chichester, Eng.; Hoboken, NJ: Wiley.
- Lam, K.-C. J. (2003). Confucian Business Ethics and the Economy. *Journal of Business Ethics*, 43(1–2), 153–162.
- Laozi. (2001). *Dao De Jjing: The Book of the Way*. (M. Roberts, Ed. & Trans.). Berkeley: University of California Press.
- Lee, L. T., & Lai, W. W. (1978). The Chinese Conceptions of Law: Confucian, Legalist, and Buddhist. *Hastings Law Journal*, 29(6).
- Lee, S. Y., & Jung, K. (2010). Public Service Ethics and Anticorruption Efforts in South Korea. In E. M. Berman, H. Choi, & M. J. Moon (Eds.), *Public administration in East Asia: mainland China, Japan, South Korea, and Taiwan*. Boca Raton, FL: CRC Press.
- Lewis, M. E. (1999). *Writing and Authority in Early China*. SUNY Press.

- Manson, W. C. (1987). Incipient Chinese Bureaucracy and its Ideological Rationale: The Confucianism of Hsün Tzū. *Dialectical Anthropology*, 12(3), 271–284.
- Mencius. (2009). *Mencius*. (P. J. Ivanhoe, Ed., I. Bloom, Trans.). New York: Columbia University Press.
- Mo, J. (2003). The Challenge of Accountability: Implications of the Censorate. In D. A. Bell & H. Chaibong (Eds.), *Confucianism for the Modern World*. Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press.
- Nylan, M. (2008). *The Five "Confucian" Classics*. Yale University Press.
- Peerenboom, R. P. (2002). *China's Long March toward Rule of Law*. Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press.
- Rawnsley, G. D., & Rawnsley, M.-Y. T. (Eds.). (2010). *Global Chinese Cinema: the Culture and Politics of Hero*. London: New York: Routledge.
- Schell, O. (1995). *Mandate of Heaven: The Legacy of Tiananmen Square and the Next Generation of China's Leaders*. Simon and Schuster.
- Schrecker, J. E. (2004). *The Chinese Revolution in Historical Perspective*. Greenwood Publishing Group.
- Schwartz, B. I. (1985). *The World of Thought in Ancient China* (Reprint edition). Cambridge, MA: Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press.
- Shang, Y. (2011). *The Book of Lord Shang: a Classic of the Chinese School of Law*. (J. J. L. Duyvendak, Trans.).
- Sun Tzu. (2009). *Sun Tzu: The Art of War*. Pax Librorum Pub. H.
- Tamanaha, B. Z. (2004). *On the Rule of Law: History, Politics, Theory*. Cambridge University Press.
- Tan, S. (2003). *Confucian democracy: a Deweyan Reconstruction*. Albany: State University of New York Press.
- Tu, W. (1985). *Confucian Thought: Selfhood as Creative Transformation*. Albany: State University of New York Press.
- Weber, M. (1951). *The Religion of China; Confucianism and Taoism*. (H. H. Gerth, Trans.) (New edition). Glencoe, Illinois: The Free Press.
- Zhao, D. (2015). *The Confucian-Legalist State: A New Theory of Chinese history*. Oxford: Oxford University Press.

ⁱ Many scholars distinguish the philosophical Daoism and the religious Daoism. Here, in this context, it is philosophical Daoism (Lao-Zhuang).

ⁱⁱ Creel (1982, p. 68) debated the origins of the term referring to a ruler's behavior in the Legalist thought of Shen Buhai.

ⁱⁱⁱ According to Robert N. Bellah, Neo-Confucian religiosity is limited by the lack of transcendent leverage in Confucian symbolism. That is why there is no foundation for an independent religious community. The authentic possibility for creative social innovation is often precluded by the absence of transcendent loyalty that provides legitimation for it. For more see Tu Weiming (1985, Chapter 8).

^{iv} Qin Shi Huangdi has been a controversial figure in the Chinese culture. However, with the rise of national consciousness, people rather appreciate the quest for unification of China. The story of the First Emperor has been narrated many times in books, films and TV series. A particular case is "Hero", a 2002 film by Zhang Yimou, stylized in wuxia genre. The celebrated film has centered on the plot of assassination of Shi Huangdi. The ambiguity relies on the question of to whom one refers as a hero, to the assassin or to the emperor. The conflict lays in different levels (See Rawnsley & Rawnsley, 2010).

^v There are multiple stories regarding this. See, e.g., Goldin (2013, pp. 9–10): “In the past, Marquis Zhao of Han [r. 362–333 B.C.E.] once got drunk and fell asleep; the Supervisor of the Hat saw that his lord was cold, and put a robe over him. When [the marquis] awoke from his sleep, he was pleased, and asked his attendants: “Who put this robe on me?” The attendants replied: “The Supervisor of the Hat.” The lord accordingly found both the Supervisor of the Robe and the Supervisor of the Hat guilty of a crime. He found the Supervisor of the Robe guilty of dereliction in duty, and he found the Supervisor of the Hat guilty of overstepping his office—not because [the marquis] did not dislike being cold, but because he considered the overextension of offices more damaging than cold. Thus the enlightened ruler domesticates his ministers as follows: ministers cannot attain merit by overstepping their offices or failing to match the words they put forth. If they overstep their offices, they are to die; if they fail to match [their words], they are to be convicted. If they keep to their offices and remain faithful to their words, the thronging ministers will be unable to form cliques and act in one another’s behalf.”

^{vi} There is a view that the universe is an organic system of interdependent parts. An individual receives blessings from his parents, his ruler, and from heaven and earth. In return, he owes all from whom he has received. He owes filial piety to his parents and loyalty to his ruler. See Bellah (1991).

^{vii} This Confucian idea is similarly discussed in Mencius 7A35 (2009, p. 152): “Tao Ying asked, “If, while Shun was Son of Heaven and Gao Yao was minister of justice, the Blind Man (Shun’s Father) had murdered someone, what would have happened?” Mencius said, “Gao Yao would have apprehended him; that is all.” “But wouldn’t Shun have prevented this?” “How could Shun have prevented it? Gao Yao had received the authority for this.” “Then what would Shun have done?” “Shun would have regarded abandoning the realm as he would abandoning an old shoe. Secretly, he would have taken his father on his back and fled, dwelling somewhere along the seacoast. There he would have happily remained to the end of his life, forgetting, in his delight, about the realm.”

^{viii} In an analysis of cross-cultural differences by Inglehart and Carballo (1997) a cluster of countries with a unique Confucian culture has been identified. The analysis of available data also has presented that China is the least religious and the most state-oriented society.

^{ix} Huang-Lao is usually referred to as religious Daoism. The name includes the mythical figure of Huangdi, the Yellow Emperor from 2600 BC, and Laozi, semi-legendary old master.

Araştırma Makalesi
Research Article

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AFET BİLİNCİ VE AFETE HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

*Yusuf ŞAHİN**
*Mustafa LAMBA***
*Sezai ÖZTOP****

Öz: Türkiye özellikle deprem riski bakımından dünyanın önde gelen ülkelerinden bir tanesidir. 2017 yılında çeşitli üniversite ve kamu kurumlarının ortak çalışmasıyla yenilenen deprem risk haritası, Türkiye nüfusunun ve sanayi tesislerinin büyük bölümünün deprem riski taşıyan bölgelerde bulunduğunu açıkça göstermektedir. Sadece birinci ve ikinci derece deprem kuşağı göz önüne alındığında dahi nüfusun önemli bir bölümü yüksek deprem riskiyle karşı karşıyadır. Afet risklerinin azaltılması için olası bir afete karşı önceden hazırlıklı olmak oldukça hayati bir konudur. Afet durumunda doğru davranış şekillerinin sergilenebilmesi ve toplumda afetler konusunda farkındalık oluşması verilecek afet eğitimleri ile yakından ilişkilidir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin afete hazırlık ve afet bilinci düzeyi tespit edilerek üniversite bünyesinde yapılması gereken çalışmalar ile ilgili önerilerin sunulması hedeflenmiştir. Soruları bilimsel yazın araştırmasıyla belirlenen ve üç bölümden oluşan bir anket Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde farklı bölümlerde eğitim alan öğrencilere uygulanmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin afet bilinç düzeylerinin yüksek olmasına karşın hazırlık düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, bütün öğrencilerin Afete Hazırlık ve Temel Afet Bilinci Eğitimlerini almalarının gerekli olduğunu gösterir niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Afet Bilinci, Afete Hazırlık, Üniversite Öğrencileri.

DETERMINATION OF DISASTER AWARENESS AND PREPAREDNESS LEVEL OF UNIVERSITY STUDENTS

Abstract: Turkey is one of leading countries in terms of earthquake risk. The risk map of earthquake in Turkey, which was updated in collaboration with various universities and public institutions in 2017, has indicated clearly that most of the population and the industrial facilities in Turkey are in the areas of earthquake risk. It is observed that the significant part of the population faces high risk of earthquake even when only first and second-degree seismic belts are considered. It is a vital issue to be prepared for a disaster in order to decrease the effects of disasters especially in possible risk areas. Application of proper behaviors and create an awareness against disasters in a society is closely related to the education regarding disasters. It is aimed in this study to determine the preparedness and awareness levels of university students and to present

* Dr. Öğr. Üyesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü. e-mail: ysahin@mehmetakif.edu.tr

ORCID: 0000-0002-3862-6485

** Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. e-mail: mlamba@mehmetakif.edu.tr

ORCID: 0000-0002-7406-6112

*** Dr. Öğr. Üyesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. e-mail: sezaioztop@mehmetakif.edu.tr

ORCID: 0000-0003-2656-2776

Geliş Tarihi: 06 Eylül 2018

Received: 06 September 2018

Kabul Tarihi: 22 Aralık 2018

Accepted: 22 December 2018

some suggestions in relation to activities which should be carried out in universities. A questionnaire composed of three parts and of which the questions were determined by means of literature review has been applied to the students in various departments of the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Burdur Mehmet Akif Ersoy University. As a conclusion, it has been determined that although the consciousness level of the students is high, the preparedness level is low. The results obtained have indicated that it is necessary for all students to have training about Basic Disaster Awareness and Preparedness.

Keywords: Disaster Awareness, Disaster Preparedness, University Students.

I. Giriş

Toplumun tamamı veya belli bir kesimi için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, normal hayatın akışını ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar afet olarak nitelendirilir (Afet Terimleri Sözlüğü, 2014: 23). Olası bir afetten en çok etkilenecek kesim afetin meydana gelen yerleşim bölgesinde yaşayan toplumdur. Toplum ve yerleşim yerleri üzerinde etkisi olmayan olaylar ise doğal olay olarak adlandırılır. Bu kapsamda afet olarak değerlendirilen deprem, sel, toprak kayması ve volkanik patlama gibi olaylar bazen günler veya haftalar süren bazen de aniden ve herhangi bir belirti olmadan ortaya çıkar. Aslında meydana gelen olayın kendisi değil, sonucu afet olarak değerlendirilmektedir (Kadioğlu, 2008: 1-2).

Afet, etki alanında insanların bulunması sebebiyle sosyolojik bir olgu olarak değerlendirilir. Savunmasız insanlar üzerinde bir tehlike oluşturur ve toplumun afete hazırlık durumuna göre verdiği zararın boyutu değişir (Şahin ve Uyan, 2016: 781). 1980-2004 yılları arasında meydana gelen yaklaşık 7.000 doğal afet sonucunda iki milyon kişinin hayatını kaybettiği, kümülatif olarak beş milyon kişinin etkilendiği ve doğrudan ortaya çıkan ekonomik kaybın bir trilyon dolar olduğu tahmin edilmektedir (Stromberg, 2007: 199). İnsanların bu olaylara karşı tutum ve davranışları ortaya çıkan zararın artması veya azalmasında en büyük etmendir. Bu noktada afeti kayıpsız veya mümkün olan en az kayıpla atlatabilmek için örgütlü bir şekilde hazırlık yapılması oldukça önemli bir konudur (Şahin ve Uyan, 2016: 781).

Bu çalışmanın amacı, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin farklı bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin afet bilinci ve afete hazırlık düzeyleri belirlemek ve eksiklik görülen durumlar için öneriler sunmaktır. Bu kapsamda, İnal vd., (2012) tarafından kullanılan anket 345 öğrenciye uygulanmış ve elde edilen veriler tanımlayıcı istatistikler yardımıyla analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin afet konusunda yeterli bilgiye sahip olmalarına karşın, afete hazırlıksız olduklarını göstermektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde bilimsel yazında yer alan ve öğrencilerin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerinin incelendiği çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde çalışma alanı, dördüncü bölümde yöntem, beşinci bölümde analizler ve son bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

II. Bilimsel Yazın

Afet bilinci ve afete hazırlık faaliyetlerini insanların günlük yaşamından ve kaygılarından ayrı olarak planlamak hedeflere ulaşılmasını zorlaştırır.

Üniversite öğrencilerinin genç ve iyimser olması risklere karşı daha az hassasiyet göstermelerine ve olası afetlere karşı toplumun geri kalanına kıyasla daha savunmasız olmalarına sebep olmaktadır. Bu noktada afet ve acil durum planlarına bu öğrencilerin dâhil edilmesinin olası kayıpları azaltmaya veya tamamen ortadan kaldırmaya yardımcı olacağı söylenebilir (Federal Acil Durum Ajansı-FEMA, 2003).

Bilimsel yazında afete hazırlık ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Mulilis vd., (2000) PrE teorisi mekanizmalarının, nüfus özellikleri ve hazırlık çalışmaları arasındaki ilişki üzerindeki etkilerini belirlemek 3 ayrı popülasyon tipi için ilgili veriler değerlendirmiştir. Elde edilen sonuçlar ev sahiplerinin kasırgalar için kiracılara ve öğrencilere nazaran daha hazırlıklı olduklarını göstermiştir. Ayrıca ev sahiplerinin kasırgalara hazırlık yapmak için kiracılardan ve öğrencilerden daha fazla sorumlu hissettikleri belirlenmiştir. DiGiovanni vd., (2004) 2003 yılının başlarında Şiddetli Akut Solunum Sendromu salgını sırasında Toronto'nun büyük ölçekli karantinaya alınmasına ilişkin deneyimleri incelemiş ve toplumun karantinaya uyma istekliliğini etkileyen konular ele alınmıştır. Diekman vd., (2007) ev sahiplerinin acil durumlarına ve ilgili hazırlık uygulamalarına ilişkin deneyim ve algılarının daha iyi anlaşılması için 16 katılımcıdan oluşan bir odak grup çalışması yapmıştır. Elde edilen sonuçlar, katılımcıların birçoğunun acil durumlara nasıl hazırlanacakları konusunda yeterli bilgiye sahip olduklarını, 48 saat veya daha uzun bir süre boyunca ihtiyaç duyacakları temel malzemeleri (su, el feneri vb.) bulduklarını, ancak acil durumlara tam olarak hazır hissetmediklerini veya aile bireyleri ile bazı ortak hazırlık önlemlerini tamamlamadıklarını göstermiştir. Ailenin korunmasına ilişkin endişelerin ve acil durumlarla ilgili kişisel deneyimlerin hane halkının gelecekteki acil durum hazırlıklarında en güçlü motivasyon kaynağı olduğu belirlenmiştir. Miceli vd., (2008) İtalya'nın kuzeyindeki bir vadide yaşayan bir grup insanda felakete hazırlık ve taşkın riski algılarını incelemiştir. Hidrojeolojik riske maruz kalan dokuz toplulukta yer alan dört yüz yedi yetişkine yapılandırılmış bir anket uygulanmıştır. Olasılık yargulamaları ile koruyucu davranışların benimsenmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, ancak endişe duyguları ile afet hazırlığının birbiri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Bilimsel yazında afete hazırlıkla ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Collins vd., (2009) Amerika Birleşik Devletleri'nin Florida eyaletinin Tampa şehrinde bulunan Güney Florida Üniversitesi öğrencilerine kasırga felaketleri ile ilgili bir anket uygulamıştır. Tampa, kasırga afetlerine maruz kalma riski oldukça yüksek bir şehir olmanın yanı sıra, oldukça savunmasız bir nüfusa sahiptir. Çalışma neticesinde birçok öğrencinin kasırgalar ile ilgili temel bilgileri yanlış anladığı ve bu felaket ilgili bilgilendirme için atölye çalışmaları yapılmasının yararları olacağı tespit edilmiştir. Cloborn (2010) Missori'de bulunan büyük bir devlet üniversitesinde eğitim alan öğrencilerin afet hazırlık seviyelerini belirlemek için anket çalışması yapmıştır. Elde edilen sonuçlar, öğrencilerin daha düşük bir yüzdesinin ABD nüfusu ile karşılaştırıldığında 72 saatlik temel kaynakları bulduğunu göstermektedir. Bu durum öğrencilerin afet hazırlık seviyelerinin düşük olduğunun bir kanıtıdır. Watson vd., (2011) yaşanan büyük kasırga sonrasında Teksas Üniversitesi öğrencilerinin acil durumlara hazırlık ve afet kurtarma ihtiyaçlarını karşılama konusunda çıkardıkları dersleri analiz

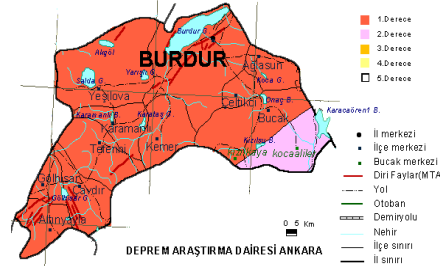
etmeye çalışmıştır. Bütün öğrencilerin zorunlu tahliye emri altında adadan ayrıldığı, çoğunun ailesi ile birlikte kaldığı ve maddi kayıplar yaşadığını tespit edilmiştir. Kapucu ve Khosa (2012) afete dirençli ve hazır kurumlar oluşturmak için önemli olan kilit faktörleri belirlemeye çalışmıştır. Çok değişkenli modelden elde edilen sonuçlar, eğitim ve tatbikatların, güçlü topluluk ortaklıkları geliştirmenin ve tüm tehlikeler için plan hazırlamanın afete dirençli ve hazır bir üniversite oluşturmak için en önemli unsurlar olduğunu göstermektedir. İnal vd., (2012) Gümüşhane Üniversitesi Kelkit Aydın Doğan Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören öğrencilerin afetlere hazırlık konusundaki bilgi ve bilinç düzeyleri ile belirlenmek için bir anket çalışması yapmıştır. Çalışma sonucunda, afet eğitimi ile bilgi puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu, eğitim faaliyetlerinin bilgi puanını artırdığı belirlenmiştir. Tan vd., (2017) Güney Çin'deki üniversite öğrencileri arasında mevcut afet hazırlık düzeylerini ve öğrencilerin gelecekte yapılacak afet eğitimi için taleplerini değerlendirmiştir. Sonuç olarak, öğrencilerin felakete hazır olma ve kurtarma becerileri ile ilgili bilgi için yüksek arzuları olduğunu ortaya koymuştur.

Bu çalışmada, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde farklı bölümlerde eğitim alan öğrencilerin afet bilinci ve afete hazırlık düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan, fakülte ve yüksekokul öğrencilerinin afete hazırlık ve afet bilinci düzeylerinin kıyaslanabilmesi için İnal vd., (2012) tarafından kullanılan anket çalışma kapsamında tercih edilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın yapıldığı Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi hakkında bilgi verilmektedir. Dördüncü bölümde yöntem, beşinci bölümde bulgular ve son bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

III. Çalışma Alanı

Burdur, Akdeniz bölgesinde, Batı-Akdeniz Bölümünde Göller Yöresi olarak adlandırılan kısımda yer alır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2017 yılı verilerine göre 264.779 olan nüfusun büyük çoğunluğu il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. Geçmiş yıllarda yaşanan afetler dikkate alındığında öğrenci ve personel için en büyük tehlikenin deprem olduğu söylenebilir. Tektonik hareketler açısından oldukça aktif olan Burdur ve yakın çevresinde 1900-2015 yılları arasında şiddeti 4 ve üzerinde 122 deprem kaydedilmiştir (AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı, KRDAE, 2015; Hazırcı, 2017: 14-15). Burdur merkez ve ilçelerini kapsayan deprem risk bölgeleri ve aktif fay hatları Şekil-1'de gösterilmektedir (AFAD Derem Dairesi Başkanlığı, 2016). Şekilden de görüleceği üzere ilin tamamına yakını birinci derece deprem bölgesinde yer almaktadır.

Şekil 1. Burdur İli Deprem Risk Haritası

Kaynak: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Deprem Dairesi Başkanlığı (2018)

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi 2006 yılında Burdur ilinde kurulan ve hâlihazırda 11 fakülte, 4 enstitü, 1 Türk Müziği Devlet Konservatuvarı, 6 yüksekokulu ve 13 meslek yüksekokulunda toplamda 32.057 öğrenci eğitim görmektedir. Üniversite genelinde fakültelerde eğitimlerine devam eden 12.264 öğrencinin 3.256 tanesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencisidir. Okul türüne göre öğrenci sayıları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Okul Türüne Göre Öğrenci Sayıları

Okul Türü (Sayısı)	1. Öğretim	2. Öğretim	Toplam
Meslek Yüksekokulları (13)	8.613	3.947	12.587
Yüksekokullar (6)	3.170	2.104	5.274
Fakülteler (11)	10.056	2.208	12.264
Enstitüler (4)	1.638	177	1.932
	23.477	8.436	32.057

Kaynak: <https://oidb.mehmetakif.edu.tr/ogrenci-sayilari-guncel.php>

IV. Araştırma Yöntemi

Bu araştırma Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi (Burdur) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin afete hazırlık ve temel afet bilinci düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma evreni İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri (n=2.930¹) olarak belirlenmiştir. %95 güven düzeyi ve %5 güven aralığı için örneklem sayısı 340 olarak tespit edilmiştir. Rastgele seçilen farklı bölümlere bağlı sınıflarda toplam 360 adet anket dağıtılmış, dağıtılan anketlerden 345 tanesini cevaplanarak teslim edilmiştir. Anketin ilk kısmında öğrencilerin afete hazırlık düzeylerinin tespit edilmesi için “Evet” ve “Hayır” seçeneklerinden oluşan 20 adet soru yöneltilmiştir. İkinci kısımda ise afet konusundaki bilgi ve bilinç düzeylerinin ortaya konabilmesi için “Doğru” ve “Yanlış” seçeneklerinin yer aldığı 10 adet bilgi sorusu sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar İnal vd., (2012) tarafından meslek yüksekokulu öğrencileri için yapılan çalışmanın sonuçları ile karşılaştırılmıştır. Çalışma kapsamında kullanılan anket EK-1’de sunulmuştur.

V. Bulgular

A. Demografik Bulgular

Çalışma kapsamında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin farklı bölümlerine uygulanan ankete cevap öğrenciler arasında %33.3 (n=115) oranında erkek ve %67.7 (n=230) oranında kadın vardır. Anket uygulamasının üniversite ve katılımcıların öğrenci olması sebebiyle katılımcıların %95.65'i 18-25 yaş aralığında yer almaktadır. Öğrencilerin %31,88'i (n=110) İşletme, %31,88'i (n=110) Kamu Yönetimi, %17,97'si (n=62) Sağlık Yönetim,

%10,43'ü Bankacılık ve Finans ve %7,83'ü (n=27) İktisat bölümü öğrencisidir. Öğrencilerin geldikleri şehirlere bakıldığında Antalya (n=49), Burdur (n=35), Denizli (n=18) ve Aydın (n=16) illerinde gelen öğrenci sayısının diğerlerine göre fazla olduğu görülmektedir.

B. Afete Hazırlıkla İle İlgili Bulgular

Afet hazırlıklarını değerlendirmek için yöneltilen ilk soru afet eğitimi ile ilgilidir. Öğrencilerin %64.9'unun (n=224) daha önce herhangi bir afet eğitimi almadığını belirtmiştir. Bugüne kadar herhangi bir afet yaşayan öğrencilerin oranının %38.3 (n=132), aile fertleri arasında afet yaşayanların oranının ise %49.9 (n=172) olduğu görülmektedir. Ülke topraklarının büyük kısmının olası afet bölgelerinde bulunduğu düşünülecek olursak bu oran çok da yüksek değildir. Hiçbir öğrencide (n=345) afet sonrası önemli işlevleri olan afet ve acil durum kartı bulunmamaktadır ve %95.4 (n=329) gibi yüksek bir oranda öğrenci okul afet planı ile ilgili bilgiye sahip değildir. Okul afet planlarında muhakkak bulunması gereken toplanma bölgeleri öğrencilerin %91.6'sı (n=316) tarafından bilinmemektedir. Bina tahliye planları, toplanma alanları gibi bilgiler öğrencilerin rahatlıkla görebileceği alanlara asılmalıdır. Öğrencilere verilecek eğitimlerde gerek afet müdahale planları gerekse afet sonrası hayat kurtaracak afet ve acil durum kartı gibi uygulamalar konusunda bilgiler verilmelidir.

Öğrencilerin okul dışındaki hayatlarında afete hazır olup olmadıklarını belirlemek için bir takım sorular yöneltilmiştir. Okul dışındaki yaşam alanlarında olası bir afet sonrası hayati bir işlevi olan deprem çantasına sahip olup olmadıkları ile ilgili soruya öğrencilerin %86.7'si (n=299) hayır cevabını vermiştir. Yangın veya diğer adıyla duman detektörü yangının en önemli göstergesi olan dumanı algılayarak uyarı sisteminin çalışmasını sağlayan hayati bir cihazdır. Barınma için kullandıkları konutta yangın detektörü veya yangın söndürme tüpü bulunan öğrencilerin oranı %17.4 (n=60), apartmanın her katında yangın detektörü bulunan öğrencilerin oranı ise %21.7 (n=345) olarak belirlenmiştir. Yangın, yaşadığımız binaya iyice yayılmadan önce haberdar olabilmemiz ve bina tahliyesi için yeterli zamanın olabilmesi için meri mevzuat (Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, 2007) çerçevesinde otel, motel, yatakhane, misafirhane, huzur evi, pansiyon ve benzeri bütün yatılan yerlerde bu cihazların konulması ve düzenli olarak kontrol edilmesi zorunludur.

Kaza, hastalık, deprem, yangın vb. bir acil durum sonrası hastaya olay yerinde uygulanan ilk işlem ilk yardımdır. Ülkemizde çok az sayıda kişi ilk yardım eğitimi almaktadır. İlk yardımın geniş kesimler tarafından bilinmesi olası bir afet sonrası can kayıplarının en aza indirilmesi için hayati bir konudur. "Son zamanlarda ya da daha önce ilk yardım eğitimi aldınız mı?" şeklindeki soruya öğrencilerin %64.1 (n=221) 'i hayır yanıtını vermiştir. Ailelerin eğitimi ile ilgili soruda ise bu oran %82.9'dur (n=286). Bu oranlardan da anlaşılacağı üzere ülkemiz genç nüfusunun önemli bir kısmını oluşturan üniversite öğrencilerinin ilk yardım konusunda bilgilendirilmesi ve bilinç düzeyinin artırılması için ciddi eğitim seferberliğine ihtiyaç vardır.

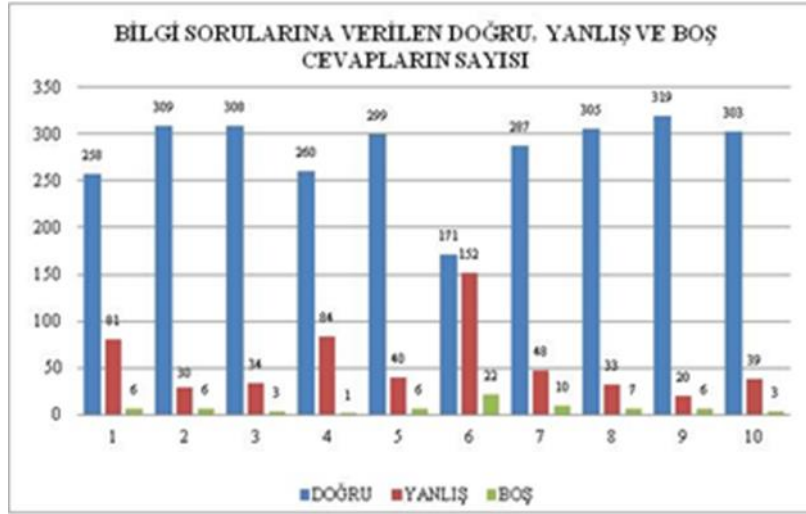
Olası bir afet sırasında gösterilmesi gereken doğru davranış şekillerinin pekiştirilmesi için deprem tatbikatlarının oldukça önemlidir. Konut, okul ve iş yeri düzeyinde düzenli aralıklarla yapılan tatbikatlar depremin yol açtığı

zararları azaltmanın yanı sıra hatalı davranışların tespit edilerek ortadan kaldırılması için bir gerekliliktir. Öğrenciler deprem tatbikatına katılıp katılmadıkları ile ilgili olarak sorulan soruya %78.6 (n=271) oranında hayır cevabını vermiştir. "Kendinizi olası afetlere karşı hazırlıklı olarak görüyor musunuz?" şeklindeki soruya ise öğrencilerin %78.3'ü (n=270) hayır yanıtı vermiştir. Yine öğrencilerin %87.5'i (n=302) yaşadığı çevreyi afete hazırlıksız olarak değerlendirirken, %95.1'i (n=328) çevresindeki insanların afetlere karşı bilinçsiz olduğunu düşünmektedir. Afete hazırlık ile ilgili olarak öğrencilere yöneltilen sorular ve bu sorulara verilen cevapların listesi EK-1'de sunulmuştur.

C. Afet Bilinci İle İlgili Bulgular

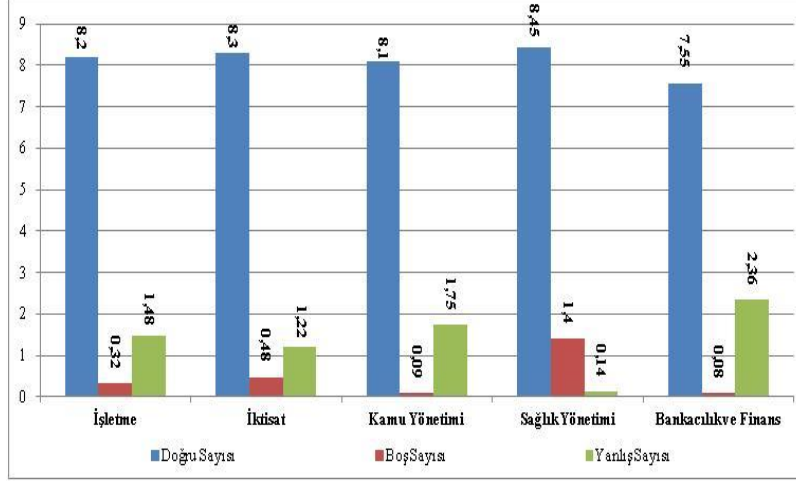
26. soru ve devamındaki sorular öğrencilerin afet bilinç düzeylerini tespit etmek için yöneltilmiştir. Öğrencilerin afet bilinç düzeylerinin belirlenmesi için sorulan 10 soruya verdikleri cevaplar bir bütün olarak ele alındığında, ortalama doğru sayısı bakımından Sağlık Yönetimi Bölümü öğrencilerinin 8.45 soruya doğru cevap vererek en yüksek doğru cevap sayısına ulaştıkları görölmektedir. En az doğru ise ortalama 7.55 ile Bankacılık ve Finans Bölümü öğrencilerine aittir.

Şekil 2. Doğru, yanlış ve boş cevap sayıları

Elde edilen sonuçlar İnal vd. (2012) tarafından MYO öğrencileri için yapılan araştırmanın sonuçları ile karşılaştırılmıştır. Bu kısımda yer alan sorulara doğru cevap verme oranı İİBF öğrencileri için en az %49.6 ve en çok %92.5 iken MYO öğrencileri için en az %17.2 en çok %41.2 olarak belirlenmiştir. 1. soru hariç aynı soruların yöneltildiği bu araştırmalar neticesinde 4 yıllık eğitim veren İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile iki yıllık eğitim veren meslek yüksek okulu öğrencilerinin afet bilinci düzeyleri arasında ciddi bir fark olduğu açıkça görölmektedir. Kıyaslama sonuçları Tablo 2 ve Şekil 4'te sunulmuştur.

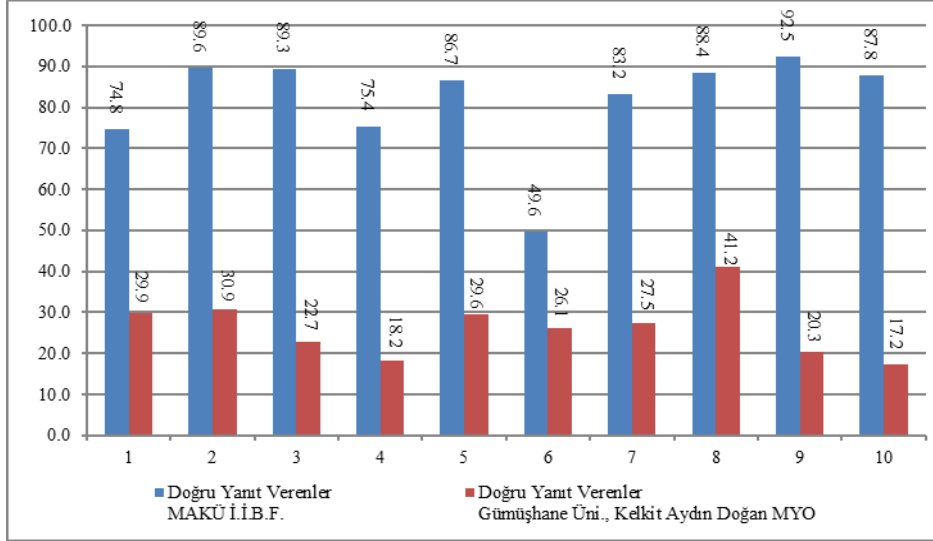
Şekil 3. Bölüm bazında doğru, yanlış ve boş cevap sayıları

Tablo 2. İİBF Fakültesi ve MYO Öğrencileri Bilinç Düzeylerinin Farkı

SORULAR	DOĞRU YANIT ORANI	
	(1)	(2)
Burdur (Gümüşhane) 1. derece deprem kuşağında yer alan bir ildir.	74.8	29.9
Pencere önleri deprem sırasında en tehlikeli yerlerdir.	89.6	30.9
Deprem tehlike avı yaparken yaşamsal tehlike yaratabilecek bütün eşyalar sabitlenir.	89.3	22.7
Afet tehlikeleri ile ilgili konusunda yapabileceğimiz bir şey olmamakla beraber, afet riskleri konusunda çok şey yapabiliriz.	75.4	18.2
Erken uyarı sistemleri, birincil deprem dalgaları bilgisine dayanarak daha yavaş ilerleyen deprem dalgalarından uyarılmasını sağlar.	86.7	29.6
Aydınlatma elemanları, ısıtma ve havalandırma üniteleri, reklam tabelaları yapısal olmayan hasarlar kapsamına girer.	49.6	26.1
Yangının önlenmesi için en önemli adım, yangın tehlikelerini önceden yok ederek önlem almaktır.	83.2	27.5
Afet risklerini azaltacak önlemler aldıktan sonra ilkyardım, yangın söndürme gibi yeni beceriler kazanmak Sivil Savunma Teşkilatı veya başka sertifikalı eğitmenlerden Toplum Afet Gönüllüsü eğitimi almak, mahalle afet hazırlık komitesinin çalışmalarına katılmak gerekir.	88.4	41.2
Yıldırım, bulut ile yer arasında bir elektrik boşalmasıdır.	92.5	20.3
Aile afet hazırlık planı, her altı ayda bir gözden geçirilmelidir.	87.8	17.2

Şekil 4. İİBF ve MYO Öğrencileri Bilinç Düzeylerinin Farkı

VI. Sonuç

Yıkıcı depremler ve diğ er afetler büyük can ve mal kaybına yol açmaktadır. Can ve mal kaybını en aza indirmek için afet öncesi hazırlık çalışmaları yapılması gerekir. Hazırlık çalışmaları içerisinde en önemlisi ise temel afet bilincinin oluşması için verilen eğitimlerdir. 1999 İzmit depremi sonrasında yapılan araştırmalar, yaralanmaların %50'sinin ve ölümlerin ise %3'ünün yapısal olmayan hasarlar nedeniyle meydana geldiğini göstermektedir. Temel afet bilincine sahip bireyler yapısal olmayan hasarlara yol açacak etmenleri bilir ve buna göre önlem alabilirler. Bu noktada afet bilincinin yükseltilmesinin en önemli aracı eğitimidir.

Bu çalışmada, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin Afete Hazırlık ve Temel Afet Bilinci Seviyeleri belirlenmeye ve sıkıntılı olan noktalarla ilgili öneriler getirilmeye çalışılmıştır. Genel anlamda bakıldığında öğrencilerimizin afete hazırlık düzeyleri düşük olmakla birlikte afet bilinç düzeyleri hayli yüksektir. Afet bilinci ile ilgili sorulara verdikleri doğru yanıtlar bir başka üniversitenin meslek yüksekokulunda eğitim gören öğrencilerin verdikleri doğru yanıtlar ile karşılaştırılmış ve fakülte öğrencilerinin bilgi sorularına daha yüksek oranda doğru cevap verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin bilinç düzeyleri yüksek çıkmış olmasına rağmen afet sırasında yapılması gereken doğru davranış şekillerini öğrenmeleri ve afete hazır olma noktasında kendilerinden daha çok emin olabilmeleri için bütün öğrencilere Afete Hazırlık ve Temel Afet Bilinci Eğitimleri verilmesi yerinde olacaktır. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü ile birlikte üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü'nde görevli öğretim üyelerinin koordinasyonunda öğrencilerin tamamını içine alan "Afetlerde İlk 72 Saat Eğitimi" başlangıç için yeterli olacaktır.

Afetler sırasında eksikliği hissedilen bir diğ er husus afet gönüllüleridir. Türkiye'de genç nüfusun önemli bir çoğunluğunu oluşturan üniversite öğrencilerinin afet gönüllüsü olmaya ve afet gönüllüleri için hazırlanan eğitim

programlarına katılmaya teşvik edilmesi gerek üniversite gerekse ülkemiz için çok yerinde bir davranış olacaktır. İnsan hayatı her şeyden önce gelir. Olası bir afette hayatta kalmak için uyması gereken kuralları bilen, afet sonrası afetzedelere yardımcı olabilecek bilinçli bireyler yetiştirilecek proje çalışmaları ülke genelinde tüm hızıyla sürmektedir. Hazırlanacak bir proje kapsamında üniversitede gerek öğrencilere gerekse personele bu eğitimler verilmelidir.

Kaynakça

- AFAD Deprem Dairesi Bşk.lığı, <http://www.deprem.gov.tr/tr/depremkatalogu> (25.01.2018).
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, *Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğü*, Ankara, 2014.
- Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, T.C. Resmi Gazete, 26735, 19.12.2007.
- Claborn, D. M. (2010). Emergency Preparedness of Individual Students at a Large State University in Missouri. *JJIS*, 10, 33.
- Collins, A. E. (2009). *Disaster and Development*. Routledge.
- Diekman, S. T., Kearney, S. P., O'neil, M. E., & Mack, K. A. (2007). Qualitative Study of Homeowners' Emergency Preparedness: Experiences, Perceptions, and Practices. *Prehospital and Disaster Medicine*, 22(6), 494-501.
- DiGiovanni, C., Conley, J., Chiu, D., & Zaborski, J. (2004). Factors Influencing Compliance with Quarantine in Toronto during the 2003 SARS Outbreak. *Biosecurity and Bioterrorism: Biodefense Strategy, Practice, and Science*, 2(4), 265-272.
- Federal Emergency Management Agency (2013), "Building a Disaster-Resistant University Handbook", <http://www.fema.gov/library/viewRecord.do?i1565>.
- Hazırcı, M., (2017). "Afet Sonrası Kullanılacak Geçici İskân Alanlarının Seçimi: Burdur-Isparta Örneği", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur, Türkiye.
- İnal, E., Kocagöz, S., Turan, M., (2012), "Temel Afet Bilinç ve Hazırlık Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Bir Araştırma", *Türkiye Acil Tıp Dergisi*, 12(1):15-19.
- Kadıoğlu, M., Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, "Toplumda Afet Bilincini Artırma Yöntemleri", Ankara, JICA Türkiye Ofisi, 2008.
- Kapucu, N., & Khosa, S. (2013). Disaster Resiliency and Culture of Preparedness for University and College Campuses. *Administration & Society*, 45(1), 3-37.
- Miceli, R., Sotgiu, I., & Settanni, M. (2008). Disaster Preparedness and Perception of Flood Risk: a Study in an Alpine Valley in Italy. *Journal of Environmental Psychology*, 28(2), 164-173.
- Mulilis, J. P., Duval, T. S., & Bovalino, K. (2000). Tornado Preparedness of Students, Nonstudent Renters, and Nonstudent Owners: Issues of PrE. Theory 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 30(6), 1310-1329.
- Strömberg, D. (2007). Natural Disasters, Economic Development, and Humanitarian Aid. *Journal of Economic Perspectives*, 21(3), 199-222.

- Şahin, Y., Uyan, Y., (2016). "Afet Risk Analizi ve sınıflandırması: Bir Uygulama Örneği", Doğal Afet ve Afet Yönetimi Sempozyumu (DAAYS'16), 2-4 Mart 2016, Karabük, Türkiye.
- Tan, Y., Liao, X., Su, H., Li, C., Xiang, J., & Dong, Z. (2017). Disaster Preparedness among University Students in Guangzhou, China: Assessment of Status and Demand for Disaster Education. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 11(3), 310-317.
- Watson, P. G., Loffredo, V. J., & McKee, J. C. (2011). When A Natural Disaster Occurs: Lessons Learned in Meeting Students' Needs. *Journal of Professional Nursing*, 27(6), 362-369.

EK-1. Sorulara Verilen Cevapların Yüzdesi

SORU NO	SORULAR	EVET (%)	HAYIR (%)	BOŞ (%)
6	Daha önce afete hazırlık eğitimi aldınız mı?	35,1	64,9	0
7	Aile fertleriniz daha önce afete hazırlık eğitimi aldı mı?	7,8	91,6	0
8	Bugüne kadar herhangi bir afet yaşadınız mı?	38,3	61,7	0
9	Aile fertleriniz arasında bugüne kadar herhangi bir afet yaşayan var mı?	49,9	50,1	0
10	Size ait afet acil durum kartı taşıyor musunuz?	0	100	0
11	Okulunuza ait afet planı hakkında bilginiz var mı?	4,6	95,4	0
12	Herhangi bir afet sırasında okul içerisindeki toplanma bölgenizi biliyor musunuz?	8,1	91,6	0,3
13	Evinizde daha önce hazırladığınız deprem çantası bulunuyor mu?	13,3	86,7	0
14	Evinizde yangın detektörü veya yangın söndürme tüpü var mı?	17,4	82,6	0
15	Yaşadığınız apartmanın her katında yangın detektörü var mı?	21,7	78,3	0
16	Yaşadığınız apartmanın ya da sitenin daha önceden zemin etüdü çalışması yapıldı mı?	16,8	80,0	3,2
17	Evinizde zorunlu deprem sigortası yaptırınız mı?	33,3	64,9	1,7
18	Evinizde yer alan eşyaları duvara ya da zemine sabitlediniz mi?	39,1	60,9	0
19	Son zamanlarda ya da daha önce ilk yardım eğitimi aldınız mı?	35,7	64,1	0,3
20	Aile fertlerinizin ilk yardım eğitimi var mı?	16,8	82,9	0,3
21	Son zamanlarda herhangi bir deprem tatbikatına katıldınız mı?	21,4	78,6	0
22	Herhangi bir kaza ya da afet sonrası sizinle ilgili kime ulaşacağını belirlediniz mi?	29,9	70,1	0,3
23	Kendinizi olası afetlere karşı hazırlıklı olarak görüyor musunuz?	21,7	78,3	0
24	Yaşadığınız çevreyi olası afetlere karşı hazırlıklı buluyor musunuz?	12,5	87,5	0
25	Çevrenizdeki insanları afetlere karşı bilinçli buluyor musunuz?	4,9	95,1	0
SORU NO	SORULAR	DOĞRU (%)	YANLIŞ (%)	BOŞ (%)
26	Burdur 1. derece deprem kuşağında yer alan bir ildir.	74,8	23,5	1,7
27	Pencere önleri deprem sırasında en tehlikeli yerlerdir.	89,6	8,7	1,7
28	Deprem tehlike avı yaparken yaşamsal tehlike yaratabilecek bütün eşyalar sabitlenir.	89,3	9,9	0,9
29	Afet tehlikeleri ile ilgili konusunda yapabileceğimiz bir şey olmamakla beraber, afet riskleri konusunda çok şey yapabiliriz.	75,4	24,3	0,3
30	Erken uyarı sistemleri, birincil deprem dalgaları bilgisine dayanarak daha yavaş ilerleyen deprem dalgalarından uyarılmasını sağlar.	86,7	11,6	1,7
SORU NO	SORULAR	DOĞRU (%)	YANLIŞ (%)	BOŞ (%)
31	Aydınlatma elemanları, ısıtma ve havalandırma üniteleri, reklam tabelaları yapısal olmayan hasarlar kapsamına girer.	49,6	44,1	6,4
32	Yangının önlenmesi için en önemli adım, yangın tehlikelerini önceden yok ederek önlem almaktır.	83,2	13,9	2,9
33	Afet risklerini azaltacak önlemler aldıktan sonra ilkyardım, yangın söndürme gibi yeni beceriler kazanmak Sivil Savunma Teşkilatı veya başka sertifikalı eğitimlerden Toplum Afet Gönüllüsü eğitimi almak, mahalle afet hazırlık komitesinin çalışmalarına katılmak gerekir.	88,4	9,6	2,0
34	Yıldırım, bulut ile yer arasında bir elektrik boşalmasıdır.	92,5	5,8	1,7
35	Aile afet hazırlık planı, her altı ayda bir gözden geçirilmelidir.	87,8	11,3	0,9

¹ Araştırmanın yapıldığı dönemdeki öğrenci sayısıdır.

YAYIN POLİTİKASI

- a) Medeniyet Araştırmaları Dergisi kamu yönetimi, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, iktisat, işletme, ekonometri, tarih, psikoloji, sosyoloji, felsefe, din bilimleri, hukuk ve sosyal bilimlerin diğer tüm alanlarından çalışmalara yer veren uluslararası hakemli, elektronik bir dergidir. Dergide;
- ❖ Özgün Araştırma Makalesi
 - ❖ Derleme Makale
 - ❖ Kitap İncelemesi
 - ❖ Yorumlar olmak üzere dört türden çalışmalara yer verilmektedir.
- Dergi yılda iki kere Türkçe ve İngilizce dillerinde yayımlanır. Bunların haricinde çıkarılacak özel sayılar için özel tarihler belirlenip ilan edilir.
- b) Medeniyet Araştırmaları Dergisi yayımladığı tüm çalışmalar için açık erişim politikasını benimsemektedir.
- c) Dergiye gönderilen makalelerin yayımlanabilmesi için; daha önce başka yerde yayımlanmamış, başka yere yayımlanmak üzere sunulmamış ve başka yerde yayımlanmak üzere kabul edilmemiş olması gerekir. Daha önce yayımlanmış çalışmalara dergide kesinlikle yer verilmemektedir. Bilimsel bir toplantıda sunulmuş bildiriler, ancak basılmamış olması halinde ve bu durumun açıkça belirtilmesi şartıyla kabul edilebilir. Çalışmaya ilişkin tüm etik sorumluluklar çalışmanın yazarına aittir.
- d) Dergiye gönderilecek çalışmalar en fazla 3 yazarlı olmalıdır. Yazar çalışma ile birlikte intihal oranını gösteren belgeyi de göndermelidir. İntihal oranı (kaynakça hariç olmak üzere) %15'in üzerinde olan çalışmalar değerlendirmeye alınmaz ve yazarına iade edilir.
- e) Dergiye gönderilen çalışmalar ilk olarak Editör Kurulu tarafından ön incelemeden geçirilir. Yayımlanmak üzere gönderilen çalışmaların değerlendirilmesi akademik ve bilimsel etik değerlere bağlı kalınarak yapılmaktadır. Ön incelemeden sonra şekil ve nitelik bakımından uygun bulunan çalışmalar ilgili alanda uzman kabul edilen en az iki hakem tarafından değerlendirilir. Makaleyi değerlendiren hakemlerin kimlikleri hakkında yazarlara ve makalenin kime ait olduğu konusunda da hakemlere bilgi verilmemektedir.
- Hakemler kendilerine gönderilen çalışmayı 20 gün içinde değerlendirir. Bu süre içerisinde raporunu göndermeyen hakemle irtibata geçilerek değerlendirme için hakeme bir defaya mahsus olmak üzere 10 gün ek süre verilir. Hakem bu sürede de raporunu gönderemezse hakemin değerlendirme süreci sonlandırılır.
- İki hakemden de olumsuz rapor gelirse makale reddedilir. Hakemlerden bir olumlu bir olumsuz rapor gelmesi halinde alanda uzman üçüncü bir hakemin görüşüne başvurulur. İki olumlu rapor alan makaleler yayımlanmak üzere kabul edilmiş sayılır.
- Yayın sürecinin herhangi bir aşamasında bilimsel araştırma ve yayın etiği ile uyummayan bir durumun tespit edilmesi halinde çalışma yayımlanmaz. Editör Kurulu çalışmanın yayımlanıp yayımlanmaması konusunda nihai takdir hakkını saklı tutar. Yayımlanmayan yazılar yazarına geri gönderilmeyecektir. Burada belirtilmeyen hususlarda karar yetkisi Editör Kuruluna aittir.
- f) Medeniyet Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmak üzere sunulan tüm çalışmaların telif haklarının dergiye devredilmiş olduğu yazarlar tarafından kabul edilmiş sayılır. Dergi gönderilen çalışmalar için telif hakkı ödemez. Yayımlanan çalışmalardaki görüşlerin ve çıkarımların tüm sorumluluğu yazarlara aittir.
- g) Çalışmalarınızı **journalmdn@medeniyet.edu.tr** adresine gönderebilirsiniz.

YAZIM KURALLARI

- a) Medeniyet Araştırmaları Dergisi Türkçe ve İngilizce dillerinde çalışmalar yayımlamaktadır ve çalışmaların yazıldıkları dilin kurallarına uygun olması gerekmektedir. Türkçe yazımda ve kısaltmalarda TDK İmla Kılavuzu esas alınmalıdır.
- b) Yazım yanlışlarının fazla olması, bilimsellik şartlarının sağlanmaması makalenin geri çevrilmesi için yeterli görülecektir.
- c) Dergiye gönderilen tüm makalelerde hem Türkçe hem de İngilizce olarak makale başlığı, öz ve anahtar kelimeler makalenin ilk sayfasında bulunmalıdır. Çalışmanın başlığı 15, anahtar kelimeler 7 kelimeyi geçmemelidir. Öz, 250 kelimeyi aşmamalıdır. Öz bölümünde çalışmanın amacı, yöntemi, temel tespitleri ve sonuçları belirtilmeli; mecbur kalınmadıkça kaynak gösterimini gerektirecek ifadeler kullanılmamalıdır.
- d) Araştırma ve derleme makaleleri 10.000, kitap incelemesi 1500 kelimeyi geçmemelidir.
- e) Sayfa yapısı **üstten 5, alttan 5.5, sol 4.25, sağ 4.25 cm ve 1 satır aralıklı** olmalıdır.
- f) Gönderilecek çalışmalar **Times New Roman** karakterine göre düzenlenmiş olmalıdır. Çalışma başlığı tüm harfleri büyük olacak şekilde **11 punto** büyüklüğünde ve koyu harflerle yazılmalıdır. Öz ve anahtar kelimeler **9 punto**, makale metni **11 punto** büyüklüğünde yazılmış olmalıdır.
- g) Çalışmada yer alan konu başlıkları Giriş'ten itibaren **I, II, III, ...** gibi Romen rakamlarıyla, alt başlıklar ise **A, B, C, ...** gibi büyük harflerle sıralanmalıdır.
- h) Türkçe yazılmış çalışmalarda yer alan yabancı dillere ait kelimeler italik yazılmalıdır.
- i) Çalışmada kullanılan kaynaklara yapılan atıfları dipnot olarak göstermeyiniz. Atıflar metin içinde parantez arasında gösterilmelidir. Atıf yapılırken ve kaynakça düzenlenirken APA Yöntemi (**APA 6**) kullanılmalıdır. Yapılmak istenen açıklamalara, sonnot kullanılarak yazının sonunda ayrı bir sayfada yer verilmelidir.
- j) Metin içerisinde atıf yapılan her kaynak kaynakçada yer almalı, kaynakçada yer alan her kaynağa da metin içerisinde mutlaka atıf yapılmış olmalıdır.
- k) Aynı sayı içerisinde aynı yazara ait birden fazla makaleye yer verilmez.
- l) Çalışmanın yayım için kabulünden sonra; yazıların yayıma hazırlanması aşamasında tespit edilen sorun ve eksikliklerin giderilmesinde birincil sorumluluk yazarlara aittir.

İletişim / Correspondence

Telefon/Phone: +90 216 280 34 81

Faks/Fax: : +90 216 280 34 95

Adres/Address: Medeniyet Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Mahir İz Caddesi No:17/1 Altunizade, Üsküdar/İstanbul.

journalmdn@medeniyet.edu.tr

<http://dergipark.gov.tr/mad>